

ΕΥΒΟΪΚΗ ΑΓΙΟΛΟΓΙΑ

ΥΠΟ

ΧΡΥΣΥΣΤΟΜΟΥ ΘΕΜΕΛΗ

Μητροπολίτου Μεσσηνίας

Ἰδιαίτερον κεφάλαιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς νήσου Εὐβοίας ἀποτελεῖ ἡ Ἀγιολογία αὐτῆς, ἥτοι ἡ ἐξιστόρησις τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν ἁγίων, αἱ ὅποιοι, εἴτε ἐξ Εὐβοίας καταγόμενοι, εἴτε ἐν αὐτῇ διαμείναντες καὶ ὅπωςδήποτε μετ' αὐτῆς σχετισθέντες, ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν «θανμαστὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (Ψαλμ. 67, 36), καὶ καθηγίασαν τὴν νῆσον εἴτε διὰ μαρτυρικοῦ θανάτου, εἴτε διὰ βίου ἀσκητικοῦ, εἴτε διὰ πατερικῆς πολιτείας καὶ βιοτῆς.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχισε νὰ διαδίδεται ἐν Εὐβοίᾳ ἀπὸ τῆς Α' μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ μάλιστα εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς τὴν Χαλκίδα καὶ εἰς μερικὰ κεντρικὰ σημεῖα τῆς νήσου, δοθέντος ὅτι καὶ εἰς πέριξ αὐτῆς περιοχάς, καὶ συγκεκριμένως εἰς Ἀθήνας, Θήβας τῆς Βοιωτίας, Ὑπάτην, Φθιώτιδας Θήβας, Σκόπελον, Σκιάθον, Σκῦρον καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους ἐγένετο γνωστὴ ἡ νέα θρησκεία τοῦ Χριστιανισμοῦ λίαν ἐνωρίς. Καὶ διετηρεῖτο μὲν εἰσέτι ὁ ἔθνομός ἐν Εὐβοίᾳ καὶ κατὰ τὴν Β' ἑκατονταετηρίδα, οὐχ ἦττον ὁμως ἐξετοπίζετο οὗτος ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας, ἡ ὁποία παλαίσασα πρὸς τὸν ἔθνομον ἐπεκράτησε τελικῶς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ θεωρῆται ἄκρως πιθανόν, ἂν μὴ βέβαιον, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 300 ὑπῆρχον ἐν τῇ νήσῳ αἱ Ἐπισκοπαὶ Εὐβοίας (Χαλκίδος), Καρύστου καὶ Πορθμοῦ¹. Κατὰ τὴν ΣΤ' ἑκατονταετηρίδα ὑπῆρχεν ἐν Εὐβοίᾳ πλήρης ἐκκλησιαστικὴ διοικητικὴ ὀργάνωσις διὰ τῶν ὡς ἄνω Ἐπισκοπῶν Εὐβοίας (Χαλκίδος), Καρύστου καὶ Πορθμοῦ, ὡς καὶ διὰ τῶν Ἐπισκοπῶν Ὠρεοῦ ἢ Ὠρεῶν καὶ Αἰδώνος. Ἀργότερον προσετέθησαν καὶ αἱ Ἐπισκοπαὶ Αἰδηψοῦ, Ζάγκων καὶ Καναλίων².

1. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θεμέλης Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἀρχαὶ καὶ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Εὐβοίᾳ, Θεσσαλονίκη 1954 (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γρηγορίου Παλαμά), σελ. 15, 27, 28. — Γερασίου Κονιδάρη, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμος Α', Ἀθήναι 1954, σελ. 426-427.

2. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θεμέλης Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Παράλληλως πρὸς τὴν ἐπισκοπικὴν διοικητικὴν ταύτην ἀνάπτυξιν καὶ δραστηριότητα, μαρτυρουμένην καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς ἐπισκόπων τῶν ὡς ἄνω Ἐπισκοπῶν εἰς οἰκουμενικὰς καὶ τοπικὰς Συνόδους, ἤρχισεν ἐν Εὐβοίᾳ ἡ ἀνέγερσις μεγαλοπρεπῶν παλαιοχριστιανικῶν ν α ὦ ν, ὡραῖα γλυπτὰ λείψανα τῶν ὁποίων σώζονται μέχρι σήμερον εἰς ἀρκετὰς περιοχὰς τῆς νήσου, ὡς εἰς τὴν ἄλλοτε διαλάμφασαν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου παρὰ τὰ Ψαχνά, τὰ γλυπτὰ τῆς ὁποίας διαχωρίζονται εἰς δύο ομάδας, μίαν τῆς παλαιοχριστιανικῆς ἐποχῆς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἄλλην τῆς ἀκμῆς τῆς βυζαντινῆς γλυπτικῆς μεταξὺ τῆς Ι' καὶ τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος³. Γενικώτερον δὲ ἡ Εὐβοία εἶναι κατάσπαρτος ἀπὸ σωζόμενα εἰς καλὴν ἢ μετριάν ἢ ἔρειπώδη κατάστασιν παλαιοχριστιανικά, βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μ ν η μ ε ι α, μαρτυροῦντα τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν αἴγλην τῆς ἐν αὐτῇ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῶν ὡς ἄνω χρονικῶν περιόδων⁴.

Ἀξιόλογον ἐπίσης ἀκμὴν καὶ λαμπρότητα παρουσίασε καὶ ὁ μ ο ν α χ ι κ ὸ ς β ί ο ς ἐν Εὐβοίᾳ, διὰ τὸν ὅποιον ὑπάρχουν ἱστορικαὶ μαρτυρίαι ἀπὸ τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, ἴσως δὲ καὶ ἐνωρίτερον, καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ διαμονῆς τοῦ ὁσίου Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε» (†998) καὶ καθ' ἑξῆς. Σώζονται δὲ μέχρι σήμερον ἀρκετὰ ἐν λειτουργίᾳ καὶ πλείστα διαλελυμένοι ἐν τῇ νήσῳ μοναὶ καὶ μοναστηριακὰ μετόχια, βεβαιουμένης ἐξ αὐτῶν τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν αὐτῇ⁵.

Ἐντὸς τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Εὐβοίας, ἐκδηλωθεῖσης διὰ τῶν ἄλλοτε ὀκτῶ ἐν συνόλῳ καὶ σήμερον δύο Ἐπισκοπῶν (Μητροπόλεις Χαλκίδος καὶ Καρυστίας), διὰ τῶν ἀξιολόγων παλαιοχριστιανικῶν, βυζαντινῶν, μεταβυζαντινῶν καὶ συγχρόνων ἐκκλησιαστικῶν μνημείων καὶ διὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τῶν μονῶν, σπουδαίαν θέσιν καταλαμβάνουν οἱ ἐν Εὐβοίᾳ ἁ γ ι ο ι. Εἶναι μάλιστα ἀξιοπρόσεκτον τὸ γεγονός ὅτι καθ'

(νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐδρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθήναι 1952. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθήναι 1955 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας). — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐπισκοπὴ Ὠρεῶν, Ἀθήναι 1953 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας). — Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ Ἐπισκοπαὶ Πορθμοῦ, Αἰθῶνος, Αἰδηψοῦ, Ζάγκων καὶ Καναλίων, Ἀθήναι 1954 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας).

3. Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Λιάπη Πρωτοσυγγέλλου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας (νῦν Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Λεβαδείας), Μεσαιωνικὰ μνημεῖα Εὐβοίας, Ἀθήναι 1971, σελ. 23.

4. Σημειωτέον ὅτι, ἐκτὸς τοῦ ἐν τῇ προηγουμένη ὑποσημειώσει ἔργου, ὑπάρχει ἀρκετὴ βιβλιογραφία αὐτοτελῶν ἔργων καὶ ἀρθρῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ παλαιοχριστιανικά, βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Εὐβοίας.

5. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία, Ἀθήναι 1965 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησιολογίας), σελ. 9-17.

δλον σχεδὸν τὸν δισχιλιετῆ βίον τῆς Ἐκκλησίας ἐν Εὐβοίᾳ ἀνεφάνησαν καὶ ἐξήσαν ἅγιοι καὶ δὴ κατὰ τὴν Δ', τὴν Θ'-ΙΒ', τὴν ΙΔ', τὴν ΙΣΤ', τὴν ΙΘ' καὶ Κ' ἑκατονταετηρίδας. Συγκεκριμένως οἱ μέχρι σήμερον γνωστοὶ ἅγιοι ἐξ Εὐβοίας καὶ ἐν Εὐβοίᾳ εἶναι οἱ ἑξῆς: 1) Ἀπόστολος Παῦλος. 2) Μεθόδιος Ὁλύμπου. 3) Ὁσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε». 4) Ὁσιος Χριστόδουλος ὁ ἐν Πάτμῳ. 5) Ὁσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης. 6) Ὁσιος Γρηγόριος ὁ ἐν Στρογγυλῇ τῶν Λιχάδων. 7) Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ὁ Χαλκιδεύς. 8) Ὁσιος Εὐθύμιος ὁ ἀσκητῆς ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 9) Ὁσιος Δανιὴλ ὁ στυλίτης ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 10) Ἀνθιμος Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου καὶ πρόεδρος Κρήτης ὁ ὁμολογητῆς. 11) Ὁσιος Γεράσιμος Σιναιτῆς ὁ Εὐβοεύς. 12) Ὁσιος Ἰωσήφ ὁ Εὐβοεύς. 13) Ὁσιος Σάββας ὁ νέος ὁ ἐν τῷ Ἀθῶ. 14) Τιμόθεος Εὐρίπου. 15) Ὁσιος Σνμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων. 16) Ὁσιος Δαυῖδ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 17) Ὁσιομάρτυς Γεράσιμος ὁ Μεγαλοχωρίτης. 18) Νεκτάριος ὁ Πενταπόλεως. 19) Ὁσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος ὁμολογητῆς⁶. Κατὰ ταῦτα, μετὰ τῆς Εὐβοίας ἐσχετίσθησαν ἕνας ἀπόστολος, ἕνας μάρτυς, ἔνδεκα ὄσιοι, τρεῖς ἱεράρχαι, δύο ὁμολογηταὶ καὶ ἕνας ὀσιομάρτυς, κατὰ τὴν ἑξῆς χρονολογικὴν σειρᾶν.

6. Ἄγιοι τῶν παρὰ τὴν Εὐβοίαν Βορείων Σποράδων νήσων, ἀνηκουσῶν ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Χαλκίδος, Ἰστιαίας (Σηροχωρίου) καὶ Βορείων Σποράδων, εἶναι: 1) Ὁ ἱερομάρτυς Ρηγίνος ἐπίσκοπος Σκοπέλου βορείως τῆς Εὐβοίας, ὁ ἐκ Λεβαδείας τῆς Βοιωτίας († 25 Φεβρουαρίου 362). 2) Ὁ ὀσιος Ἱερόθεος, ὁ Ἰβηρίτης ὁ ἐκ Καλαμάτας, κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ ἐν τῇ νησίδι Γυάρῳ, βορείως τῆς Εὐβοίας, τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1745 καὶ 3) Ὁ ὀσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἐκ Νάξου, παραμείνας εἰς τὴν βορείως τῆς Εὐβοίας νησίδα Σκυροπούλαν, κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ τῇ 14 Ἰουλίου 1809.

1. Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἐξ ἐπόψεως ἀγιολογικῆς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σχετίζεται μετὰ τῆς Εὐβοίας ἐκ δύο γεγονότων, ἤτοι ἐκ τοῦ ὅτι διῆλθε διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου κατὰ τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν περιουδεϊάν αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Εὐβοία ὅπωςδῆποτε ἐδιδάχθη τὸν Χριστιανισμόν καὶ ἀπὸ Χριστιανούς τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο Χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ ὁμιλίαν αὐτοῦ, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην καὶ τὴν Δάμαριν (Πράξ. 17,34).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, κατὰ τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν περιουδεϊάν αὐτοῦ, καὶ δὴ κατὰ τὸ ἔτος 49/50, ἔρχεται παρακινηθεὶς δι' ὄραματος, ἀπὸ τῆς Τρωάδος εἰς Νεάπολιν (Καβάλαν) καὶ Φιλίππους, ἔνθα ἵδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Φιλίππων ἐν μέσῳ διωγμῶν καὶ βασιανιστηρίων τῶν Ἀποστόλων συνεργατῶν του, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 50 φθάνει μετὰ τῶν συνεργῶν του δι' Ἀμφιπόλεως καὶ Ἀπολλωνίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἔνθα ἵδρῦθη λαμπρά, ὡς καὶ ἡ τῶν Φιλίππων, Ἐκκλησία ἐξ ἔθνικῶν. Ἀλλὰ οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἰουδαῖοι, οἱ μὴ πιστεύσαντες, ἐξήγειραν τὸν ὄχλον κατὰ τοῦ Ἀποστόλου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἕνεκα τούτου ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Βέροϊαν, ἔνθα εἶχεν ἐπιτυχίαν τὸ κήρυγμα αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, πληροφορηθέντες ταῦτα, ἦλθον εἰς τὴν Βέροϊαν καὶ ἐξήγειραν τοὺς κατοίκους αὐτῆς κατὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἔνεκα τούτου, οὗτος ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἀττικὴν ὑπὸ Χριστιανῶν ἐκ Βεροίας καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀσφαλιζόμενος. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἐκ Βεροίας ἔφθασε μετὰ τῶν ἐξ αὐτῆς Χριστιανῶν εἰς τὴν ἐν Πιερίᾳ ἀκτὴν τῆς Μεθώνης, παρὰ τὸ Αἰγίνιον, καὶ ἐκεῖ ἐπιβιβασθεὶς πλοίου ἐταξίδευσεν δι' αὐτοῦ καὶ ἔφθασε, διελθὼν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, εἰς ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς «πιθανῶς τοῦ Ἁγίου Κοσμά ἢ μᾶλλον εἰς τὸν Φαληρικὸν λιμένα». Ἐκεῖθεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔκαμε τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία περιεσώθη περιληπτικῶς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (17,22-31)⁷. Ὁ Joseph Holzner εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Παῦλος» ὡς ἐξῆς ἀναφέρει τὴν

7. Βασιλείου Ἰωαννίδου, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην*, Ἀθῆναι 1960, σελ. 206-207. — Γερασίμου Κονιδάρη, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος*, τόμος Α', Ἀθῆναι 1954, σελ. 312-321. Ὁ Γερ. Κονιδάρης θεωρεῖ πιθανὴν τὴν ἐν Ἀττικῇ ἀποβίβασιν τοῦ Ἀποστόλου εἰς τὴν σημερινὴν ἀκτὴν τοῦ Ἁγίου

διέλευσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου: «Τὸν κουρασμένο ἄνθρωπο, τὸν φορτωμένο μὲ λύπη καὶ φροντίδα, τίποτα δὲν τὸν ξεκουράζει τόσον, ὅσο ἓνα θαλασσινὸ ταξίδι. Αὐτὸ θὰ τὸ αἰσθάνθηκε κι' ὁ Παῦλος καθὼς ταξίδευε τρεῖς-τέσσερις ἡμέρες ἤσυχα στὸ βαθυγάλαζο Αἰγαῖο, πλέοντας κοντὰ στὶς ἀκτὲς τῆς Θεσσαλίας, μὲ τὸν πελώριο ὄγκο τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ὀσσας καὶ τοῦ Πηλίου ἐμπρὸς του, περνών-τας ὕστερα τὸ στενὸ τοῦ Εὐρίπου μὲ τὶς παλίρροιές του καὶ ἀντικρῦζοντας κατόπιν τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὸ Σούνιο γιὰ νὰ φθάσῃ, τέλος, στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος. Τὶ νύκτες ἦταν αὐτὲς γιὰ τὴ βασιανισμένη του καρδιά, — ἀληθινὴ ἀμβροσία!»⁸.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐορτάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου τὴν 29 Ἰουνίου, ὅτε τελεῖται ἡ «μνήμη τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων καὶ Πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου». Ἐκτὸς δὲ τῆς Ἀκολουθίας τῆς ἐορτῆς ταύτης κατακεχωρισμένης εἰς τὸ Μηναῖον τοῦ Ἰουνίου, ἔχουν ἐκδοθῆ καὶ ἄλλαι ἰδιαιτεραὶ Ἀκολουθίαι ἀναφερόμεναι εἰδικῶς εἰς τὸν Ἀπόστολον τοῦτον. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία εἶναι «Παύλειος», ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τιμᾶται ἰδιαιτέρως εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα παρέμεινε καὶ ἐκήρυξε καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα διῆλθε. Εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1921 τελεῖται τῇ 29 Ἰουνίου

Κοσμά. — Π. Τρεμπέλα, *Ὑπόμνημα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*, Ἀθήναι 1955, σελ. 481.

Σημειωτέον ὅτι, ὁ Κ. Η. Μπίρης διαφανεῖ ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ἀπόψεως τοῦ γερμανοῦ θεολόγου Jos. Holzner, περιλαμβανομένης εἰς τὸ ἔργον του «Παῦλος», ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔλθων διὰ θαλάσσης ἐκ Πιερίας, ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς καὶ ἀνήλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τῆς Πειραικῆς ὁδοῦ. Ὑποστηρίζει δὲ δι' ἐπιχειρημάτων τὴν ἄποψιν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Φαληρικὸν λιμένα («στοῦ Ἐηροτάγαρου»), καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς τότε ὁδοῦ, διερχομένης ἐκ τῆς σημερινῆς παρυφῆς τῆς Ν. Σμύρνης, τῆς πλατείας Κουκάκη, τῆς περιοχῆς τοῦ Μακρυγιάννη, καὶ τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀγορὰν τῶν Ἀθηναίων. (Κ. Η. Μπίρης, *Ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ἀθήναις*, ἐν Θεολογίᾳ, τόμος ΛΑ' (1960), σελ. 325-333. — Τοῦ αὐτοῦ, *Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν Ἀθήναις. Ποῦ ἀπεβιβάσθη; — Ἀσύστατοι αἰ εἰκασίαι τοῦ Χόλτνερ — Ὁ Φαληρικὸς λιμὴν — Ὁ δρόμος πρὸς τὰς Ἀθήνας — Ὁ βωμὸς τῷ Ἀγνώστῳ Θεῷ — Ἡ παροικία καὶ ἡ Συναγωγή τῶν Ἑβραίων — Ἡ ἀγορὰ τῶν Ἀθηναίων — Τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου — Ἀνάγκη ἀνασκαφῆς καὶ ἀναδείξεως*. Ἀθήναι 1962, σελ. 6-10).

8. Jos. Holzner, *Παῦλος* (μετάφρασις Ἀρχιμ. Ἰερωνύμου Κοτσώνη-νῦν Ἀρχιεπισκόπου πρώην Ἀθηναίων), Ἀθήναι 1948, σελ. 209 καὶ σελ. 391. — Ἐρνέστου Ρενάν, *Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος* (μετάφρασις Γ. Βουτσινᾶ), τόμος Α', Ἀθήναι 1923, σελ. 177-178. — Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Ἀρχιεραματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἀρχαὶ καὶ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ἐββοῖα* (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γρηγορίου Παλαμά), Θεσσαλονίκη 1954, σελ. 8-9.

πανηγυρικός Ἐσπερινός ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐν αὐταῖς πρώτου κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου τούτου, μετὰ εἰδικῆς ὁμιλίας. Ὁ πανηγυρικός οὗτος ἐν Ἀθήναις Ἐσπερινός ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς καὶ δὴ εἰς Φιλίππους, Θεσσαλονίκην, Βέροιαν, Κόρινθον, Νικόπολιν (Πρέβεζαν), Κρήτην, Ρόδον καὶ ἄλλαχοῦ. Εἰς τὴν Μεθώνην τῆς Πιερίας, παρὰ τὸ Αἰγίνιον, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κίτρους καὶ Κατερίνης, καθιερώθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954 ἡ τέλεσις τοιοῦτου πανηγυρικοῦ Ἐσπερινοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπιβιβάσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τοῦ ἀπόπλου αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀττικὴν διὰ τὰς Ἀθήνας, κατὰ τὰ προαναφερθέντα ἀνωτέρω⁹.

Εἰς τὴν μελέτην μου «Ἀρχαὶ καὶ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Εὐβοίᾳ» ἐξιστορήθη διὰ τῶν ἐξῆς ἢ διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου διέλευσις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὸ ταξίδιον αὐτοῦ πρὸς Ἀθήνας: «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Ἑλλάδι ἱεραποστολικὴν αὐτοῦ περιοδείαν, ἐκ τῆς Μακεδονίας φθάνων διὰ θαλάσσης εἰς τὰς Ἀθήνας διέρχεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, καὶ βλέπει τὴν εἰς τὰ εἶδωλα εἰσέτι δουλεύουσαν πόλιν τῆς Χαλκίδος, ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία τῆς ὁποίας ἡτοιμάσθη, καὶ ἐπραγματοποιήθη, ἀφοῦ διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ εἰς τὰς σχετικῶς πλησίον αὐτῆς κειμένης Ἀθήνας, αὐταὶ ἐδέχθησαν τὴν νέαν τοῦ Ἐσταυρωμένου ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείαν. Ὁ Παῦλος διέπλευσε τὸν βόρειον καὶ τὸν νότιον Εὐβοϊκὸν κόλπον, κατὰ τὴν διὰ θαλάσσης ἐκ Μακεδονίας πορείαν αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας»¹⁰. Ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως ταύτης ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ μητροπολίτης Χαλκίδος Γρηγόριος (1922-1968) καὶ καθιέρωσεν ἐν ἔτει 1965 τὴν τέλεσιν πανηγυρικοῦ Ἐσπερινοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (29 Ἰουνίου) ἐκάστου ἔτους εἰς τὸν αὐλεῖον χῶρον τοῦ εἰς τὸν Κάνηθον (Καραμπαμπᾶ), ἀπέναντι τῆς Χαλκίδος ἐπὶ τῆς Βοιωτικῆς ἀκτῆς, ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, εἰς ἀνάμνησιν τῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου διελεύσεως τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου¹¹.

9. Χρυσοστόμου Θέμελη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Τὸ Χρονικὸν τοῦ Ἐσπερινοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου (1921-1971)*, Καλαμάτα 1971 (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ *Διδαχὴ* τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας), σελ. 41-43. — Πρβλ. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστὴς — Ἰούnius*, Ἀθήναι 1893, σελ. 336 κ.έ.

10. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Ἀρχιεπιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἀρχαὶ καὶ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Εὐβοίᾳ* (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γρηγορίου Παλαμά), Θεσσαλονίκη 1954, σελ. 9.

11. Σημειωτέον ὅτι, ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηρικθῇ ἀποφικς περὶ μὴ ἐξόδου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν πόλιν τῆς Χαλκίδος, ἄλλο τόσον εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηρικθῇ καὶ ἡ ἐξόδος ὡς καὶ ἡ ἐπ' ὀλίγον παραμονὴ αὐτοῦ εἰς τὴν Χαλκίδα, ἀν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἅψ' ἐνὸς μὲν ἢ μονίμως προσωρινῆς δυσκολίας διελεύσεως τῶν πλοίων ἐκ τοῦ πορθμοῦ

2. Μεθόδιος Ὀλύμπου.

Ὁ Μεθόδιος Ὀλύμπου τῆς Λυκίας τῆς Μ. Ἀσίας ἔζησε κατὰ τὰ τέλη τῆς Γ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἱστορεῖται ὅτι διετέλεσεν ἐπίσκοπος ὄχι μόνον Ὀλύμπου, ἀλλὰ καὶ Τύρου τῆς Φοινίκης καὶ Πατάρων καὶ Μύρων τῆς Λυκίας, καὶ Σίδης τῆς Παμφυλίας καὶ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ ἀποφίσις ὅτι ἀνομάσθη («Ὀλύμπου») διότι ἔδρασεν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν Λυκίαν, ὅπου ἡ πόλις Ὀλυμπος. Καὶ ἀναφέρεται μὲν ὅτι ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Δεκίου (249-251) εἴτε ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ (253-259), ἀλλὰ τοῦτο ἀποκλείεται διότι κατεπολέμησε τὸ κατὰ τὸ ἔτος 270 κυκλοφορῆσαν σύγγραμμα κατὰ τῶν χριστιανῶν τοῦ ἐκ Συρίας νεοπλατωνικοῦ Πορφυρίου. Ἡ μελέτη τῶν ἔργων του καὶ αἱ εἰδήσεις περὶ τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ ὀδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Μεθόδιος ἦτο λόγιος ἀνὴρ, ὅπως ὁ Ὠριγένης († περὶ τὸ 254), καὶ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας, συγγράφων βιβλία καὶ ἀσκῶν τὸ ἔργον διδασκάλου, «ὁ ὁποῖος ἴσως οὐδέποτε ἔγινεν ἐπίσκοπος». Ἀ π έ θ α ν ε δ έ ώ ς μ ά ρ τ υ ς κ α τ ά τ ό ν δ ι ω γ μ ό ν τ ο ὕ Δ ι ο κ λ η τ ι α ν ο ὕ έ ν έ τ ε ι 341 εἰς τὴν Χαλικίδα «τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐχὶ τῆς Συρίας», κατὰ νεωτέρας ἐπιστημονικᾶς ἐρεύνας. Ὑποτίθεται ἐπίσης ὅτι εἰς χρόνους πρὸ τοῦ Μεθοδίου τούτου, ἔζησεν ἄλλος Μεθόδιος ἐπίσκοπος Ὀλύμπου ἢ Πατάρων, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρησε καὶ αὐτός. Ὁ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τιμώμενος ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος Πατάρων Μεθόδιος ἐορτάζεται κατὰ τὴν 20 Ἰουνίου, ὅτε τελεῖται ἡ «μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Μεθοδίου ἐπισκόπου Πατάρων», πρόκειται δὲ περὶ τοῦ Μεθοδίου Ὀλύμπου.

Τοῦ ἁγίου Μεθοδίου ἐσώθησαν μερικὰ συγγράμματα, ἐνῶ τὰ περισσότερα ἐχάθησαν. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μεθοδίου ἐν μόνον σώζεται ἑλληνιστὶ ὀλόκληρον, ἄλλα δὲ εἰς τεμάχια. Τὰ περισσότερα τῶν ἔργων αὐτοῦ σώζονται εἰς σλαβονικὴν μετάφρασιν. Ἀξιόλογον εἶναι τὸ ἔργον του «Συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων ἢ περὶ ἀγνείας». Ἄλλα ἔργα εἶναι «Περὶ τοῦ αὐτεξουσίου», «Περὶ ἀναστάσεως» ἢ «Ἀγλαοφῶν». Ἀποσπάσματα ἔργων αὐτοῦ εἶναι «Περὶ τῶν γενητῶν», «Ἐρμηνευτικαὶ πραγματεῖαι», «Περὶ βίου», «Ἐκ τῶν κατὰ Πορφυρίου» καὶ ἄλλα. Ὁ Μεθόδιος ὑπῆρξεν ἡπῖος πολέμιος τοῦ Ὠριγένους¹².

τοῦ Εὐδρίπου ἕνεκα τοῦ φαινομένου τῆς παλιρροίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπιβατικότης ἢ ἐμπορικότης καὶ ὁ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ πλοίου, μὲ τὸ ὅποιον ἐταξίδευσεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

12. Δημητρίου Μπαλάνου, *Πατρολογία*, Ἀθήναι 1930, σελ. 181-185. — Παναγιώτου Χρήστου, *Πατέρες καὶ Θεολόγοι τοῦ Χριστιανισμοῦ*, τόμος Α', Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 126-129. — Τοῦ αὐτοῦ, *Μεθόδιος ὁ Ὀλύμπου*, ἐν Ἐρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 8, Ἀθήναι 1966, στήλ. 891-899. — Κωνσταντίνου Μπόνη, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἀρχαίαν Χριστιανικήν*

Ὁ ὕμνογράφος Θεοφάνης εἰς τὸν ἐορταστικὸν Κανόνα τῆς μνήμης τοῦ ἀγίου (ᾠδὴ Γ', τροπ. 1) ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ τὸν Μεθόδιον: «Ἐπιπολάζουσιν ἰδῶν, τὴν Ὀριγένους ἀπάτην, ὡς ὑπάρχων ἄριστος ποιμὴν, τῷ θεῷ πυρὶ συντόμως ἐφλεξας, πᾶσαν ἐκείνου τὴν ἀχλύν, τὴν ἀπαστράπτουσαν αἴγλην, ἄψας τῆς σοφίας σου, θεόληπτε». Διὰ δὲ τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον ἐκφράζεται (ᾠδὴ Α', τροπ. 3) οὕτω πως: «Στέφει τοῦ μαρτυρίου, ἱερωσύνης τε μύρω, παμμάρκαρ κοσμούμενος, δι' ἀμφοτέρων ἡστραψας· ὅθεν τῆς ἀληθεστάτης, καὶ θεοειδοῦς κληρουχίας τετύχηκας».

3. Ὅσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε».

Ὁ ὅσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε» ἐγεννήθη εἰς ἓν χωρίον τοῦ Πόντου, πλησίον τῆς Τραπεζοῦντος, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 920-925 ἀπὸ ἐναρέτους, ἐπιφανεῖς καὶ πλουσίους γονεῖς. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐφάνη ὅτι θὰ διέπρεπεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὐδεμίαν συμπάθειαν ἔτρεφε πρὸς τὰ ἀγαθὰ τοῦ παρόντος κόσμου καὶ σφοδρῶς ἐπεθύμει νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν ἢ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, μακρὰν τῆς ματαιότητος καὶ τῆς ἀπάτης τοῦ βίου. Ἐγκαταλείψας τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, μετέβη κατόπιν μακρᾶς ὁδοπορίας εἰς τὴν μονὴν τῆς Χρυσῆς Πέτρας εἰς τὰ ὄρια τοῦ Πόντου καὶ τῆς Παφλαγονίας, ἔνθα ἀμέσως ἐκάρη μοναχὸς μετονομασθεὶς, ἀπὸ Νικήτας, Νίκων. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ὁ ὅσιος Νίκων ἔμεινεν ἐπὶ δώδεκα ἔτη καὶ ὑπέβαλεν ἑαυτὸν εἰς αὐστηροτάτην ἄσκησιν, ἢ ὅποια κατέπληξε τοὺς συμμοναστὰς αὐτοῦ, διότι ἔφθασεν εἰς σημεῖον νὰ φαίνεται «σκιά ἀνδριάντος» καὶ οὐχὶ «ἐν σώματι ἄνθρωπος». Ἴνα δὲ ἀποφύγῃ συνάντησιν μετὰ τοῦ γέροντος πατρός του, ζητοῦντος αὐτὸν καὶ ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐπανέλθῃ ὁ υἱὸς του εἰς τὸν κόσμον, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς μονῆς. Καὶ συνηντήθη μὲν μακρόθεν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Παφλαγονίας Παρθένιον, ἀλλ' ὁ ὅσιος ἀνεχώρησεν ἀμέσως εἰς ἕρη δύσβατα, ἀνυπόδητος καὶ ρακένδυτος καὶ τρεφόμενος μὲ χόρτα εἰς τὰς ἐρημίας καὶ ἔχων στήριγμα ράβδον μετὰ σιδηροῦ σταυροῦ εἰς τὸ ἐπάνω ἄκρον αὐτῆς. Εἰς τὰς ἐρημίας ἐκείνας παρέμεινεν ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἤρχισε τὸ κήρυγμα αὐτοῦ περὶ μετανοίας, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ληστὰς τῆς περιοχῆς. Ἐκεῖθεν, εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν,

νικὴν Γραμματεῖαν (96-325 μ.Χ.), Ἀθήναι 1974, σελ. 305-308. — Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελης Ἀρχιεραμματοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἀρχαὶ καὶ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Εὐβοίᾳ*, (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γρηγορίου Παλαμά), Θεσσαλονίκη 1954, σελ. 26-27. — Πρβλ. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής — Ἰούσιος*, Ἀθήναι 1893, σελ. 234-235. — Σωφρονίου Εὐστρατιάδου Μητροπολίτου πρώην Λεοντοπόλεως, *Ἀγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, σελ. 329-330.

ἐπορεύθη εἰς κατακνημένας περιοχὰς τῆς Ἀνατολῆς, κηρύσσων ἀδιαλείπτως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα τὴν περὶ μετανοίας διδασκαλίαν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Ἀραβας ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκά, ὁ ὅσιος Νίκων μετέβη εἰς αὐτὴν καὶ ἤρχισε καὶ ἐκεῖ τὸ προσφιλὲς εἰς αὐτὸν κήρυγμα, πανταχοῦ προτρέπων διὰ τοῦ «Μετανοεῖτε», προσταγὴ ἢ ὁποία συνεδέθη ἔκτοτε καὶ διαπαντὸς μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Μία ἀρχικὴ ἐχθρότης τῶν κατοίκων τῆς Κρήτης διὰ τὸν ὅσιον, μετεβλήθη ὕστερον εἰς ἀπέραντον σεβασμὸν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τοῦ ἁγίου βίου του. Ἀφ’ οὗ δὲ παρέμεινεν εἰς τὴν Κρήτην ἐπὶ μίαν ἑπταετίαν, μετέβη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Ἐπίδουρον τῆς Ἀργολίδος, ἐκεῖθεν εἰς τὸν Δαμαλᾶν καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐξ Ἀθηνῶν μετέβη εἰς τὴν Εὐβοίαν (Εὐρίπον).

Εἰς τὴν Εὐβοίαν ὁ ὅσιος Νίκων ἡσυχολήθη, ὡς ἔπραττε παντοῦ ὅπου μετέβαινε, μὲ τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας, καὶ ὅπως ἀναφέρει ὁ βιογράφος αὐτοῦ, ἔλαβεν ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ φαινόμενον τῆς παλιρροίας τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου καὶ ὠμίλησεν ἐκτενῶς μὲ τέχνην καὶ ἐπωφελῶς περὶ τῆς ρευστότητος καὶ τῆς εὐμεταβλητότητος τοῦ ἐγκοσμίου βίου καὶ περὶ τῶν ἀσταθῶν τρόπων τῶν ἀκαταστάτων ἀνθρώπων. «Ἐδοξε γὰρ τῷ τεχνίτῃ λόγῳ — ἀναγράφει ὁ βιογράφος αὐτοῦ — κἂν τούτῳ τῷ μέρει ὄνησιν οὐ τὴν τυχοῦσαν καρποῦσθαι τοὺς δυναμένους ἀεὶ ταῖς ἀμείνοσι θεωρίαις προσκεῖσθαι καὶ ἀνάγειν διὰ παντὸς τὰ ὀρώμενα καὶ φθειρόμενα πρὸς ὕψος θείων νοημάτων καὶ ἐκ τῶν κρειττόνων»¹³.

Οἱ Εὐβοεῖς «παμπληθεῖς συνέρρου» εἰς τὸν τόπον ὅπου ὁ ὅσιος Νίκων «δι’ ὅλης νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας τὰ εἰωθότα ἐβόα τὸ «Μετανοεῖτε»», δηλαδὴ ἡμέραν καὶ νύκτα κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ ἐφώναζε τὸ «Μετανοεῖτε». Τόπος δὲ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκήρυττεν ἦτο τὸ ὑψηλότερον τεῖχος τοῦ φρουρίου τῆς Εὐρίπου (Χαλκίδος). Εἰς μίαν περίπτωσιν κηρύγματος αὐτοῦ ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἀκροατῶν, ἔπεσεν ἀπὸ ὑψηλὴν ἑπαλξίν τοῦ φρουρίου καὶ ἐνομίσθη ὅτι ἐφονεύθη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διακινδυνεύσῃ ὁ ὅσιος ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ παιδίου, θεωρηθεὶς αἷτιος τῆς συμφορᾶς ἐκείνης. Ἀλλὰ οὗτος καθησύχασεν αὐτοὺς καὶ τὸ πλῆθος, εἰπὼν ὅτι τὸ παιδίον ζῆ καὶ οὐδὲν ἔπαθε κακόν. Καὶ πράγματι ἔζη τὸ παιδίον, ἂν καὶ ἔπεσεν ἀπὸ μέγα ὕψος, καὶ διηγῆθη ὅτι «οὗτος ὁ Μοναχός, ὁ ὁποῖος ἔλεγε τὸ «Μετανοεῖτε», ἔφθασε καὶ μὲ ἐκράτησε καὶ δὲν μὲ ἄφησε νὰ συντριβῶ εἰς τὴν γῆν». Αὐτὸ τὸ παιδίον ἐνγλικιωθὲν ἔγινε μοναχὸς καὶ εὐηρέστησεν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς μο-

13. Ἀρχιμ. Μελετίου Γαλανοπούλου Ἱεροκέρυκος Σπάρτης, *Βίος, πολιτεία, εἰκονογραφία, θαύματα καὶ ἁσματικὴ Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε»*, Ἀθήναι 1933, σελ. 83.

ναχικῆς αὐτοῦ πολιτείας. Ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ θαύματος ἐν Εὐβοίᾳ, ὁ ὅσιος Νίκων ἐτέλεσε καὶ δεύτερον θαῦμα ἐν αὐτῇ, *θεραπεύσας δαιμονόπληκτον νεαράν γυναικᾶ*, διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ὁποίας ἐδεήθη δημοσίᾳ καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος μετὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ θαῦμα «θαυμάσας τῆς τε μεγαλουργίας καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας τὸν ὄσιον, ὡς κρεῖττονι λοιπὸν ἢ κατὰ ἄνθρωπον αὐτῷ προσέχειν»¹⁴, δηλαδή, ὁ λαὸς ἕνεκα τῶν θαυμαστῶν ἔργων τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ἀποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν προσευχῶν αὐτοῦ ἐπρόσεχεν αὐτόν, ὡς ἀνώτερον ἀπὸ ἄνθρωπον πρόσωπον.

Ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁ ὅσιος Νίκων μετέβη διὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ἀδιαλείπτου κηρύγματος τοῦ «Μετανοεῖτε» εἰς τὰς Θήβας καὶ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ δὴ εἰς τὴν Κόρινθον, τὸ Ἄργος, τὸ Ναύπλιον ἀπὸ ὅπου ἐφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἔνθα ἔκτισε δύο ναοὺς. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν Μάνην, εἰς τὴν Καλαμάταν, Κορώνην, Μεθώνην καὶ Μεσσήνην («ἦν καὶ Βουρκάνον ἐγχωρίους καλοῦσιν»). Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην. Ἐπειτα μετέβη εἰς Ἀμύκλιον καὶ τελικῶς, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐν Σπάρτῃ πάλιν ἐπανελθὼν, παρέμεινεν ἕκτοτε εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, ἡ ὁποία ἀπέβη δευτέρα αὐτοῦ πατρίς. Ἐν Σπάρτῃ ὁ ὅσιος Νίκων ἵδρυσεν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ («ἀρετῶν καταγώγιον καὶ σκηνὴ ὑπέργειος καὶ οὐράνιος»), ὅστις καὶ ἀπετέλεσε τὸ καθολικὸν μονῆς τοῦ ὁσίου Νίκωνος, περὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχουν ἱστορικαὶ πληροφορίαι μέχρι τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' οὐδὲν ἴχνος αὐτῆς σώζεται σήμερον. Εἰς τὴν μονὴν του ταύτην ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ἔτει 998, τῇ 27 Νοεμβρίου, τιμώμενος ἰδιαιτέρως ἐν Σπάρτῃ καὶ γενικώτερον ἐν Λακωνίᾳ ὡς πολιοῦχος αὐτῆς. Τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἐτέλεσεν ὁ ὅσιος Νίκων, ζῶν καὶ μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, εἶναι τόσα πολλὰ, ὥστε, κατὰ τὸν ἠγούμενον τῆς μονῆς αὐτοῦ καὶ βιογράφον του Γρηγόριον, εἶναι εὐκολώτερον νὰ ἀριθμῆσῃ τις «ἀστέρων πληθὺν καὶ ψάμμων παράλιον» παρὰ ταῦτα. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τῆς ὁσίας τελευτῆς αὐτοῦ, ἥτοι τῇ 27 Νοεμβρίου. Ὑπὸ τοῦ ὑμνογράφου του ὁ ὅσιος Νίκων, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐγκωμιάζεται καὶ ὡς «φαινότατος ἀστήρ, ἐξ ἑώας ἐκλάμψας... πάντας πρὸς μετάνοιαν ποδηγετῶν τοὺς λαοὺς τῷ φωτὶ τοῦ κηρύγματος» (Κεκραγάριον Γ'), ἡ δὲ Λακεδαιμίων καὶ ἡ πόλις τῶν Λακωνῶν ἔχει αὐτὸν «πλοῦτον ἀναφαίρετον» (Κεκραγάριον Γ', Ἔτερον), καὶ ἐγνώρισεν αὐτόν «ὡς ἄλλον Μωϋσῆν... ἐνθῆοις διδάγμασι τοῖς τῆς μετανοίας, κακίας ἐξαιρούμενον» ('Ωδὴ ΣΤ', τροπ. 2), καὶ ἔχει αὐτόν «φρουρὸν καὶ πολιοῦχον θεῶν» (Πασαπνοάριον Δ'), ἡ δὲ θήκη τῶν λειψάνων αὐτοῦ «χάριτας βλύζει τοῖς πᾶσι τῶν ἱαμάτων δαψιλῶς» ('Ἐξαποστειλάριον)¹⁵.

14. Ἀρχιμ. Μελετιῦ Γαλανοπούλου, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 87.

15. Ἀρχιμ. Μελετιῦ Γαλανοπούλου Ἱεροκήρυκος Σπάρτης, *Βίος*,

Σημείωσις: Κατὰ τὴν Ι΄ ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ἔζησεν ὁ ὅσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε» καὶ ἐκήρυξεν ἐν Εὐβοίᾳ, ἔνθα, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἐτέλεσε καὶ δύο θαύματα, ἔζησε καὶ ὁ ὅσιος Λουκάς ὁ νέος ἢ Στειριώτης (896-953), τὸ καθολικὸν τῆς ἐν Φωκίδι ὁμωνύμου καὶ περιπύστου μονῆς τοῦ ὁποῖου ἴδρυσεν ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντινοῦ Κωνσταντῖνος Θ' ὁ Μονομάχος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1042-1043, κατὰ νεωτέρας ἐπιστημονικᾶς ἐρεῦνας. Καὶ ἐθεωρήθη μὲν παλαιότερον ὅτι ὁ ὅσιος Λουκάς διέμεινεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, ἀλλὰ νεώτεροι ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι ἀποκλείουσι ταύτην τοῦ ὁσίου ἐν Εὐβοίᾳ διαμονήν. Τὸ Καλάμιον καὶ τὸ νησίον Ἀμπελών, ὅπου κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ διέμεινεν ὁ ὅσιος, εἶναι τὸ μὲν Καλάμιον, ὁ Κάλλαμος τῆς Ἀττικῆς, ἐπὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ἡ δὲ Ἀμπελος ἢ Ἀμπελών τὸ Ἀμπελάκι τῆς Σαλαμίνας. Ὡσαύτως, τὸ ἐν Ἀλιβερίῳ Εὐβοίας ναῦδριον τοῦ ὁσίου Λουκά ἐκτίσθη ἐν ἔτει 1014, ὡς μετόχιον τῆς ἐν Φωκίδι μονῆς τοῦ ὁσίου, μᾶλλον ὑπὸ μοναχῶν τῆς μονῆς ταύτης πνευματικῶν τέκνων τοῦ ὁσίου Λουκά, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος ἀναγράφονται εἰς ἐπιγραφὴν τοῦ ὡς ἄνω ναυδρίου, ἠρειπωμένου ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1932¹⁶. Δαιμονόπληκτος Χριστιανὸς ἀξὺ Εὐβοίας ἔλικον τὸ γένος) ἐθεραπεύθη καταφυγὼν εἰς τὸν τάφον τοῦ ὁσίου Λουκά τοῦ νέου, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ βιογράφου αὐτοῦ¹⁷.

4. Ὅσιος Χριστόδουλος ὁ ἐν Πάτμῳ.

Εἰς τινα κόμην τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Βιθυνίας, κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖσι τῆς ΙΑ΄ ἑκατονταετηρίδος, ἐγεννήθη ὁ ὅσιος Χριστόδουλος, Ἰωάννης κατὰ κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε τὸν μοναχικὸν βίον, μεταβάς εἰς μοναστήριον τοῦ Ὀλύμπου τῆς Βιθυνίας. Προσκυνητῆς ἔπειτα τῶν Ἀγίων Τόπων

πολιτεία, εἰκονογραφία, θαύματα καὶ ἄσματος Ἐκλογὴ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε», Ἀθήναι 1933. — Ἀρχιμ. Ἰεροθέου Κυριακοπούλου Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, *Βίος καὶ Ἀκολουθία μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος τοῦ πολιοῦχου Λακεδαιμόνος ὁσίου Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε»*, Σπάρτη 1963. — Τάσου Γριτσοπούλου, *Νίκων ὅσιος ὁ «Μετανοεῖτε»*, ἐν Ὁρθοσκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 9, Ἀθήναι 1966, σηλ. 550-558. — Κωνσταντῖνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής—Νοέμβριος*, Ἀθήναι 1895, σελ. 580-581.

16. Εὐσταθίου Στίκα, *Τὸ οἰκοδομικὸν χρονικὸν τῆς Μονῆς ὁσίου Λουκά Φωκίδος*, Ἀθήναι 1970, σελ. 2-4, 16-23 καὶ 36. — Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Ἑλλάδι*, Α΄. Ὁ ὅσιος Λουκάς ὁ «Νέος» (896-953), Ἀθήναι 1935. — Τάσου Γριτσοπούλου, *Λουκάς ὁ Στειριώτης ὅσιος*, ἐν Ὁρθοσκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 8, Ἀθήναι 1966, σηλ. 380-384. — Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Δύο Θεόδωροι Ἐπίσκοποι Εὐρίπου* (ἀνάπτυον ἐκ τῆς Θεολογίας), Ἀθήναι 1951, σελ. 9-10, σημ. 3. — Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία* (ἀνάπτυον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας) Ἀθήναι 1965, σελ. 15 (31).

17. Γεωργίου Κρέμου, *Φωκικά - Προσκυνητᾶριον τῆς ἐν τῇ Φωκίδι Μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά*, τόμος Α΄, Ἀθήναι 1874, σελ. 60. — Κωνσταντῖνου Δουκάκη, *Συναξαριστής - Φεβρουάριος*, Ἀθήναι 1890, σελ. 158.

ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐρημίτης ἐν αὐτῇ, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ αὐτῆς καὶ νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στήλου ἐπὶ τοῦ ὄρους Λάτρου πλησίον τῆς Μιλήτου. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἐγένεν ἀρχιμανδρίτης καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτῆς. Ἐκ τῆς εἰς τὸ Λάτρον παραμονῆς αὐτοῦ ὁ ὄσιος Χριστόδουλος προσονομάζεται «Λατρηνός»¹⁸. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν δι' ὑποθέσεις τῆς μονῆς καὶ ὕστερον, ἀφοῦ παρητήθη τῆς ἡγουμενίας, ἦλθεν εἰς τὸν Στρόβιλον, πόλιν πλησίον ἀκτῆς τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ ἀνέλαβε καὶ ἐκεῖ τὴν φροντίδα τῆς μονῆς τοῦ Ἀρσενίου. Ἐκ τοῦ Στροβίλου μετέβη εἰς τὴν νῆσον Κῶν, ἔνθα ἴδρυσε μονὴν τῆς Ἀγνῆς Θεομήτορος, εἰς τὴν ὁποίαν κατόπιν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἀλέξιος Α' Κομνηνός (1081-1118) ἐδώρησε προάστια τῆς νήσου Λέρου καὶ τὴν νῆσον Λειψώ. Ἐκ τῆς Κῶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀφοῦ συνήνητησε τὸν ὡς ἄνω αὐτοκράτορα Ἀλέξιον Α' Κομνηνὸν παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἄδειαν διὰ νὰ ἰδρῦσῃ μονὴν εἰς τὴν νῆσον Πάτμον. Ἡ ἄδεια παρεσχέθη, παρεχωρήθη δὲ ἀκόμη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὅλη ἡ νῆσος αὕτη εἰς αὐτὸν ἐν ἔτει 1088. Ἡ ἐνέργειαι ἐν Πάτμῳ μονῆς, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἔνεκα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ συγγραφῆς τῆς Ἀποκαλύψεως, ἤρχισεν ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ὀσίου Χριστοδοῦλου, ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη τελειώσῃ τὸ ἔργον, οὗτος μετὰ τῶν μοναχῶν αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἔργον καὶ τὴν νῆσον, ἔνεκα τῶν κατ' αὐτῆς ἐπιδρομῶν τῶν τούρκων. Ἐκ τῆς Πάτμου λοιπὸν καταπλεῖ δι' ἀσφάλειαν εἰς Εὐρίπου (Εὐβοϊαν) κατὰ τὸ ἔτος 1092.

Ἡ διαμονὴ τοῦ ὀσίου Χριστοδοῦλου ἐν Εὐβοίᾳ ὑπῆρξε μικρᾶς διαρκείας, κατ' ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας. Ὑπάρχει δὲ ἡ πληροφορία ὅτι εὐσεβῆς καὶ πλούσιος κάτοικος τῆς Εὐρίπου προσέφερε τὴν λαμπρὰν οἰκίαν αὐτοῦ εἰς τὸν ὄσιον, ὅστις ἀνέδειξεν αὐτὴν μοναστήριον, ἀν καὶ αἱ φροντίδες τοῦ ὀσίου ἀνδρὸς διὰ τὴν μεγάλην περιουσίαν τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς ἀπαιτοῦσαν τὴν παραμονὴν αὐτοῦ οὐχὶ εἰς τὴν ἔρημον ἀλλὰ πλησίον τοῦ κόσμου¹⁹. Ἐξ ἄλλου, ἐν Εὐβοίᾳ ἀνέκαθεν ὑπάρχει παράδοσις κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὄσιος Χριστόδουλος παρέμεινεν ἀσκητεῦων ἐντὸς σπηλαίου εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς κωμοπόλεως Λίμνης (Ἐλύμιον)²⁰. Ὁ ὄσιος κατὰ τὴν διαμονὴν αὐτοῦ εἰς Εὐρίπου συνέταξε τὴν Διαθήκην καὶ τὸν Κωδικέλλον αὐτοῦ (Μάρτιος 1093). Τὴν Διαθήκην ταύτην, διὰ νὰ ἔχῃ νομικὴν ἰσχύν, τὴν ὑπογράφουν ἑπτὰ ἀξιωματοῦχοι τῆς καθέδρας καὶ τῆς πόλεως Εὐρίπου (Χαλκίδος), ἦτοι Λέων πρεσβύτερος καὶ σακελλάριος τῆς

18. Π. Α. Βοκοτοπούλου, *Λάτρος*, ἐν *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, ἔτος ΛΕ', Ἀθῆναι (1966-1967), σελ. 83 κ.έ.

19. Ἐρας Α. Βρανούση, *Τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα τοῦ ὀσίου Χριστοδοῦλου ἱερωτοῦ τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς*, Ἀθῆναι 1966, σελ. 87-127.

20. Νικολάου Μπελάρα, *Τὸ Ἐλύμιον*, 1940, σελ. 193-196.

πόλεως Εύρίπου, Ἰωάννης πρεσβύτερος καὶ νοτάριος τῆς καθέδρας Εύρίπου, Μιχαήλ... τῆς καθέδρας Εύρίπου, Βασίλειος ὁ εὐτελής διάκονος... καὶ νοτάριος Εύρίπου κ.λ.π.²¹.

Εἰδικώτερον ὁ μητροπολίτης Ρόδου Ἰωάννης, εἰς τὸν «Βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου» ἐξιστορεῖ τὴν διαμονὴν καὶ τὴν τελευτὴν τοῦ ὁσίου Χριστοδοῦλου ἐν Εύρίπῳ, ἐπισυμβᾶσαν τὴν 16 Μαρτίου τοῦ ἔτους 1093, ὡς καὶ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου αὐτοῦ καὶ τὴν μεταφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν Πάτμον, ἀναγράφων ταῦτα: «Καὶ φθάνουσιν ἐκεῖ — ὁ ὅσιος μετὰ τῆς ἀδελφότητος — ἔνθα πολλὰκις τῆς ἡμέρας εἰσρέον πρὸς τὰ ἔξω τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ πάλιν ὀπισθοχωροῦν δημιουργεῖ στενὸν τι θαλάσσης, τὸ ὅποιον οἱ ἀρχαῖοι πορθμὸν τοῦ Εύρίπου ἐκάλεσαν. Καὶ ἐκεῖ λοιπὸν τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ πάντων γενόμενος καὶ ὡς τις ἄγγελος ἐν θνητῷ σώματι τῆς προσηκούσης τιμῆς ἀξιοθείς, ἐνουθέτει τὸ ὑπ' αὐτὸν ποίμνιον, ὅπως μὴ δυσφορῇ διὰ τὰς συχνὰς μετοικεσίας, μηδὲ ἀνθίστανται ἀνοήτως εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ, τοῦ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ οἰκονομοῦντος. Ἄλλ' εἰς ἐκ τῶν μοναχῶν, μὴ ὑπομένων τὰς κακουχίας μηδὲ τῆς ἀρετῆς τὸ στρυφνὸν καὶ ἐπίπονον, ὡς ὁ Ἰούδας ἐκ τῶν δώδεκα, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς ὀμηγύρεως τῶν ἀδελφῶν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην συναυλίαν ἀντήλλαξεν ἀντὶ κήπου, τὸν ὅποιον ἐμίσθωσε. Καί, καθὼς ὁ διάβολος εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἰούδαν καὶ ὤθησεν αὐτὸν εἰς τὴν προδοσίαν, ὡς ἀναφέρει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τοιουτοτρόπως καὶ τὸν ἀποσπασθέντα ἐκ τῆς ἀδελφότητος κατεβασάνιζε πονηρὸν δαιμόνιον καὶ εἰς τὸν πατέρα ἀγγέλλεται τὸ πάθος τοῦ μικροψύχου μαθητοῦ. Ἐκεῖνος δέ, πρῶτος καὶ ἀνεξίκακος, δίδων τόπον τῇ ὀργῇ, ἀφ' οὗ ἔλαβε τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἀπέρχεται διὰ νυκτὸς πρὸς τὸν ἐμμανῆ καὶ παράφρονα, ἀναγινώσκει ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τὰ τοῦ Πνεύματος λόγια καὶ ἀμέσως βελτιοῦται ἡ θέσις τοῦ νοσοῦντος καὶ πλέον δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀσχολῆται περὶ φυτείας δένδρων καὶ ἀρδεύσεως κήπων, ἀλλὰ προθυμοποιεῖται πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς τῆς ἀρετῆς, ἐπανερχόμενος τοιουτοτρόπως καὶ πάλιν εἰς τὴν ποίμνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας κακῶς πρότερον εἶχεν ἀποχωρισθῆ. Μετὰ πάροδον δὲ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, προλέγει εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ, ὅτι θὰ ἀποδημήσῃ εἰς Κύριον, ὅτι οἱ Ἀγαρηνοὶ δὲν θὰ κατοικήσωσι μέχρι τέλους τὰς νήσους καὶ ὅτι ὁ ἐπιστήθιος μαθητῆς δὲν θὰ παρίδῃ τούτους, ἀλλ' ὅτι, μόλις καταπαύσῃ ὁ κλύδων, θὰ ἐπανέλθωσι καὶ πάλιν εἰς τὴν πνευματικὴν μάνδραν. Παρακαλεῖ δ' αὐτοὺς νὰ παραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν ἐκ τῆς ξένης ταύτης γῆς καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ καὶ νὰ καταθέσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν ναόν, διὰ τὸν ὅποιον πολλὰ ἐμόχθησε. Ταῦτα προεἰπὼν τοῖς

21. Fr. Miklosich - Jos. Müller, *Acta et Diplomata*, Vindobonae, τόμος 6, σελ. 85.

φοιτηταῖς καὶ διὰ λόγων ἀποχαιρετιστηρίων καθαγιάσας τοὺς παρόντας, παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ, τὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς Μαρτίου. Ἄμα τῇ ἐκπληρώσει τῆς προρρήσεως καὶ τῇ ἐξαφανίσει τῶν κατὰ θάλασσαν πειρατῶν διὰ τῆς τοῦ ἄρχοντος δυνάμεως, οἱ καλοὶ φοιτηταὶ ἀνεμιμνήσκοντο τῆς προφητείας τοῦ καλοῦ ποιμένος καὶ ἠτοιμάζοντο πρὸς ἀπόπλουν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν ἐκείνην ἤκουσαν ὅτι θὰ ἔστεροῦντο τοῦ τιμίου ἐκείνου σώματος, συναθροισθέντες ἐκ τῶν πέριξ, ἔλεγον ἀπροκαλύπτως ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐπέτρεπον τοῦτο. Διότι ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἦτο ἀνόητον καὶ ὅλως ἀσύμμετρον νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς ἄλλους νὰ μετακομίσωσιν ὅπου ἤθελον ἐκεῖνον, ὅστις ἦτο δι' αὐτοὺς σωτήρ, ἰατὴρ καὶ πάσης νόσου θεραπευτής. Διὰ τοῦτο αὐστηρῶς ἐφύλαττον τὸν νεκρόν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πρέπον νὰ διαψευσθῇ ἡ πρόρρησις τοῦ μάκαρος. Ὅθεν προκεχωρηκυίας πλέον τῆς νυκτός, διαφυγόντες τοὺς φύλακας, φέροντες ἐπ' ὤμων τὸν νεκρόν, εἰσβιβάζουσιν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον καί, τυχόντες νηνεμίας, καταφθάνουσιν εἰς τὴν νῆσον, ἀποβιβάζουσι εἰς αὐτὴν μετὰ μεγαλοπρεποῦς πομπῆς τὸ ἱερόν σκῆνος, ὑμνολογοῦντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀέρα διὰ τῶν ἀρωμάτων κατευωδιάζοντες. Καὶ νῦν δὲ ἄρτιον καὶ σῶον, καταθεμιμένον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀποστόλου, ἀναβλύζει θαυμάτων πηγὰς καὶ ὡς τινα ὁσμὴν μύρου αἰσθάνονται οἱ πιστῶς ἀπτόμενοι αὐτοῦ καὶ διὰ μόνης τῆς ἀφῆς καθαγιάζονται καὶ ἀπὸ πάσης σωματικῆς βλάβης ἐλευθεροῦνται»²².

Τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου διεσώθησαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ «Ἰποτύπωσις ἡτοι διάταξις γενομένη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἐν τῇ ἐν Πάτμῳ ἰδίᾳ αὐτοῦ μονῇ», ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προαναφερθεῖσα «Διαθήκη» καὶ ὁ «Κωδῖκελλος»²³. Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ, μετὰ τῆς μοναδικῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἀρχικὸς δημιουργὸς ὑπῆρξεν ὁ ὅσιος Χριστόδουλος, καὶ ἡ ἁγία ἐν γένει βιοτὴ καὶ πολιτεία αὐτοῦ, ἔχουν ἀναδειξοῦν τὸν ὅσιον μίαν ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων μορφῶν τοῦ ὀρθοδόξου μοναχικοῦ βίου. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 16 Μαρτίου, ἡ δὲ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ ἐορτάζεται τῇ 21 Ὀκτωβρίου. Ὁ ὕμνογράφος ἐγκωμιάζει τοὺς τόπους μετὰ τῶν ὁποίων συνεδέθη ὁ ὅσιος (ᾠδὴ Δ', τροπ. 5): «Κομπάζει Νικαέων ἡ πόλις ἡ λαμπρά, ἐν χερσὶ κατέχουσα τὰ σπάργανα τὰ σά. Ὀλύμπου πάλιν

22. Ἀκολουθία ἱερὰ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου τοῦ θαυματουργοῦ τοῦ καὶ κτήτορος τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ περιωνύμου βασιλικῆς καὶ αυτοκρατορικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Ἐδωγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν ἣ καὶ τὸ τιμίου αὐτοῦ τεθησαύριστα λείψανον, νῦν τὸ πέμπτον ἐκδίδεται παρὰ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς μονῆς ὁ ἐν πλάτει Βίος καὶ ἡ Ἰποτύπωσις αὐτοῦ εἰς τὴν καθαρεύουσαν καὶ ἡ Ἀκολουθία αὐτοῦ ἐν ἐκτάσει. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστὴρ», Ἀθῆναι 1957, σελ. 37-38.

23. Ἀκολουθία ἱερὰ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου τοῦ θαυματουργοῦ..., ἐνθα ἄνωτέρω, σελ. 40-60. — Fr. Miklosich-Jos. Müller, *Acta et Diplomata*, Vindobonae, τόμος 6, σελ. 81-90.

τὸ ὄρος καὶ τὸ τοῦ Λάτρου, Κῶς τε καὶ Λέρος προσκιρτῶντες σὺν τῇ Πάτμῳ, πᾶσιν ἐκλαλοῦσι τοὺς ἄθλους σου». Διὰ δὲ τὴν ἐξ Εὐρίπου (Εὐβοίας) μετακομιδὴν τοῦ λειψάνου αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ μονὴν αὐτοῦ, ἔνθα εἶναι μέχρι σήμερον τεθησαυρισμένον, ὁ ὑμνογράφος ψαλμωδεῖ (Ἀπόστιχον Β' τοῦ Ἑσπερινοῦ): «⁷ Ἦραν ἐπὶ ὤμων ἀνδρικῶς λάρνακα τὴν θείαν, παμμάκαρ, ἐν ἧ τὸ ἅγιον σῶμα σου, Χριστόδουλε, οἱ μοναχοὶ εὐλαβῶς ἐν Εὐβοίᾳ ἐκῆδυσαν καὶ καταγαγόντες εἰς πλοῖον, κατέθεσαν ἐν ἄωρῃ τῆς νυκτός, ἔχοντες τὴν σὴν ἀντίληψιν, πάτερ, συνεφεπομένην καὶ δρῶσαν πάντα εὐμαρῇ, θεομακάριστε»²⁴.

5. Ὅσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης.

Τὰ ἔτη γενήσεως καὶ θανάτου, ἢ τοὐλάχιστον ἡ ἑκατοντετηρὶς κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐζήτησεν ὁ ὅσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης, δὲν εἶναι γνωστά. Γνωστὸν εἶναι μόνον ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς παρὰ τὴν Ἰταλίαν μεγάλης νήσου Σικελίας, ἐξ οὗ καὶ «Σικελιώτης» προσονομάζεται. Πᾶν ὅ,τι εἶναι γνωστὸν περὶ αὐτοῦ προέρχεται ἐκ τῆς ἀσματικῆς Ἀκολουθίας, ἡ ὁποία ψάλλεται κατὰ τὴν μνήμην αὐτοῦ τελουμένην τῇ 23 Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους, τῆς ἡμέρας ταύτης θεωρουμένης ὡς ἡμέρας τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ. Μοναδικὴ πληροφορία εἰς τὸν σύντομον Βίον καὶ τὰ θαύματα τοῦ ὁσίου, ἐν τῇ ὡς ἄνω Ἀκολουθία²⁵, δυναμένη νὰ δώσῃ ἀμυδρὰν χρονολογικὴν τοποθέτησιν αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἐξιστόρησις θαύματος τοῦ ὁσίου Νικολάου, κατὰ τὸ ὁποῖον οὗτος μονάζων ἐν Εὐβοίᾳ συνελήφθη μετὰ πολλῶν ἄλλων ὑπὸ τῶν «Ἀγαρηῶν παίδων», δηλαδὴ ὑπὸ Μωαμεθανῶν Ἀράβων ἢ πειρατῶν. Ὅταν δὲ τὸ πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἀπαγωγεῖς μετέφερον αὐτοὺς ἐκινδύνευσε νὰ καταποντισθῇ ἀπὸ τρικυμίας καὶ οἱ

24. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Συναξαριστῆς — Μάρτιος*, Ἀθήναι 1891, σελ. 264-287. — Τοῦ αὐτοῦ, *Συναξαριστῆς — Ὀκτώβριος*, Ἀθήναι 1895, σελ. 377.

25. *Βίος καὶ Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ Σικελιώτου, τοῦ ἐν τῷ ὄρει Νεοτάκου τῆς Εὐβοίας ἀσκήσαντος*, ψαλλομένη τῇ ΚΓ' Αὐγούστου. Νῦν τὸ πρῶτον ἐκδίδεται ὑπὸ τῶν Ἀδελφῶν Γ. Ἀθανασιάδου τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἐν Μετοχίῳ Ναοῦ Δημ. Μαγείρου καὶ Δημ. Κριτσιμᾶ, πρὸς χρῆσιν καὶ ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων. Ἐν Χαλκίδι, ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀδελφῶν Γ. Ἀθανασιάδου, ὁδὸς Ἀβάντων, 1894.

Σημειωτέον ὅτι νεωτέρα Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Νικολάου τοῦ Σικελιώτου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὡς ἄνω ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν ἔτει 1894 ἐκδοθείσης, ἐξεδόθη ἐν ἔτει 1971 ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: *Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ Σικελιώτου ἀσκήσαντος ἐν τῇ νήσῳ Εὐβοίᾳ*. Ποιηθεῖσα ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ Μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκδίδεται ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εὐλογία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. κ. Νικολάου, ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου Οἰκονόμου Ἱεροκλήρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος, δαπάνῃ τῶν ἀπανταχοῦ Μετοχιτῶν. Ἐν Ἀθήναις 1971.

ἐπιβαίνοντες αὐτοῦ διέτρεχον καὶ τὸν κίνδυνον νὰ ἀποθάνουν ἐκ τῆς δίψης διότι δὲν εἶχον πλέον πόσιμον ὕδωρ ἐπ' αὐτοῦ, ὁ ὅσιος Νικόλαος διὰ προσευχῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατέπαυσε τὴν ἀπειλητικὴν τρικυμίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετέβαλε τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης εἰς γλυκέα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐποτίσθησαν οἱ διψῶντες. Ἐκπλαγέντες οἱ Ἀγαρηνοὶ ἀπὸ τὰ θαυμαστά ταῦτα γεγονότα, ἐπέστρεψαν τὸν ὅσιον εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ καὶ ἀπληθεύερωσαν τοὺς μετ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντας.

Δεδομένου λοιπόν, ὅτι οἱ Ἄραβες — Ἀγαρηνοὶ — Σαρακηνοὶ — Πειραταὶ κατέστησαν ἀπειλὴ διὰ τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βυζαντινὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῆς Θ' μέχρι καὶ τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος²⁶, εἶναι πιθανὸν ἢ μᾶλλον βέβαιον ὅτι ὁ ὅσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης θὰ ἔζησε κατὰ μίαν, ἢ μεταξὺ δύο ἐκ τῶν ἑκατονταετηρίδων αὐτῶν. Ἄς ληφθῆ ἀκόμη ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Σικελία εἶχε ἀνέκαθεν ὀρθόδοξον πληθυσμὸν καὶ ὀρθοδόξους ἐπίσκοπας, ὁ δὲ ἐκλατινισμὸς τῶν κατοίκων αὐτῆς ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὠλοκληρώθη μετ' αὐτήν²⁷. Εἶναι γνωστὸν ἐπίσης ὅτι πολλαὶ Σικελικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες ἔφυγον ἐκ τῆς Σικελίας ἢ τῆς νοτιοῦ Ἰταλίας (Θ'-ΙΓ' ἑκατονταετηρίς) καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀλλαχοῦ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ δὲ φυγὴ ἦτο δι' ἄλλους μὲν ἐθελουσία, δι' ἄλλους ὅμως ἐξ ἀνάγκης, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἡ Σικελία ἀπὸ τῆς Θ' μέχρι καὶ τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος εἶχε γίνεαι θέατρον ἀγῶνων καὶ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς, καταληφθεῖσα πολλὰκις ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν καὶ ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, κατακτηθεῖσα προσέτι ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ταλαιπωρηθεῖσα ἀπὸ ἀγῶνας ἀντιμαχομένων φυλῶν καὶ θρησκευτῶν μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἰσλαμισμού²⁸. Τοιαῦται Σικελικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, πλὴν ἄλλων, εἶναι κατὰ τὰς Θ'-ΙΓ' ἑκατονταετηρίδας, ὁ ἐκ Κατάνης τῆς Σικελίας ἅγιος Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος Μεθώνης τῆς Μεσσηνίας, φυγὼν ἐκ τῆς γενετείας αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ φόβου τῶν Σαρακηνῶν, ὁ Γεώργιος Σικελιώτης μητροπολίτης Νικομηδείας, ὁ Ἰωσήφ ὁ ὕμνογράφος φυγὼν ἐκ τῆς Σικελίας λόγῳ τῆς ἐν αὐτῇ ἀραβικῆς κατοχῆς, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικόλαος Α' ὁ μυστικός, γεννηθεὶς μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει καταγόμενος ὅμως ἀπὸ τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ὁ Κωνσταντῖνος Σικελὸς ἢ Σικελιώτης ἀνήκων εἰς τὴν χορείαν τῶν λογίων τῶν περὶ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Λέοντα

26. *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* (Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν), τόμος Η', σελ. 54-56, καὶ σελ. 336.

27. Ἐμμ. Κωνσταντινίδου, *Σικελία*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια*, τόμος 11, Ἀθῆναι 1967, στήλ. 140-141.

28. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια («Ὁ Φοῖνιξ»), τόμος ΚΑ', Ἀθῆναι, σελ. 831γ', καὶ τόμος ΙΗ', Ἀθῆναι, σελ. 147γ' κ. ἐ. «Νεαπόλεως βασιλεῖον».

τὸν Σοφὸν (886-912), ὁ ἐκ Καλαβρίας τῆς Σικελίας πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ὁρέστης, καὶ ὁ ὅσιος Νικηφόρος ὁ ἐν ἀγίῳ Ὄρει ἡσυχαστής, καταγόμενος ἐκ νοτίου Ἰταλίας²⁹.

Κατὰ τὴν ἐν τῇ ὡς ἄνω Ἀκολουθίᾳ σύντομον βιογραφίαν, ὁ ὅσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης ὑπῆρξε «γέννημα καὶ θρέμμα» τῆς Σικελίας. Ἀγαπῶν τὴν μοναχικὴν ζωὴν, ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας ἐγκατέλειπε τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς οἰκεῖλους αὐτοῦ καὶ ἤλθεν ὑπὸ τῆς ἄνωθεν προνοίας ὀδηγηθεὶς» ἐκ τῆς μεγαλονήσου Σικελίας εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν. Κατ' ἀρχὰς μετέβη εἰς ἔρημον καὶ δύσβατον τόπον, ὀνομαζόμενον Χαράδρα, πλησίον αἰγιαλοῦ καὶ παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον εἰς μοναστήριον εὐρισκόμενον ἐκεῖ πλησίον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἐν συνεχείᾳ, μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ ἡγουμένου καὶ τῆς ἀδελφότητος, ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ μοναστηρίου χάριν μεγαλυτέρας ἀσκήσεως καὶ μετέβη εἰς τὸ ἐν Εὐβοίᾳ ὄρος Νεόταξ (Νεότακος), τὸ ὁποῖον σήμερον ὀνομάζεται Σκοτεινή, δὲν φαίνεται δὲ νὰ εἶναι τὸ ὄρος τοῦτο ἡ Δίρφος, ὡς ἄλλοτε ἐνομιζέτο. Εἰς τὸν δύσβατον τοῦτον, φαραγγώδη καὶ ἀγριώτατον τόπον ἄνωθεν ποταμοῦ, ὁ ὅσιος ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ ναὸν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ συνωνύμου αὐτοῦ ἀγίου Νικολάου ἀρχιεπισκόπου Μύρων τοῦ θαυματουργοῦ. Ἀλλὰ ὁ τόπος, ὅπου κατὰ μίαν νυκτερινὴν φωτοφάνειαν κατόπιν προσευχῆς τοῦ ὑπεδείχθη νὰ ἀνεγείρῃ τὸν ναὸν, ἐστερεῖτο ὕδατος. Διὰ θαύματος τοῦ ὁσίου, πατάξαντος πέτραν, ἀνέβλυσαν ἄφθονα νερά, τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον ρέουν ἀπὸ χῶρον ἄνωθεν τοῦ ἀνεγερθέντος ναοῦ. Μετὰ ταῦτα, ὁ ὅσιος ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἐν Χαράδρᾳ μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ ὀνομάζεται «Χαράδρων» μονή, καὶ παραλαμβάνει ἐκεῖθεν μοναχοὺς, πλὴν δὲ τοῦ ὡς ἄνω ναοῦ τοῦ ἀγίου Νικολάου καθιέρωσεν ἄνωθεν τῶν ἀψίδων τῆς στέγης αὐτοῦ καὶ θυσιαστήριον εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Πέριξ αὐτῶν τῶν κτισμάτων συνεκρότησε πλῆρες μοναστήριον, ποιμὴν καὶ ἡγούμενος τοῦ ὁποῖου ἀνεδείχθη ὁ ἴδιος καὶ ὀδηγὸς καὶ διδάσκαλος τῆς κατὰ Χριστὸν ἀσκήσεως τῶν πολυπληθῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς, ἀποκτήσας φήμην ἀγίας προσωπικότητος, διότι «τὸ σῶμα ταπεινώσας καὶ νεκρώσας ὡς ἀσώματος διῆγεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ». Εἰς τὸ μοναστήριόν του ὁ ὅσιος δὲν ἠνέχθη ποτὲ νὰ ἴδῃ πρόσωπον γυ-

29. Ὁρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 1, Ἀθῆναι 1962, σελ. 552, — αὐτόθι, σελ. 1151. — Τόμος 7, Ἀθῆναι 1965, σελ. 113. — Τόμος 9, Ἀθῆναι 1966, σελ. 519. — Τόμος 8, Ἀθῆναι 1966, σελ. 43. — Τόμος 9, Ἀθῆναι 1966, σελ. 949, καὶ αὐτόθι σελ. 483. — Giuseppe Schirò, *Ἡ Βυζαντινὴ λογοτεχνία τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας*, ἐν Ἑλληνικά, τόμος 17 (1962) Θεσσαλονίκη, σελ. 170-187.

ναικός, ἀλλὰ ἔθεσε καὶ ὄρον νὰ μὴ εἰσέλθῃ ποτὲ εἰς αὐτὸ γυναικία, οὐχὶ μόνον ἐφ' ὅσον ἔζη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ διὰ παντός.

Μὲ τὴν ιδιότητα ταύτην, τοῦ μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου, ἀναγράφεται ὁ ὄσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης καὶ εἰς τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν «Συνοδικὸν» ἀγνώστου ἐπισκοπῆς ἀνηκούσης εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον συνετάγη κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα καὶ τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1937 ὁ πρῶν Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης ἐκ κωδίκων τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει μονῆς Λαύρας τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης. Εἰς τὸ «Συνοδικὸν» τοῦτο, καὶ δὴ περὶ τὸ τέλος αὐτοῦ, καταχωρίζεται τὸ ὄνομα τοῦ ὁσίου Νικολάου καὶ μακαρίζεται οὗτος διὰ τῶν ἐξῆς: «Νικολάου τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τοῦ Νέτακος, αἰωνία ἡ μνήμη». Ἐκτὸς τῆς γραφῆς «Νέτακος» ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «Ἐτακος». Ἐκ τῆς χρησιμωτάτης ταύτης πληροφορίας περὶ τοῦ ὁσίου Νικολάου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τοῦ Νέτακος, ἀφ' ἐνὸς μὲν καθορίζεται ἡ ἑκατονταετηρὶς πέραν τῆς ὁποίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔζησεν ὁ ὄσιος Νικόλαος, καὶ αὕτη εἶναι ἡ IB', ὅτε ἐγένετο ἡ σύνταξις τοῦ «Συνοδικοῦ», ἀφ' ἑτέρου δὲ γίνεται γνωστὴ ἡ ὀνομασία τῆς μονῆς τῆς ὁποίας οὗτος ἦτο μοναχὸς καὶ ἡγούμενος καὶ ἡ ὀνομασία αὐτῆς εἶναι Νέτακος ἢ Ἐτακος. Ἡ ὀνομασία αὕτη θὰ προῆλθεν ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ προαναφερθέντος ἐν Εὐβοίᾳ ὄρους Νεόταξ ἢ Νεότακος, ὡς αὕτη εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ἀσματικῆς Ἀκολουθίας τοῦ ὁσίου Νικολάου τοῦ Σικελιώτου. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ ἀνέκαθεν ὑφισταμένη συνήθεια πολλὰι μοναὶ νὰ λαμβάνουν τὸ ὄνομα ὁρέων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτίζοντο. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἐκδόσας τὸ «Συνοδικὸν» πρῶν Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης πιθανολογεῖ ὅτι ὁ ὄσιος Νικόλαος τοῦ «Συνοδικοῦ» εἶναι «ὁ συνασκητῆς τοῦ ὁσίου Μελετίου ἐν τῇ παρὰ τὰς Θήβας μονῇ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τὸν ὁποῖον, ἀναχωρήσας εἰς τὸ ὄρος τῆς Νικοπόλεως ὁ Μελέτιος, κατέλιπεν ὡς ἡγούμενον τοῦ ἀγίου Γεωργίου». Ἀλλὰ ἡ ἐν Εὐβοίᾳ, κατὰ τὴν προαναφερθεῖσαν ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Νικολάου τοῦ Σικελιώτου, ὑπαρξίς ὄρους ὀνομαζομένου Νεόταξ ἢ Νεότακος, ὀνομασία συμπίπτουσα πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Νέτακος ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν Ἐτακος τοῦ «Συνοδικοῦ», βεβαιοῖ ὅτι ὁ ὄσιος Νικόλαος ὁ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς ταύτης εἶναι οὐχὶ ὁ συνασκητῆς τοῦ ὁσίου Μελετίου, ἀλλὰ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ ὄσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης. Ἐκτὸς τοῦ προαναφερθέντος θαύματος καταπαύσεως τῆς τρικυμίας καὶ τῆς μετατροπῆς τῶν ἀλμυρῶν τῆς θαλάσσης ὑδάτων εἰς γλυκέα, σημειοῦται εἰς τὴν ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Νικολάου καὶ ἕτερον θαῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον οὗτος, καθήμενος εἰς τὸν Νεότακα, τὸ ὄρος τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ, καὶ ἐνοχλούμενος ὑπὸ πτηνοῦ τινός, ἐπιτιμήσας αὐτὸ διὰ τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, τὸ μετέβαλεν εἰς λίθον μέχρι σήμερον ὑπάρχοντα, καὶ προστί-

θεται εἰς τὴν Ἀκολουθίαν ὅτι «οὐ μόνον ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον θαυματουργεῖν οὐ παύεται».

Τελειωθείς ὁ ὅσιος ἐν εἰρήνῃ τῇ 23 Αὐγούστου, ἐτάφη εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντος ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ μοναστηρίου του, καὶ ἀργότερον, ὡς λέγουν τινες, μετεφέρθη τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἃν καὶ λέγεται ἐπίσης ὅτι δὲν ἔγινε τοιαύτη μετακομιδὴ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ, ἀλλὰ κεῖται τοῦτο εἰς τὴν δεξιὰν καμάραν τοῦ ναοῦ, ὃ δὲ ὅσιος δὲν ἔπαυσε θαυματουργῶν, καθόσον εἰς κώδικα τοῦ μοναστηρίου του ἔγραψεν ἰδιοχειρῶς: «Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐὰν μὴ ἐκστῆτε τῶν ᾧδε, οὐκ ἀναχωρῶ ἀγῶ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι». Μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν ὁ ναὸς οὗτος ἠρειπώθη καὶ ὁ τάφος τοῦ ὁσίου Νικολάου ἠγνοήθη, γνωστοποιηθεὶς πρὸ ἐτῶν, κατόπιν ὁράματος εἰς παιδίον ἐκ τοῦ χωρίου Γλυφάδα, εἰς τὸ χωρίον Μετόχιον Διρφύων. Εἰς τὸν τάφον εὐρέθησαν μερικὰ ἐκ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ λειψάνων. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1853 ἀνηγέρθη ὁ ἔρειπώθεις καὶ καταστραφεὶς τοῦ ἁγίου Νικολάου ναὸς. Ὁ ὅσιος Νικόλαος ἐγκωμιάζεται ὑπὸ τοῦ παλαιότερου ὑμνογράφου του, πλὴν ἄλλων, καὶ ὡς «τὸ βλάστημα Σικελίας», «Νεοτάκου τὸ κλέος» (Ἐξαποστειλάρια), «φωστὴρ φαεινὸς Εὐβοίας» (Κοντάκιον) κ.λ.π. ὑπὸ δὲ τοῦ συγχρόνου ὑμνογράφου του «Σικελίας τὸ βλάστημα καὶ Εὐβοίας τὸ καύχημα» (Κεκραγάριον Δ'), καὶ τονίζεται ὅτι ἀνεδείχθη «ἄνθραξ ἐγκρατείας ἐν ὄρει τοῦ Νεοτάκου, θείῳ Πνεύματι καταφλέγων ἅπασαν τοῦ ἐχθροῦ ἐπήρειαν καὶ μοναστῶν διδάσκαλος θεοειδέστατος» (Ὁδὴ Η', τροπ. 3)³⁰.

6. Ὁσιος Γρηγόριος ὁ ἐν Στρογγυλῇ τῶν Λιχάδων.

Ὁ ὅσιος Γρηγόριος ἦτο μέχρι πρὸ τινων ἐτῶν ἀγνωστος εἰς τὴν Ἀγιολογίαν, ἐγένετο δὲ γνωστὸς ἐκ δημοσιεύσεως μέρους τοῦ ἀγιολογικοῦ χαρτί-

30. Πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, *Τὸ Συνοδικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, ἐν Ἐπετηρίδι Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΙΓ', Ἀθῆναι 1937, σελ. 3-29 καὶ δὴ σελ. 15 καὶ 28.— Βλέπε καὶ τὰς ἐν τῇ ὑποσημειώσει 25 ἀναγραφόμενας ἀσματικὰς Ἀκολουθίας.

Σημειώτεον ὅτι, εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀσματικὰς ταύτας Ἀκολουθίας καταχωρίζονται ἐκ τοῦ Συναξαρίου τῆς πρώτης, ἅπασαι αἱ εἰδήσεις περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ὁσίου Νικολάου τοῦ Σικελιώτου εἰς κάθε σχεδὸν ὕμνον καὶ τροπάριον. Εἰδικώτερον, ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος («Πατὴρ οἰκτροῦ δέησις ὑπὲρ τοῦ τέκνου») τοῦ «Ἐτέρου Κανόνος» ἐν τῇ Ἀκολουθίᾳ ἡ ὁποία ἐξεδόθη ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν ἔτει 1894, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτοῦ μᾶλλον εἶναι ἄμεσον πνευματικὸν τέκνον τοῦ ὁσίου Νικολάου, ἢ μεταγενέστερος ἀδελφὸς τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὴν ἀκροστιχίδα ταύτην παρακαλεῖται ὁ «πατὴρ» — ὅσιος Νικόλαος — νὰ δέεται ὑπὲρ τοῦ «οἰκτροῦ τέκνου» του, ἦτοι τοῦ ποιητοῦ τοῦ Κανόνος. Γενικώτερον μάλιστα ἡ Ἀκολουθία αὕτη ἀποπνέει εὐλαβῆ οἰκειότητα πρὸς τὸν ὅσιον Νικόλαον καὶ τὸ μοναστήριον αὐτοῦ.

νου κώδικος 552 τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, εὐρισκομένου εἰς τὴν μονὴν Παντελεήμονος τοῦ ἀγίου Ὁρους, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ Π. Β. Πάσχος εἰς τὴν «Ἐπετηρίδα Ἐταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄγνωστοι ἄγιοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»³¹. Αἱ μοναδικαὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ ὁσίου Γρηγορίου εὐρίσκονται εἰς τὰς σελίδας τοῦ χειρογράφου ἔνθα περιγράφεται ὁ «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικήτα, καὶ ἐτέρων τινῶν ὁσίων τῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις διαλαμψάντων». Εἰδικώτερον εἰς τὸν Βίον ἐξιστοροῦνται 1) ὁ βίος καὶ θαύματα τοῦ ἐκ Θηβῶν τῆς Βοιωτίας καταγομένου ὁσίου Νικήτα, 2) τὸ θέαμα τοῦ εὐλαβοῦς ἱερέως Θεοδώρου, ὅστις εἶδεν «ἀπόρρητόν τι φῶς καὶ ἀνέκφραστον» νὰ περιβάλῃ τὸν ὄσιον Νικήταν, 3) ὁ βίος καὶ θαύματα τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Στρογγυλῆ τῶν παρὰ τὴν Εὐβοϊαν Λιχάδων εἰς τὸν βόρειον Εὐβοϊκὸν κόλπον, 4) ἡ ἐπίσκεψις πρὸς τὸν ὄσιον Νικήταν τοῦ ἐκ τοῦ Κάστρου τῶν Πατρῶν ὁσίου καὶ «φιλοστόργου» Δανιήλ, 5) ἡ ἀπάντησις τοῦ ὁσίου Νικήτα ἐπὶ ἐρωτήματος περὶ τῆς νηστείας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, 6) ἡ ἀπάντησις τοῦ ἰδίου ἐπὶ ἐρωτήματος περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ψυχῶν, καὶ 7) τὸ μακάριον τέλος τοῦ ὁσίου Νικήτα, γενόμενον τῇ 23 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1079, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου (1078-1081). Δοθέντος ὅτι ὁ ὄσιος Νικήτας ὁ Θηβαῖος ἔζησε κατὰ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα, καθίσταται ἐκ τούτου γνωστὴ καὶ ἡ ἑκατονταετηρὶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησε καὶ ὁ ὄσιος Γρηγόριος, ὁ ἀσκήσας ἐν τῇ νήσῳ Στρογγυλῆ τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ κόλπου, «βίον ἀγγελικὸν ἐν γῆ ἐνδειζάμενος». Ἐξάγεται δὲ τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ βιογράφος τοῦ ὁσίου Νικήτα, σύγχρονος αὐτοῦ, ἐπιγράφει τὴν βιογραφίαν, ὡς προανεφέρθη, «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικήτα καὶ ἐτέρων τινῶν ὁσίων τῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις διαλαμψάντων», κατατάσσων εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν ὄσιον Γρηγόριον.

Ὁ ὄσιος Γρηγόριος, κατὰ τὸν Βίον, ἐγεννήθη εἰς τὸν Μυστραῖν «Μιζηθριώτης ἦν τὸ γένος, γονέων οὐκ ἀσήμων, ἀλλὰ τῶν εὐγενῶν καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ προσκειμένων». Ἐδιδάχθη τὰ ἱερὰ γράμματα, ἡ δὲ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν ἦτο δι' αὐτὸν «περισπούδαστος λίαν καὶ ποθεινὴ». Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν «ἀγγελομίμητον βίον», νὰ γίνῃ δηλαδὴ μοναχός, ἀλλὰ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, παρὰ τὰς πολλὰς παρακλήσεις του, τὸν ἠμπόδιζον νὰ ἀρνηθῆ «τὸν πλάνον κόσμον». Ὅταν ὅμως ἐπληροφορήθη ὅτι μερικοὶ μοναχοί, διερχόμενοι ἀπὸ τὸν τόπον διαμονῆς τοῦ Γρηγορίου, θὰ μετέ-

31. Π. Β. Πάσχος, Ἄγνωστοι ἄγιοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν Ἐπετηρίδῃ Ἐταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν, τόμος ΣΤ', Ἀθήναι 1976-1977, σελ. 251-284 (καὶ ἐν ἀνατύπῳ τῆς αὐτῆς σελιδώσεως).

βαινον πρὸς προσκύνησιν τῶν Ἀγίων Τόπων, κατόπιν συγκινητικῆς προσευχῆς, προσεκολλήθη εἰς αὐτούς, κατὰ δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν εἰς τὰ ἱερὰ προσκυνήματα τῶν Ἀγίων Τόπων, ἕνεκα ἀπροβλέπτων περιστάσεων, ἔφθασαν εἰς τὴν Ρώμην. Εἰς ἓν μοναστήριον τῆς πόλεως ταύτης ὁ Γρηγόριος ἐκάρη μοναχός, πρὸ βεβαίως τοῦ Σχίσματος (1054) καὶ τῶν μετ' αὐτὸ συνεπειῶν. Μετ' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα, ἀφοῦ προσεκύνησε τὰ ἱερὰ λείψανα ὄλων τῶν μοναστηρίων, ἀναχωρήσας ἐκ Ρώμης ἐπεσκέφθη τοὺς Ἀγίους Τόπους καὶ δὴ τὸν Κρανίου τόπον, τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, τὴν Βηθλεέμ, τὸ Ὄρος τῶν ἑλαιῶν καὶ ἅπαντας ἐν γένει τοὺς Ἀγίους Τόπους, καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὰς εὐχὰς τῶν κατοικούντων εἰς αὐτοὺς «ὁσίων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν» ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καὶ μετέβη εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἐν συνεχείᾳ ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας διεπεραιώθη εἰς τὴν Θράκην, ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς νήσου Εὐβοίας.

Εἰς τὴν Εὐβοίαν ἔλθων ὁ ὁσιος Γρηγόριος, κατ' ἀρχὰς πᾶρ έμεινεν «ἐπί τινας χρόνους ἐν τινι νήσῳ Ὠρεῶ», κατὰ τὸν βιογράφον, ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε ἡ Ἀργυρόνησος, οὔτε ἡ Νησιώτισσα, μικραὶ νησίδες ἀπέναντι τοῦ Ὠρεοῦ, εὐρισκομένου ἐν βορείῳ Εὐβοίᾳ. Πρόκειται ὄχι περὶ νήσου Ὠρεοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς περὶ τοῦ σημερινοῦ Ὠρεοῦ, παραλιακῆς κώμης ἄλλοτε ἀξιολόγου, τιμηθείσης καὶ μὲ ἔδραν ἐπισκόπου ἐνωρίτερον τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμένης Συνόδου (451), εἰς τὴν ὁποίαν παρεκάθησεν ὁ Ὠρεοῦ Θεόφιλος, τοῦ τελευταίου γνωστοῦ ἐπισκόπου Ὠρεοῦ ἀναφερομένου ἐν ἔτει 1820³². Εἰς τὴν μικρὰν πόλιν λοιπὸν τοῦ βυζαντινοῦ Ὠρεοῦ — λεανθασμένως ἀναφερομένου ἐν τῷ Βίῳ ὡς νήσου — παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτοῦ ναός, εἰς τὸν ὁποῖον παρέμεινεν ὁ ὁσιος «ἐπί τινας χρόνους», ὡς προανεφέρθη, καὶ ἐκήρυττε πρὸς τὰ συρρέοντα πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἔλεγε: «Πατέρες καὶ ἀδελφοί, πρέπει νὰ ἀγωνιζώμεθα καὶ μὲ κάθε δύναμιν νὰ φροντίζωμεν διὰ νὰ πραγματοποιῶμεν τὰς ἀγίας ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἕως ὅτου ἔχωμεν καιρὸν, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ βίου ἡμῶν, καὶ νὰ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ εὐαρεστώμεν εἰς αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μὲ τὴν ἐγκράτειαν ὄχι μόνον φαγητῶν καὶ ποτῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐγκράτειαν τῶν πονηρῶν λογισμῶν καὶ τῶν καταστρεπτικῶν παθῶν, καθ' ὅσον περὶ αὐτῶν διδάσκει ἡμᾶς ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν λέγῃ «ἄς καθαρίσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε τι τὸ ὁποῖον μολύνει τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν καὶ ἄς τελειοποιούμεθα εἰς τὴν ἀγιωσύνην μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ». «Ἐπειδὴ οὐδὲν ἔρασιμιώτερον Θεοῦ, οὐδὲ ἐπιθυμητότερον, οὐδὲ ποθεινότερον, οὐ ἔργον πάντα τὰ ὠραῖα τῆς γῆς». Πρέπει λοιπὸν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται νὰ ζῆ κατὰ

32. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἡ Ἐπισκοπὴ Ὠρεῶν*, Ἀθῆναι 1953 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας), σελ. 10 καὶ σελ. 17.

τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχη πάντοτε εἰς τὸν ἑαυτὸν του αὐτὰ τὰ τέσσαρα, ταπεινώσιν, καὶ ἀπόλυτον προσοχὴν, ἀντίρρησιν, καὶ προσευχὴν. Ταπεινώσιν μὲν, διὰ τοὺς ὑπερηφάνους δαίμονας, προσοχὴν δέ, διὰ νὰ φυλάττη τὴν καρδίαν ὥστε νὰ μὴ δέχεται πονηρὸν λογισμόν, ἀντίρρησιν δέ, ἵνα ὅταν ἕνας τοιοῦτος πονηρὸς λογισμὸς ἐμφανισθῆ νὰ ἀντιλέγη μὲ ὀργὴν εἰς τὸν δαίμονα ὁ ὅποιος τὸν ὑπεκίνησε, προσευχὴν δέ, ἵνα μετὰ τὴν ἀντίρρησιν ταχέως ἐκ βάθους καρδίας φωνάζῃ μὲ ἀλάλητον στεναγμὸν πρὸς τὸν Κύριον ὅστις δύναται νὰ σώζῃ καὶ ἀμέσως θὰ ἴδῃ νὰ διαλύεται ὡς καπνὸς καὶ νὰ διώκεται ὁ ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς. Διότι κατὰ τὸν Ἀπόστολον «πρέπει νὰ ὑποστῶμεν πολλὰς θλίψεις διὰ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

Ἐπειδὴ ὅμως ἤνοχλεῖτο ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι τὸν ἐπεσκέπτοντο καὶ ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν καὶ ἤτο ἀνέκαθεν ἄνθρωπος τῆς ἡσυχίας, ἔφυγεν ἀπὸ τὸν Ὄρεον καὶ μετέβη ὄχι πολὺ μακρὰν αὐτοῦ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Στρογγυλὴν, μίαν τὴν καὶ νοτιωτέραν ἐκ τῶν Λιχαδονήσων εἰς τὸν βόρειον Εὐβοϊκὸν κόλπον, ὡς προανεφέρθη, ἥτις ἦτο ἔρημος παντελῶς καὶ ἀκατοίκητος. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην, κατὰ τὸν βιογράφων του, «τὰ ἄθλα τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας διήνυσεν». Ἀλλὰ πάλιν ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς τοῦ ὁσίου μετεδόθη παντοῦ καὶ προσέτρεχον εἰς τὴν Στρογγυλὴν ἀπὸ τὰ πλησίον μέρη καὶ ἀπὸ μακρὰν πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ μονάζοντες καὶ ἐδιδάσκοντο ὑπ' αὐτοῦ τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας. Τὴν «ἀοίκητον ἐκείνην νῆσον ὡς οἰκουμένην ἐποίησεν», ὡς παρατηρεῖ ὁ βιογράφος αὐτοῦ. Καὶ ὅμως, παρὰ τὴν ἀτελείωτον προσέλευσιν ταύτην τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὅσιος Γρηγόριος τίποτε δὲν παρέλιπεν ἀπὸ τὰ καθήκοντα τῆς ὑπερανθρώπου ἀσκήσεως «ἀγρύπνοις στάσεσι νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὸν Θεὸν λιτανεύων». Δὲν ἔτρωγε τυρί, ψάρι καὶ ἔλαιον, καὶ δὲν ἔπινεν οἶνον, ἤρκειτο δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ τρώγῃ ὠμὰ λάχανα, καὶ βρεγμένα ὕσπρια χωρὶς ἀλάτι, καὶ μόνον ὅταν τὸν ἐπεσκέπτετο ἐπίσημος ἄνθρωπος ἔτρωγεν ὀλίγον, «τοσοῦτον ὅσον λεπύρω ὄρου ἐν σκευῇ μικρῷ». Ἀφοῦ δὲ διέπρεψεν εἰς πλεῖστα εἶδη ἀρετῆς καὶ ἔγινε πλήρης ἡμερῶν, ἐκάλεσε περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ τοὺς μονάζοντας καὶ ἀφοῦ τοὺς ἠσπάσθη ἐν Κυρίῳ καὶ ηὐχέθη αὐτοὺς «μετέστη πρὸς Κύριον, ἐλλάμψεως θείας ἀξιωθεῖς». Ἐνας ἰδικὸς του μοναχός, πάσχων ἐξ ἀδυναμίας τῆς ὀράσεως, ἤνοιξε μὲ ἕτερον τὸν τάφον τοῦ ὁσίου κατὰ ἓνα μεσονύκτιον. Ἀμέσως τότε ἐξεπήδησε λαμπρότης ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ὁσίου καὶ ἐθεράπευσε τὴν πάθησιν τοῦ μοναχοῦ, ἐγένετο δὲ ὁ ναὸς ὅπου ἦτο ὁ τάφος τοῦ ἁγίου ἀπὸ εὐωδίας μύρου, εὐωδίας διὰ τὴν ὁποίαν ὁ σύγχρονος πρὸς τὰ γεγονότα βιογράφος προσθέτει «ὡς καὶ εἰσέτι τὴν τοιαύτην εὐωδίαν τοῖς πιστῶς προσερχομένοις διαδίδοσθαι». Μικρὸν λείψανον τῆς χειρὸς τοῦ ὁσίου, ἀποσπασθὲν τότε, ἐτέθη ἐντὸς κιβωτίου καὶ ἐναπετέθη ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ. Κατὰ τὴν ὡς ἄνω λοιπὸν ἀφήγησιν, ὁ τάφος τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ ἐν Στρογγυλῇ τῶν Λιχαδονήσων, δηλοῦται ὅτι εἶναι ἐκεῖ ἐντὸς ναοῦ, εἰς τὸ θυ-

σιαστήριον τοῦ ὁποίου ἐναπετέθη μικρὸν λείψανον τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Ἀγνώστου ὄντος τοῦ ὁσίου Γρηγορίου εἰς τὸ Ἀγιολόγιον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι γνωστὴ καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ἀσματικῆ περὶ αὐτοῦ Ἀκολουθία³³.

7. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ὁ Χαλκιδεύς.

Εἰς τὴν ἑλληνόφωνον Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὁ Θεοφύλακτος ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος-Βουλγαρίας δὲν ἐορτάζεται ὡς ἅγιος, ἀναγράφεται ὅμως τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸ σλαβικὸν Ἀγιολόγιον καὶ ἡ μνήμη του παρὰ τοῖς Ὁρθόδοξοις σλάβοις τιμᾶται τῇ 31 Δεκεμβρίου³⁴. Ὅμως καὶ ἡ ἑλληνόφωνος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, εἰς τὸ βάθος τῆς ἀγιολογικῆς αὐτῆς συνειδήσεως, δὲν ἔχει ἀρνηθῆ θέσιν ἐν τῷ Ἀγιολογίῳ αὐτῆς εἰς τὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας, δεδομένου ὅτι τοιχογραφία αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸν ναὸν τῆς ἐν Σαλαμῖνι μονῆς τῆς Φανερωμένης, ζωγραφισθεῖσα ἐν ἔτει 1735 ὑπὸ τοῦ ἀγιογράφου Γεωργίου Μάρκου τοῦ Ἀργείου³⁵. Ἐπίσης εἰς χειρόγραφα ἔργων τοῦ Θεοφυλάκτου καὶ εἰς ἐντυπα ἔργα αὐτοῦ οὗτος ἀναγράφεται ὡς «ἅγιος». Οὕτω, εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 126 χειρόγραφον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀναγράφεται: «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοφυλάκτου, ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Παιδεία Βασιλικῆ πρὸς Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον»³⁶. Εἰς βιβλίον ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις

33. Π. Β. Πάσχου, Ἀγνωστοὶ ἅγιοι τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἐν Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν, τόμος ΣΤ', Ἀθήναι 1976-1977, σελ. 262-263, καὶ σελ. 276-279.

34. Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πρόποβιτς τέως Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, *Οἱ βίοι τῶν ἁγίων*, (Δεκέμβριος), Βελιγράδιον 1977, σελ. 869 (σερβιστί).

Παράβαλε σχετικῶς μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας καὶ τὸ ὅτι ὁ ἐν Ἀρτῇ γεννηθεὶς καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Τριβωλῶν τῆς Πελοποννήσου καταγόμενος Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ φωτιστὴς τῶν Ρώσων, κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ εἰς τὴν Λαύραν τοῦ ἁγίου Σεργίου τῇ 21 Ἰανουαρίου 1556, ἀνεκηρύχθη μετὰ μίαν ἑκατοσταετίαν ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἅγιος ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐορτάζεται τῇ 21 Ἰανουαρίου. (Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, *Μάξιμος ὁ Γραικός ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων*, Ἀθήναι 1950. — Βλ. Γ. Φειδᾶ, *Μάξιμος ὁ Γραικός ἡ Ὁ Ἑλλην*, ἐν Ἐρησκευτικῆ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 8, Ἀθήναι 1966, στήλ. 627-632). Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Μηναῖον τοῦ Ἰανουαρίου, τῇ ΚΑ', δὲν ἀναγράφεται μνήμη τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ φωτιστοῦ τῶν Ρώσων. — Πρβλ. Ἀναστ. Κ. Ὁρλάνδου, *Ἡ προσωπογραφία Μιχαήλ τοῦ Χωριάτου*, ἐν Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΚΑ', Ἀθήναι 1951, σελ. 210-214).

35. Ἐρησκευτικῆ καὶ Ἡθικῆ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 6, Ἀθήναι 1965, στήλ. 418, ἐνθα ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.

36. Ὁρθόδοξία ΛΓ' (1958), σελ. 56-57, σμ. 25.

έν έτει 1850, και έπιγραφόμενον «Ούρανοῦ κρίσις...», καταχωρίζεται «και ό θεοφεγγής βίος τοῦ ιεροῦ Κλήμεντος τοῦ Βουλγαροκήρυκος και όμολογητοῦ... συντεθείς έλληνιστι ὑπό τοῦ έν άγίοις Θεοφυλάκτου άρχιεπισκόπου Βουλγαρίας...»³⁷. Ἡδη δέ και ό ὅσιος Νικόδημος ό 'Αγιορείτης όνομάζει τόν Θεοφυλάκτον «μακάριον» και «ιερόν»³⁸, χρησιμοποιεῖ δηλαδή χαρακτηρισμούς και έπίθετα άποδιδόμενα εις τούς άγίους.

Κατά τά άνωτέρω, κατατάσσεται και ό Εύβοεύς άρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας Θεοφύλακτος εις τήν Εύβοϊκήν 'Αγιολογίαν. Οὔτος έγεννήθη («έν Εύρίπῳ»), ζήτοι εις τήν σημερινήν Χαλκίδα τῆς Εύβοίας περι τό 1030 ἢ τό άργότερον έν έτει 1055, δεδομένου ότι τά χρονολογικά προβλήματα είναι τά δυσχερέστερα εις τήν βιογραφίαν αὐτοῦ. Τό έπίθετόν του ἦτο "Ηφαιστος. Οί άδελφοί Γεώργιος και Δημήτριος Τορονϊκαί, έν τῶν όποίων ό πρώτος διετέλεσε διδάσκαλος τοῦ Ψαλτήρος, και τοῦ Εὐαγγελίου, υπομνηματογράφος, «μαίστωρ τῶν ρητόρων» και μητροπολίτης 'Εφέσου († 1156/1157), ό δέ Δημήτριος «λογοθέτης τοῦ δρόμου» δηλαδή ὑπουργός επί τῶν έξωτερικῶν, τῶν έσωτερικῶν, επί τῆς συγκοινωνίας και τῶν ταχυδρομείων († 1201/1202), είχαν μητέρα άνεψιάν τοῦ Θεοφυλάκτου, καταγομένην και ταύτην έξ Εύβοίας³⁹. Ἄν και δέν είναι γνωστόν εις ποῖα άρχικῶς σχολεῖα έφοίτησεν ό Θεοφύλακτος, εικάζεται ότι έφοίτησεν εις τās 'Αθήνας, έγγύς τῆς γενετείρας αὐτοῦ Χαλκίδος, έσπούδασεν ὅμως εις τό έν Κωνσταντινουπόλει πανεπιστήμιον, τό όποῖον ιδρύθη ὑπό τοῦ Βάρδα και διετέλεσε μαθητής τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων Μιχαήλ Ψελλοῦ (1018-1078). Ἦτο γνώστης ὅλων τῶν κλάδων τῶν έπιστημῶν, ἡσχολεῖτο δέ ὡς άρχιεπίσκοπος μέ τήν θεολογίαν και τήν ιατρικήν. Ἐχειροτονήθη διάκονος τοῦ έν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς 'Αγίας Σοφίας και έδόθη εις αὐτόν τό εκκλησιαστικόν άξιωμα τοῦ «μαίστορος τῶν ρητόρων», δηλαδή διδασκάλου και έρμηνευτοῦ τοῦ Εὐαγγελίου και διδασκάλου εις τά 'Εκκλησιαστικά σχολεῖα τοῦ οἴκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαήλ Δούκας ό Παραπινάκης (1071-1078) άνέθεσεν εις τόν Θεοφύλακτον τήν μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Κατά πᾶσαν πιθανότητα, έν έτει 1091, ό Θεοφύλακτος

37. Ὁ Ἐραμιστής, Ἀθήνα 1965, σελ. 18-19.

38. Νικόδημου Ἀγιορείτου *Ἐρμηνεία εις τās έπτά Καθολικὰς επιστολάς τῶν άγιων και πανευφήμων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου και Ἰούδα...*, Ἐνετίσι 1806, σελ. ιε'.

39. Ἐλληνικά, τόμος 25 (1972), Θεσσαλονίκη, σελ. 237-240, έν τῇ βιβλιοκρισίᾳ τοῦ βιβλίου Jean Darrouzès, *Georges et Démétrios Tornikès, Lettres et discours*, Introduction, texte, analyses, traduction et notes. Paris 1970. σσ. 382. (Le monde byzantin, publié sous la direction de Paul Lemerle, Editions du Centre National de la Recherche Scientifique). — Σπυρ. Λάμπρου, *Άκομινάτου τοῦ Χωριάτου Τά Σωζόμενα*, τόμος 8, Ἀθήναι 1880, σελ. 65, 79, 84, 93, 96, 409-429.

ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας με ἔδραν τὴν Ἀχρίδα, ἐντεῦθεν δὲ καλεῖται καὶ Θεοφύλακτος Ἀχρίδος. Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ἐστάλη εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς ἕνεκα τῶν πολλῶν ἱκανοτήτων αὐτοῦ. Εἰς ἐπιστολὰς του γράφει ὅτι εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἤσθάνετο ὡς ἐξόριστος. Ἡ ἐντύπωσίς του δὲ αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀρίστης μορφωτικῆς καταστάσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῆς ἀντιστοίχου καταστάσεως εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ μάλιστα ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ὡς «ἀνομώτατον καὶ ὠμώτατον ἔθνος». Ἄν καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν τὸ ἐπέτυχε. Πιστεύεται δὲ ὅτι κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ ὁ Θεοφύλακτος ἀπεσύρθη ἐκ τῆς Ἀχρίδος καὶ ἔζησεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὅπου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, ἴσως ἐν ἔτει 1126, καθόσον ὅπως τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένον, οὕτω πως ἀνεξακριβωτον εἶναι καὶ τὸ ἔτος τῆς τελευτῆς του⁴⁰.

Ὁ Θεοφύλακτος, «σοφώτατος» ἀνὴρ, οὐτινος «βίος λόγου», ὑπῆρξε συγγραφεὺς ἀξιολόγων ἔργων, διεκρίθη δὲ κυρίως ὡς ἐρμηνευτὴς πλείστων βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐρμηνείας τῶν ἀγίων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἠρμήνευσε ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοὺς μικροὺς προφήτας Ὡσηέ, Ἀββακούμ, Ἰωνᾶν, Ναοὺμ καὶ Μιχαῖαν, ἐκ δὲ τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, καὶ τὰς δεκατέσσαρας ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ τὰς Καθολικὰς Ἐπιστολὰς τῶν Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα. Ἐγραψε Λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Σταυροῦ ἐν τῇ μεσσηνησίῳ, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου «ὅτε προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ παρὰ τῶν γεννητόρων αὐτῆς», εἰς τὸ ΙΑ' ἑσθινὸν Εὐαγγέλιον. Ἐπίσης συνέγραψε τὸ «Μαρτύριον τῶν ἀγίων ἐνδόξων ΙΕ' ἱερομαρτύρων τῶν ἐν Τιβεριουπόλει τῇ Βουλγαρικῶς ἐπονομαζομένη Στρομνίτζῃ μαρτυρησάντων», ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ δυσσεβοῦς Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου», ὡς καὶ τὸν Βίον καὶ πολιτείαν τοῦ ἀγίου

40. Δημητρίου Μπαλάνου, *Οἱ Βυζαντινοὶ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ 800 μέχρι τοῦ 1453*, Ἀθῆναι 1951, σελ. 87-90.—Δ. Ξαναλάτου, *Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας καὶ ἡ δράσις αὐτοῦ ἐν Ἀχρίδι*, ἐν *Θεολογία*, τόμος ΙΣΤ', Ἀθῆναι 1938, σελ. 228-240. — Πρβλ. Καρόλου Ντίλ, *Βυζαντινὲς μορφές* (μετάφρασις Στέλλας Βουρδουμπᾶ), τόμος Β', Ἀθῆναι 1969, σελ. 510. — R. Janin, *Θεοφύλακτος ὁ Ἡφαιστος Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ*, τόμος 6, Ἀθῆναι 1965, στήλ. 417-419. — Radoslav Katičić, *Βιογραφικὰ περὶ Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος*. — *Αἱ πρὸς Πακουριανούς ἐπιστολαὶ τοῦ Θεοφυλάκτου Ἀχρίδος*, ἐν *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, ἔτος Δ', Ἀθῆναι 1960-1961, σελ. 364-397. — Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου *Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ἡ Ἐκκλησία Βουλγαρίας (865-1938)*, Ἀθῆναι 1957, σελ. 40-41.

Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας († 916). Ὡσαύτως ἔγραψε πραγματείαν κατὰ τῶν Λατίνων «Προσλαλιά τινι τῶν αὐτοῦ ὁμιλητῶν, περὶ ὧν ἐγκαλοῦνται Λατῖνου», εἰς τὴν ὁποίαν ἐλέγχει τὰς λατινικὰς καινοτομίας, καὶ χαρακτηρίζει τὴν προσθήκην τοῦ Filioque εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ὡς «μέγιστον σφάλμα». Ἔργον αὐτοῦ εἶναι καὶ ἡ «Παιδεία Βασιλικὴ πρὸς τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον», καὶ ὁ Λόγος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν (1081-1118), καὶ ἱαμβικὰ ποιήματα. Τέλος σώζονται ἀρκεταὶ ἀξιόλογοι Ἐπιστολαὶ αὐτοῦ «πλήρεις χάριτος, ἀττικῆς μούσης καὶ ἄξια ἀναγνώσεως». Ἐλάχιστα ἔργα αὐτοῦ εἶναι εἰσέτι ἀδημοσίευτα. Τὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ Θεοφυλάκτου εὐρίσκονται εἰς τοὺς τόμους 123-126 τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne⁴¹ καὶ εἰς αὐτοτελεῖς ἄλλας ἐκδόσεις.

8. Ὁσιος Εὐθύμιος ὁ ἀσκητῆς ὁ ἐν Εὐβοίᾳ.

Ὁ Εὐθύμιος «ὁ ὀσιώτατος μοναχὸς καὶ ἀσκητῆς ὁ λάμπας ἐν πόλει Εὐβοίας», καὶ ὁ Δανιὴλ «ὁ ὀσιώτατος μοναχὸς καὶ ἀσκητῆς ὁ στυλιτῆς ὁ ἐν Εὐβοίᾳ πόλει μονῆς τοῦ Καλυβίτου ἀσκήσας», ἔγιναν γνωστοὶ ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1937 δημοσιεύσεως, ἐκ κωδίκων τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει μονῆς Λαύρας τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ὑπὸ τοῦ πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, τοῦ «Συνοδικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐλλάδος», ἣ ἀκριβέστερον εἶπεῖν «Συνοδικοῦ» ἀγνώστου ἐπισκοπῆς ἀνηκούσης εἰς τὴν μητροπολιν τῶν Ἀθηνῶν, συνταχθέντος κατὰ τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ὄσιον Νικόλαον τὸν Σικελιώτην. «Συνοδικὸν» ἦτο ἡ γραπτὴ ἐπίσημος Πρᾶξις τοπικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν «κατεδικάζοντο αἵρέσεις καὶ ἐμακαρίζοντο ἅγιοι, ἐν οἷς ἐμνημονεύοντο καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων ἐπισκόπων τοῦ τόπου καὶ πάντων τῶν ἐν ὀσιότητι βίου διαλαμπάντων ὀσίων ἀνδρῶν ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ περιφερείᾳ». Κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γνωστοῦ «Συνοδικοῦ» τοῦ συνταχθέντος ἐπὶ τῇ λήξει τῆς Εἰκονομαχίας (11 Μαρτίου 843), συντασσόμενα ἕκτοτε τὰ «Συνοδικὰ» τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἀνεγινώσκοντο, ὡς τὸ πρότυπον αὐτῶν, κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας (Κυριακὴ Α' Νηστειῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς).

Ἡ ἀναγραφὴ καὶ ὁ μακαρισμὸς τοῦ ὀσίου Εὐθυμίου εἰς τὸ ὡς ἄνω «Συνοδικὸν» ἔχει ὡς ἐξῆς: «Εὐθυμίου τοῦ ὀσιωτάτου μοναχοῦ καὶ ἀσκητοῦ τοῦ λάμπαντος ἐν πόλει Εὐβοίας, αἰωνία ἡ μνήμη». Πρὸ αὐτοῦ ἀναγράφεται τὸ ὄνομα καὶ ὁ

41. Πρβλ. Δωροθέου Σχολαρίου πρώην Μητροπολίτου Λαρίσης, τοῦ Θεσσαλοῦ, *Κλεις Πατρολογίας καὶ Βυζαντινῶν συγγραφέων*, Ἀθήναι 1879, σελ. 501-504.

μακαρισμός «Πέτρου τοῦ πανοσιωτάτου καὶ ἀρχιερέως Ἄργου, αἰωνία ἡ μνήμη», καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου ἀναγράφεται τὸ ὄνομα καὶ ὁ μακαρισμός «Κλήμεντος τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ καὶ στυλίτου τοῦ Σαγματίου ὄρους καὶ θαυματουργοῦ, αἰωνία ἡ μνήμη». Μεταξὺ τῶν ἐπὶ ὁσιότητι καὶ ἀγιότητι βίου διαλαμφάντων ἀναγράφονται εἰς τὸ «Συνοδικόν» τοῦτο καὶ τὰ ὀνόματα ἀγίων γειτονικῶν περιοχῶν τῆς ἀγνώστου ἐπισκοπῆς, ἀνηκούσης εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ δὴ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Καλοκτένου μητροπολίτου Θηβῶν (ΙΒ' ἑκατονταετηρῆς), τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου (896-953), τοῦ ὁσίου Μελετίου τῆς Μυουπόλεως ἰδρυτοῦ τῆς ὁμωνύμου μονῆς εἰς τὰ ὄρια Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (1035-1105), καὶ τὰ προαναφερθέντα ὀνόματα τοῦ ἀγίου Πέτρου ἐπισκόπου Ἄργου (850-925) καὶ τοῦ στυλίτου Κλήμεντος, ἀσκήσαντος ἐν τῷ Σαγματίῳ τῆς Βοιωτίας († 953). Ὁ ὁσιος Εὐθύμιος, ὁ λάμψας ἐν Εὐβοίᾳ, εἶναι ἀγνωστος εἰς τοὺς Συναξαριστὰς καὶ τὰ Μηναῖα καὶ γενικώτερον εἰς τὴν λειτουργικὴν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας⁴².

Ἄγνωστα ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ἔτη γεννήσεως καὶ κοιμήσεως τοῦ ὁσίου, ἢ τοῦλάχιστον ἢ ἑκατονταετηρῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησεν οὗτος. Τὸ μόνον βέβαιον συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξάγεται ἀπὸ τὴν χρονολογίαν συντάξεως τοῦ ὡς ἄνω «Συνοδικοῦ» (ΙΒ' ἑκατονταετηρῆς), εἶναι ὅτι ὁ ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενος καὶ μακαριζόμενος ὁσιος Εὐθύμιος ἔζησε τὸ ἀργότερον κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα ταύτην, ἢ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς πρὸ αὐτῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὰς αὐτὰς ἑκατονταετηρίδας θὰ ἔζησε εἰς τὴν ἐν Εὐβοίᾳ, παρὰ τὰ Ψαχνά, μονὴν τοῦ Καλυβίτου καὶ ὁ ἐν τῷ «Συνοδικῷ», ὀλίγον κατωτέρω τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου, ἀναγραφόμενος Δανιὴλ ὁ ὁσιώτατος μοναχὸς καὶ ἀσκητὴς ὁ στυλίτης. Τρίτος ὁσιος, ἐν Εὐβοίᾳ ἀσκήσας, μνημονεύμενος περὶ τὸ τέλος τοῦ «Συνοδικοῦ», εἶναι ὁ «Νικόλαος ὁ ὁσιώτατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Νέτακος» ἢ «Ἐτακος», ὁ Σικελιώτης, ζήσας μεταξὺ τῶν Θ' καὶ ΙΑ' ἑκατονταετηρίδων, ἢ τὸ ἀργότερον μέχρι καὶ τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος, κατὰ τὰ λεπτομερῶς περὶ αὐτοῦ ἀνωτέρω ἐξιστορηθέντα. Ὁ ὁσιος Εὐθύμιος, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀγνωστος ἡ γενέτειρα, ἔλαμψε, κατὰ τὸ «Συνοδικόν», διὰ τῆς ὁσιακῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ «ἐν πόλει Εὐβοίᾳ». Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἢ ἐν τῇ νήσῳ Εὐβοίᾳ πόλις Εὐβοία, ἐτοποθετεῖτο πλησίον τῶν Λιχάδων νήσων, βορειοδυτικῶς τῆς Εὐβοίας. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἡ πόλις αὕτη κατεποντίσθη («καταποθῆναι») ὑπὸ σεισμοῦ, καθ' ὅσον «ἅπανσα μὲν ἡ Εὐβοία εὐσειστος, μάλιστα δ' ἡ περὶ τὸν πορθμὸν» κατὰ τὸν Στράβω-

42. Πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, *Τὸ Συνοδικόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἑπετηρῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, ἔτος ΙΓ', Ἀθῆναι 1937, σελ. 3-29, καὶ δὴ σελ. 15 καὶ 27. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἡ Ἐπισκοπὴ Ὠρεῶν*, Ἀθῆναι 1953 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, σελ. 13-14).

να («Γεωγραφικὰ» Γ', 447. Εὐβοία). Ἀναφέρεται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου ἐν τῷ «Ποντίῳ Γλαύκῳ». Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τῆς ἀρχαιότητος, τῆς ὁποίας μάλιστα ἀμφισβητεῖται αὕτη αὕτη ἢ ὑπαρξίς, καθ' ὅσον ὑποστηρίζεται ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ προαναφερθέντα χωρία τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Αἰσχύλου, τὸ ὄνομα τῆς νήσου Εὐβοίας ὡς πόλεως κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Εὐριπίδου (Ἰων, στ. 294) «Εὐβοί' Ἀθήναις ἔστι τις γείτων πόλις». Ἐπομένως ὁ ὄσιος Εὐθύμιος ἔλαμψεν ἐν τῇ ἀσκητικῇ ἀθλήσει εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν, τῆς λέξεως «πόλει» τοῦ «Συνοδικοῦ» ἐκλαμβανομένης ὡς τῆς λέξεως νήσῳ⁴³.

9. Ὅσιος Δανιὴλ ὁ στυλίτης ὁ ἐν Εὐβοίᾳ.

Ὡς ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω κατὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ὄσιον Εὐθύμιον τὸν ἐν Εὐβοίᾳ θαυμασίον ἀσκητὴν, τόσον οὗτος ὅσον καὶ ὁ ὄσιος Δανιὴλ ἐγένοντο γνωστοὶ ἐκ τοῦ, ἐν ἔτει 1937, δημοσιευθέντος ἐκ κωδίκων τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει μονῆς Λαύρας τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ὑπὸ τοῦ πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, «Συνοδικοῦ» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀκριβέστερον εἰπεῖν «Συνοδικοῦ» ἀγνώστου ἐπισκοπῆς ἀνηκούσης εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, συνταχθέντος κατὰ τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα. Ἡ ἀναγραφὴ καὶ ὁ μακαρισμὸς τοῦ ὁσίου Δανιὴλ εἰς τὸ «Συνοδικόν» τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς: «Δανιὴλ τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ καὶ ἀσκητοῦ τοῦ στυλίτου τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ πόλει μονῆς τοῦ Καλυβίτου ἀσκήσαντος, αἰωνία ἡ μνήμη». Πρὸ τοῦ Δανιὴλ καταχωρίζεται τὸ ὄνομα καὶ ὁ μακαρισμὸς «Λαζάρου τοῦ ἐν τῷ Γαλησίῳ ὄρει ἀσκήσαντος, αἰωνία ἡ μνήμη», καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ὁσίου Δανιὴλ ἀναγράφεται τὸ ὄνομα καὶ ὁ μακαρισμὸς «Νικολάου τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τοῦ Νέτακος, αἰωνία ἡ μνήμη», περὶ τοῦ ὁποίου Νικολάου (Σικελιώτου) ἐγένετο ἀνωτέρω εἰδικὴ ἐξιστόρησις. Εἰς τοὺς Συναξαριστὰς καὶ τὰ Μηναῖα καὶ γενικώτερον εἰς τὴν λειτουργικὴν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ ὄσιος Δανιὴλ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ εἶναι ἀγνωστος, ὅπως καὶ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ ὄσιος Εὐ-

43. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία*, Ἀθήναι 1965 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας), σελ. 86-87.— Π. Δ. Μαστροδημήτρη, *Τὰ «Εὐβοϊκὰ» τοῦ Στράβωνος*, ἐν Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν, τόμος ΙΑ', Ἀθήναι 1964, σελ. 327.

Σημειωτέον ὅτι, εἰς τὴν ἀνωτέρω μελέτην μου *«Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία»* (σελ. 87) καταχωρίζω τὴν προβληματικὴν ἀποφιν ὅτι ὁ ὄσιος Εὐθύμιος διέμεινε εἰς τὴν παρὰ τὰ Ψαχνὰ Εὐβοίας μονὴν τοῦ Καλυβίτου, εἰς τὴν ὁποίαν ρητῶς, κατὰ τὸ «Συνοδικόν», ἡσκήτευσεν ὁ στυλίτης Δανιὴλ, περὶ τοῦ ὁποίου κατωτέρω ὁ λόγος.

θύμιος. Εἶναι ἐπίσης ἄγνωστα καὶ τὰ ἔτη γεννήσεως καὶ κοιμήσεως τοῦ ὁσίου Δανιήλ, ἢ τοῦλάχιστον ἢ ἑκατονταετηρῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἤκμασεν οὗτος, ὅστις φαίνεται νὰ ἔζησε τὸ ἀργότερον κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα, ἢ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς πρὸ αὐτῆς IA' ἑκατονταετηρίδος, καθ' ὅσον τὸ «Συνοδικὸν» εἰς τὸ ὁποῖον καταχωρίζεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγράφη κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα, ὡς προαναφέρθη ἀνωτέρω. Εἰς τὸ «Συνοδικὸν» ἀναφέρεται ρητῶς, ὅτι ὁ ὅσιος Δανιήλ ἦτο οὐχὶ μόνον μοναχὸς καὶ ἀσκητῆς, ἀλλὰ καὶ στυλίτης, ἦτοι διῆλθε τὸν ὄσιακὸν βίον αὐτοῦ ἐπὶ στύλου ἢ κίονος, κατὰ τὰ παραδείγματα τῶν ἀρχαίων στυλιτῶν ἐν τῷ μοναχικῷ βίῳ τῆς Ἐκκλησίας, ἀρχηγὸς τῶν ὁποίων εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀσκήσεως ἦτο ὁ Συμεὼν ὁ στυλίτης († 459) βιώσας ἐπὶ 37 ἔτη ἐπὶ τοῦ στύλου, ἀξιόλογος δὲ στυλίτης μετ' αὐτὸν ὑπῆρξεν ὁ Δανιήλ († 493) ζήσας καὶ αὐτὸς ἐπὶ 30 ἔτη ἐπὶ τοῦ στύλου παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ στυλίτης Δανιήλ ἦτο, κατὰ τὸ «Συνοδικὸν», μοναχὸς καὶ ἀσκητῆς τῆς «ἐν τῇ Εὐβοίᾳ πόλει μονῆς τοῦ Καλυβίτου», τῆς φράσεως «ἐν τῇ Εὐβοίᾳ πόλει», σημαίνουσης «ἐν τῇ νήσῳ Εὐβοίᾳ», κατὰ τὴν διευκρίνισιν ἣτις ἐγένετο ἀνωτέρω εἰς τὰ περὶ τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ ἐξιστορηθέντα⁴⁴.

Ἡ μὲν ἡ τῆς ἐπὶ τοῦ στύλου ἀσκήσεως τοῦ ὁσίου Δανιήλ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Καλυβίτου, δηλαδὴ τοῦ ὁσίου Ἰωάννου, ὅστις ἐγεννήθη ἐξ ἐπιφανῶν καὶ πλουσίων γονέων ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς E' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς κρυφίως καὶ μετέβη εἰς τὴν ἐν Βιθυνίᾳ μονὴν τῶν Ἀκοιμητῶν. Μετὰ ἐξαετῆ ἄσκησιν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, χωρὶς νὰ γίνῃ γνωστὸς εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν τῆς πατρικῆς οἰκίας ἔμεινεν ἐντὸς καλύβης — ἐξ οὗ Καλυβίτης — ἐπὶ τρία ἔτη αὐστηρῶς ἀσκούμενος καὶ πολλὰς ὑποφέρων θλίψεις καὶ δοκιμασίας, κοιμηθεὶς ἐκεῖ ἐν Κυρίῳ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 15 Ἰανουαρίου. Ἡ μὲν αὐτῆ τοῦ Καλυβίτου, πλησίον τῶν Ψαχνῶν τῆς Εὐβοίας, ἤκμαζεν ἄλλοτε, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν διασωθέντων ὠραίων γλυπτῶν μελῶν τοῦ ναοῦ (καθολικοῦ) αὐτῆς, σωζομένου ὁμως οὐχὶ κατὰ τὴν ἀκεραίαν αὐτοῦ ἀρχικὴν βυζαντινὴν κατάστασιν. Τὰ χριστιανικὰ ταῦτα γλυπτὰ διαχωρίζονται εἰς δύο ομάδας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη ἀνήκει εἰς τὴν E' ἑκατονταετηρίδα, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς βυζαντινῆς γλυπτικῆς μεταξὺ τῶν I'-IB' ἑκατονταετηρίδων. Διεσώθησαν ἐπίσης αἱ τοιχογραφίαι τῶν δύο κογχῶν τοῦ ἱεροῦ βήματος, τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ. Ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν κτιριακὸν συγκρότη-

44. Πρῶτην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, *Τὸ Συνοδικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, ἐν Ἐπετηρῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΙΓ', Ἀθῆναι 1937, σελ. 3-29, καὶ δὴ σελ. 15 καὶ 27-28. — Βλέπε καὶ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 43 ὑποσημείωσιν.

μα τῆς μονῆς δὲν σώζονται οὔτε ἐρείπια. Κατὰ τὸ ἔτος 1975 ἀνασυνεστήθη ὡς γυναικεῖα ἡ μονὴ τοῦ Καλυβίτου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνηγέρθη μοναστηριακὸν κτίριον δυτικῶς τοῦ ναοῦ αὐτῆς⁴⁵.

Σημείωσις: Κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα ἔζησε καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης μητροπολίτης Θηβῶν καὶ ἑξαρχος πάσης Βοιωτίας, ὁ Καλοκτένης. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἔτυχεν εὐρείας παιδείας καὶ ἀνωτέρας θεολογικῆς μορφώσεως, εἰς νεαρὰν δὲ εἰσέτι ἠλικίαν ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον. Ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Λουκά τοῦ Χρυσοβέργη (1156-1169) ἐγένετο μητροπολίτης Θηβῶν τῆς Βοιωτίας. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ἔτει 1166 συγκληθεῖσαν Σύνοδον εἰς τὴν ὅποian κατεδικάσθη ὁ ἐπίσκοπος Λάμπης (ἐν Κρήτῃ) Δημήτριος καὶ ἡ αἰρετικὴ διδασκαλία αὐτοῦ περὶ κατωτέρότητος τοῦ Ἰησοῦ ἔναντι τοῦ Πατρὸς, καὶ εἰς τὴν ὡσαύτως ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ἔτει 1170 συγκληθεῖσαν Σύνοδον καταδικάσασαν τὴν ἰδίαν αἰρετικὴν διδασκαλίαν καὶ τοὺς ἀναζωπυρήσαντας αὐτήν, ἦτοι τὸν μητροπολίτην Κερκύρας Κωνσταντῖνον καὶ τὸν μοναχὸν Ἰωάννην τὸν Εἰρημικόν. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐπετέλεσε λαμπρότατα ἐκκλησιαστικὰ ἔργα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ καὶ πρὸς τοῦτοις μεγάλα ἔργα κοινωνικῆς καὶ φιланθρωπικῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ ποιμνίου του, ὡς εἶναι ἡ μετατροπὴ τῆς κολίτης τοῦ παρὰ τὰς Θήβας Ἰσμηνοῦ ποταμοῦ πρὸς ἄρδουσιν τῆς πεδιάδος, ἡ ἴδρυσις νοσοκομείων, γηροκομείων, πτωχοκομείων, παρθενῶνος, ἦτοι σχολείου κορασίων, καὶ ξενῶνος, ἐξ οὗ καὶ καλεῖται διὰ τὴν «ἀπαυστον ἐλεημοσύνην» αὐτοῦ («νὸς ἐλεήμων»), ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν «ἐλεήμονα» πατριάρχην Ἀλεξανδρείας (609-620). Ἡ τελευτὴ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐγένετο μετὰ τὸ ἔτος 1182 καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 1193. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 29 Ἀπριλίου. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Καλοκτένης ἀναγράφεται καὶ μακαρίζεται εἰς τὸ «Συνοδικὸν» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ συνταχθέντος κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα, διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἰωάννου τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Βοιωτίας τοῦ Καλοκτένου, αἰωνία ἡ μνήμη», ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ὅσιον Εὐθύμιον τὸν ἐν Εὐβοίᾳ. Ἐκ τῆς γειτυνάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Θηβῶν πρὸς τὴν Εὐβοίαν, ἐθεωρήθη ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔδρασε καὶ ἐν Εὐβοίᾳ. Ἡ ἀποψις δὲ μὲς αὐτῇ εἶναι τελείως ἀστρικήτος, καθ' ὅσον οὐδαμῶς εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἀναφέρεται καὶ ἀπλῆ ἔστω σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν Εὐβοίαν, ἢ προσωρινὴ διαμονὴ αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Τοιχογραφία αὐτοῦ σώζεται εἰς τὸ καθολικὸν τῆς ἐν Εὐβοίᾳ μονῆς Γαλατάκη⁴⁶.

45. Κωνσταντίνου Δουκάκη, Συναξαριστής — Ἰανουάριος, Ἀθήναι 1889, σελ. 244-253. — Β. Γιαννοπούλου, Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 6, Ἀθήναι 1965, σελ. 1196. — Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Λιάπη Πρωτοσυγκέλλου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας (νῦν Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Λεβαδείας), *Μεσαιωνικὰ Μνημεῖα Εὐβοίας*, Ἀθήναι 1971, σελ. 17 καὶ 23-28. — Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία*, Ἀθήναι 1965 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας), σελ. 14 καὶ 86-87. — Λεων. Παπακωνσταντίνου, *Ἡ Εὐβοϊκὴ Μεσσηνία*, Ἀθήναι 1971, σελ. 188-196. — Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως, ἀριθμ. φύλλου 1512 τῆς 31 Δεκεμβρίου 1975, τεύχος Β', σελ. 12631 «Περὶ ἐπανιδρύσεως ἱερᾶς γυναικεῖας μονῆς ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου Ψαχνῶν-Εὐβοίας»).

46. Βίος καὶ Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Καλοκτένου καὶ νέου ἐλεήμονος Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ ἑξάρχου πάσης Βοιωτίας, ψαλλομένη τῇ 29ῃ

10. Ἄνθιμος Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου καὶ πρόεδρος Κρήτης ὁ ὁμολογητής.

Κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς λατινοκρατίας ἐν Εὐβοίᾳ (1205-1470) δὲν παρουσιάζονται ὀρθόδοξοι μητροπολίται Εὐρίπου (Χαλκίδος), καίτοι ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῆ ἐπαρχία προήχθη ἀπὸ ἐπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν πιθανῶς ἐπὶ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η΄ τοῦ Παλαιολόγου (1259-1282). Ἄλλωστε καὶ οἱ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὀρθόδοξοι μητροπολίται τῆς γειτονικῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν, χειροτονοῦμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει, δὲν ἔφθانون μέχρι τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, τὸ ὅποιον καταναγκαστικῶς ἐκυβέρνων οἱ ἐκάστοτε λατῖνοι (παπικοὶ) ἀρχιεπίσκοποι Ἀθηνῶν τῆς περιόδου τῆς φραγκοκρατίας (1204-1456). Ἐνίοτε εἰς ὀρθόδοξους μητροπολίτας Ἀθηνῶν ἀνετίθετο καὶ ἡ ἀπὸ μακρόθεν ἐποπτεία τῆς μητροπόλεως Εὐρίπου, ἥτις ἐπισκοπῆ ἢ ἀρχιεπισκοπῆ θεωρουμένη ὑπὸ τῶν λατίνων, εἶχεν ἐκάστοτε τὸν λατῖνον ἐπίσκοπον αὐτῆς, ὅστις ἦτο ὁ Ἀθηνῶν⁴⁷.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον τῆς λατινοκρατίας ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὰ ἔτη 1339-1366, ἱεράρχης τῆς μητροπόλεως Εὐρίπου (Χαλκίδος) διετέλεσεν ὁ Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου Ἄνθιμος, ὅστις εἰς τὸ «Συνοδικὸν» τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπῆς Σουαρετ (Συβρίτου) εἰς τὸν νῦν νομὸν Ρεθύμνης, καταχωρίζεται καὶ μακαρίζεται ὡς ἐξῆς: «Ἀνθίμου μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου, καὶ προέδρου Κρήτης, τοῦ ὁμολογητοῦ, αἰωνία ἡ μνήμη»⁴⁸. Εἰδῆσεις περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁμολογητοῦ τούτου ἱεράρχου Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου καὶ ἔπειτα προέδρου, ἥτοι προκαθημένου, τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, παρέχονται ἀπὸ τὸν «Λόγον εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Ἄνθιμον ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, τὸν ὁμολογητὴν», τοῦ ὁποίου συγγραφεὺς ὑπῆρξεν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Νεῖλος (1379-1388), καὶ ἀπὸ τὸν «Λόγον, ὅπoταν ὁ μητροπολίτης Ἄνθιμος τῆς φρουρᾶς

⁴⁷ Ἀπριλίου, νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδίδεται δαπάνῃ τῶν ἀδελφῶν Ἀθανασιάδου, τύποις ἀδελφῶν Ἀθανασιάδου. Ἐν Χαλκίδι 1903. — Βασιλείου Δελβενακιώτου, Ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης ὁ Καλοκτένης καὶ αἱ Θῆβαι (ΙΒ΄ μ.Χ. αἰών), Ἀθήναι 1970, σελ. 62-81.

47. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθήναι 1952, σελ. 28. — Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια («Ὁ Φοῖνιξ»), τόμος Β΄, Ἀθήναι, σελ. 181γ'. — Ν. Ζαχαροπούλου, Ἡ Ἐκκλησία στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴ Φραγκοκρατία, Θεσσαλονίκη 1981, σελ. 109-111 καὶ 120-128.

48. Νικολάου Τωμαδάκη, Ὁρθόδοξοι ἀρχιερεῖς ἐν Κρήτῃ, ἐπὶ Ἐνετοκρατίας, ἐν Ὁρθόδοξία, ΚΖ' (1952), σελ. 65, καὶ σελ. 75. — Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρῶην Λήμνου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι 1975, σελ. 10 καὶ σελ. 293.

ἐξῆλθεν», συγγραφεὺς τοῦ ὁποίου εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ διάσημος κρῆς θεολόγος Ἰωσήφ Φιλάρης.

Ἀρχόμενος ὁ πατριάρχης Νεῖλος τῆς ἐξιστορήσεως τῶν «κατορθωμάτων τοῦ μακαρίου Ἀνθίμου», ὅστις ἦτο κρῆς τὴν καταγωγὴν, παρατηρεῖ ὅτι οὗτος εἶναι «τῷ δῆμῳ τῶν ἀγγέλων ἐπὶ τοῦ κοινοῦ Δεσπότητος πάντων ἀνακεκηρυγμένος λαμπρῶς», ἥτοι εὐρίσκεται ἐν τοῖς ἁγίοις. Ὁ Ἀνθιμος «ἐν ἀτελεῖ πάνυ τῇ ἡλικίᾳ τελείων εἶχετο φρονημάτων, τὰ κάλλιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις κτήσασθαι τιθέμενος διὰ σπουδῆς». Ἐκ μικρᾶς εἰσέτι ἡλικίας ἐρρῦθμιζε τὸν ἑαυτὸν του εἰς ἐθισμόν πρὸς τὴν τελειότητα, ἐξορίζων ἀπὸ τὸν βίον αὐτοῦ κάθε πάθος ἡδονῆς καί, παρὰ τὰς προτροπὰς τῆς μητρὸς του, ἦτο λιτὸς εἰς τὴν τροφὴν αὐτοῦ, ἀπέχων πάντοτε κρέατος καὶ ἐν γένει ἐξήσκει τὸν ἑαυτὸν του πνευματικῶς μὲ ἐγκράτειαν καὶ ἄσκησιν διὰ τὴν νικήσιν καὶ τὴν ἀναγορευθῆναι «στεφανίτης» τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς. Εἰς ἡλικίαν οὐχὶ ἀνωτέραν τῶν εἴκοσι ἐτῶν ἐγένετο μοναχὸς καὶ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐζήσσε βίον ἀσκητικόν. Ἡ ἀσκητικότης αὐτοῦ, αἱ νηστεῖαι, αἱ ἀγρυπνίαι, αἱ ἀδιάλειπτοι προσευχαὶ «τὸ πρὸς πάντας ἡμερον καὶ φιλόανθρωπον, τὸ ταπεινὸν καὶ τὸ ἄτυφον, τὸ μέτριον καὶ τὸ κατεσταλμένον τοῦ σχήματος, τὸ εὐπροσηγόρον καὶ τὸ ἀπλοῦν τοῦ ἥθους καὶ ἀπερίγραπτον» κατέστησαν τὸν μακάριον Ἀνθιμον ἀξιοθαύμαστον προσωπικότητα. Ἐφθασε δέ, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, εἰς τὰ ὕψη τῆς Θεολογίας καὶ ἐγνώρισε τὰ βάθη τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν συνταράξασαν τὴν Ἐκκλησίαν ἡσυχαστικὴν ἔριδα, ὁ Ἀνθιμος ἔλαβε μέρος εἰς αὐτήν, ἐργασθεὶς πρὸς κατάλυσιν τῶν κακοδοξιῶν τοῦ ἀπὸ Καλαβρίας Βαρλαάμ καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Ἀκινδύνου, καὶ στηρίζας διὰ τῶν θείων λόγων αὐτοῦ τοὺς ὀρθοδόξους, ὑποδεικνύων «τῆς αἵρέσεως τὸ αἴσχος» διὰ τῆς παραθέσεως «τῶν ὀρθῶν δογμάτων». Ὑπὸ τοιούτων πνευματικῶν χαρισμάτων κεκοσμημένος ὁ Ἀνθιμος, ἐφθασεν εἰς τὴν «περιωπὴν» τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιομάτων ἐκλεγείς μητροπολίτης Ἀθηνῶν, «τῆς Ἀθηνάϊων πόλεως τὴν προστασίαν ἐγχειρισθείς, τιμήσας τὴν καθέδραν μᾶλλον οὐχ ὑπ' αὐτῆς τιμηθείς», κατὰ τὸν ὡς ἄνω ἐγκωμιαστὴν του πατριάρχην Νεῖλον.

Ὡς μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου ὁ Ἀνθιμος «μᾶλλον ἐπέτεινεν ἑαυτὸν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἀγαθῶν» καὶ ἐπέδειξεν ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀρετῆς, γενόμενος ἀξιοθαύμαστος. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν κατὰ τῶν κατακτητῶν αὐτῶν Ἐνετῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταδιώξει ἐν Κρήτῃ ὀρθοδόξους κληρικούς καὶ λαϊκοὺς πρὸς ἐκλατίνισιν αὐτῶν, ὡς συνέβαιναν ἐπὶ λατινοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, ὁ κρῆς τὴν καταγωγὴν Ἀνθιμος, κατόπιν ἐθνικοῦ συμφέροντος ἐνεργειῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου (1341-1391), μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Κρήτης. Ὁ μακάριος Ἀνθιμος ἐν Κρήτῃ μετατεθείς καὶ γενόμενος ἐκεῖ δεκτὸς ὑπὸ πάντων κατὰ τρόπον ἑορταστικόν, «πάντα πᾶσιν ἐγένετο, ἵνα κερδήσῃ πάντας ἢ πλεί-

ονας, διδασκων, νομοθετῶν... ἔργῳ δὲ πάσης ἑαυτὸν ἀρετῆς ὑπόδειγμα) κατέστησε, καὶ ἔζησε βίον ἰσάγγελον μὲ πρᾶότητα καὶ μακροθυμίαν καὶ ἀγάπην πρὸς πάντας «διὰ βίου παντὸς ὅλον ἑαυτὸν ἀναθεὶς τῷ Θεῷ», κατὰ τὸν ἐγκωμιαστὴν αὐτοῦ πατριάρχην Νεῖλον. Μετὰ τινα χρόνον οἱ Ἑνετοὶ κατέκτησαν καὶ πάλιν τὴν Κρήτην, ὅποτε ὁ μητροπολίτης αὐτῆς Ἄνθιμος, «ὁ καλὸς ποιμὴν καὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος» ἐνεκλείσθη «ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀθλητῆς» εἰς δεσμωτήριον «τάφου μᾶλλον βιαιότερον καὶ βαρύτερον», ἐπειδὴ δὲν ἐπέισθη εἰς τὰς ματαίας προσπαθείας τοῦ λατίνου ἐπισκόπου Κρήτης νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς παπικὰς κακοδοξίας, καὶ ἐπειδὴ ἐδίδασκε τὸ ποιμνιον αὐτοῦ νὰ μὴ ἐπικοινωνῇ μετὰ τῶν λατίνων, ἔνεκα τῶν αἰρετικῶν διδασκαλιῶν των. Μετὰ παραμονὴν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐπὶ ἓν ἔτος, καὶ ἀφοῦ ἐπάλαυσε «καὶ λιμῶ καὶ δίψει καὶ πᾶσιν ἀνιαροῖς», ἐπέισθη ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω λατίνου ἐπισκόπου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλὰ καὶ πάλιν ὁ ἅγιος ὁμολογητῆς εὐθαρσῶς ἠρνήθη τοιαύτην ἀναγνώρισιν. Ὅθεν ἐκλείσθη καὶ πάλιν εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ παρέμεινε ἐν αὐτῷ ἐπὶ δύο ἀκόμη ἔτη. Μετὰ τὴν πάροδον καὶ τῶν δύο τούτων ἐτῶν, ὁ λατίνος ἐπίσκοπος «ὁ θῆρ ἐκεῖνος μᾶλλον ἢ ἱερεὺς καὶ τοῦ ἀνθρωποκτόνου μαθητῆς», κατὰ τὸν ἐγκωμιαστὴν τοῦ ὁμολογητοῦ, μετέβη εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησε διὰ τρίτην φορὰν ἂν δέχεται τὴν μετὰ τῶν λατίνων κοινωνίαν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἄνθιμος πάλιν, μόλις ἀναπνέων ἐκ τῶν κακώσεων, ἠρνήθη, ἐρρίφθη καὶ αὖθις εἰς τὸν λάκκον-δεσμωτήριον, «τὰ τελευταῖα πνέων», ὅπου καὶ μετ' οὐ πολὺ «ἔρημος παντελῶς ... πρὸς ὃν ἐπόθει Θεὸν μετέστη», «τὴν πίστιν τηρήσας καὶ τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγωνισμένος». Εἶναι ἄδηλον μήπως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐθανατώθη βιαίως ὑπὸ τῶν λατίνων. Ἐπειδὴ δὲ ἀπηγορεύθη νὰ ταφῇ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, κατεκρύβη τὸ σῶμα αὐτοῦ «τὸ καὶ ἀγγέλους αἰδέσιμον... ὑπὸ ψάμμον τινα». Ὑπολογίζεται ὅτι ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ ἔτος 1371. Εἰς τὸν προαναφερθέντα «Λόγον, ὅποτε ὁ μητροπολίτης Ἄνθιμος τῆς φρουρᾶς ἐξῆλθεν», ἦτοι μετὰ τὴν πρώτην φυλάκισίν του, οὗτος καλεῖται «πατέρων ἀκρότης, στάθμη τῶν μοναζόντων, κανὼν ἀρετῶν, ἱερέων ποιμὴν, μαρτύρων καὶ δικαίων ἐφάμιλλος, ἀρχιερέων κλέος, Ἐκκλησίας ἔρεισμα, πιστῶν ἐγκαλλώπισμα, ὠράισμα μοναχῶν, ἡμέτερον καύχημα»⁴⁹.

49. Κ. Δυοβουνιώτου, Ὁ Ἀθηνῶν Ἄνθιμος καὶ πρόεδρος Κρήτης ὁ ὁμολογητῆς, ἐν Ἐπετηρίδι Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος Θ', Ἀθῆναι 1932, σελ. 47-79, ἔνθα καὶ οἱ Λόγοι ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἐν τῷ κειμένῳ ἀποσπάσματα. — Νικολάου Τωμαδάκη, Ὁρθόδοξοι ἀρχιερεῖς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας, ἐν Ὁρθοδοξία, ΚΖ' (1952), σελ. 70-74 καὶ σελ. 75.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης κατὰ τοὺς αἰ. Η'-ΙΓ' καὶ ὁ τίτλος τοῦ προκαθημένου αὐτῆς, ἐν Ἐπετηρίδι Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΚΔ', Ἀθῆναι 1954, σελ. 83-84. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἄνθιμος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ἐν Ὁρθησκυτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 2, Ἀθῆναι 1963, σελ. 771.

Τοῦ ὁμολογητοῦ Ἀνθίμου ἐδημοσιεύθησαν οἱ λόγοι: «Εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵⁰. «Περὶ τῶν τοῦ ἀγίου Πνεύματος προόδων»⁵¹ καὶ μικρὸν ποίημα αὐτοῦ ἀρχόμενον «Τίς οὐ λαλήσει, Χριστέ μου...»⁵².

11. Ὅσιος Γεράσιμος Σιναΐτης ὁ Εὐβοεὺς.

Ὁ ἐκ τῆς «νήσου Εὐρίπου», ἦτοι τῆς Εὐβοίας, καταγόμενος ὄσιος Γεράσιμος Σιναΐτης, εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὸν «Βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου», τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ διατελέσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη μαθητῆς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν οἰκουμένικόν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνελθὼν Κάλλιστος Α' (1350-1354, καὶ 1355-1363). Ὁ Βίος τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ι. Πομακόφσκυ ἐν Πετροπόλει τὸ 1894, ἐν μεταφράσει δὲ «εἰς τὸ ἀπλοῦν παρὰ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου» εἰς τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν τοῦ Κωνσταντινοῦ Δουκάκη, ὡς ἐπίσης κατὰ διασκευὴν καὶ εἰς τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν τὸν ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Ματθαίου⁵³. Ὁ Βίος ἔχει ἀξιόλογον σημασίαν, καθ' ὅσον αἱ ἐν αὐτῷ πληροφορίες περὶ τοῦ ὁσίου Γρηγορίου προέρχονται ἀπὸ τὸν προαναφερθέντα μαθητὴν αὐτοῦ πατριάρχην Κάλλιστον, καταχωρίζονται δὲ εἰς αὐτὸν καὶ πληροφορίες ἀπὸ τὸν, ἀχώριστον μαθητὴν τοῦ ὁσίου Γρηγορίου, Εὐβοεᾶ ὄσιον Γεράσιμον.

Ὁ Σιναΐτης ὄσιος Γρηγόριος ὑπῆρξε μέγας νηπτικὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος τῆς νοεραῆς προσευχῆς. Κατήγετο ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1255 εἰς τὸ χωρίον Κούκουλον πλησίον τῶν Κλαζομενῶν. Ὑἱὸς εὐπόρων καὶ εὐσεβῶν γονέων, ἠγάπησεν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸν μοναχικὸν βίον. Μετά τινος ἀσκητοῦ μετέβη ἀρχικῶς εἰς Κύπρον καὶ ἀκολούθως ἐκάρη μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ, ἐξ οὗ καλεῖται Σιναΐτης. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην, διὰ τῆς νυχθημέρου αὐστηραῆς ἀσκήσεως καὶ προσευχῆς, κατέστη ἰσάγγελος. Ἀλλὰ φθονηθεὶς ὑπὸ συμμοναστῶν αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν κρυφίως, συμπαραλαβὼν τὸν πρῶτον μαθητὴν του Εὐβοεᾶ Γεράσιμον τὸν ἐπονομαζόμενον καὶ αὐτὸν Σιναΐτην, ὅστις ἔκτοτε ἠκολούθησε τὸν ἐν τῇ ἀσκή-

50. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος Ζ', Ἀθῆναι 1930, σελ. 38-45.

51. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος Η', Ἀθῆναι 1931, σελ. 30-41.

52. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΙΔ', Ἀθῆναι 1938, σελ. 13-15.

53. Κωνσταντινοῦ Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθῆναι 1892, σελ. 83-101. — Ὁ Μέγας Συναξαριστής τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμος Δ' — Ἀπρίλιος, ὑπὸ Ματθαίου Λαγγῆ, Ἀθῆναι 1979, σελ. 138-163.

σει διδάσκαλον του ὄσιον Γρηγόριον καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ. Ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ ὁ ὄσιος Γρηγόριος μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ὄσιου Γερασίμου μετέβησαν πρὸς προσκύνησιν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ ἐν συνεχείᾳ ἤλθον εἰς τοὺς Καλοὺς Λιμένας τῆς Κρήτης, παραλίαν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε φθάσει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὀδηγούμενος ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Ρώμην (Πράξ. 27, 8). Ἐκεῖ οἱ δύο ὄσιοι παρέμειναν εἰς σπήλαια ἀσκούμενοι, ὁ δὲ Γρηγόριος ἐδιδάχθη ἐκεῖ παρά τινος Ἀρσενίου ἀσκητοῦ τὴν «νοερὰν προσευχήν», τὴν «νῆψιν» καὶ ἐν γένει τὸν ἡσυχασμόν. Ἐκ Κρήτης μετέβη εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος πλησίον τῆς μονῆς Φιλοθέου καὶ ἀπετελέσθη ἐκεῖ, περὶ τὸν ὄσιον Γρηγόριον, ἀνωτέρα πνευματικὴ κίνησις, κέντρον τῆς ὁποίας ἦτο ἡ «νοερὰ καρδιακὴ προσευχή» καὶ ἡ «φύλαξις τοῦ νοός». Πάλιν ὁμοίως ὁ φθόνος μερικῶν μοναχῶν ἠνάγκασαν τὸν ὄσιον Γρηγόριον νὰ καταφύγῃ μὲ δύο μαθητάς του εἰς ἔρημον περιοχὴν τῆς μονῆς Σίμωνος Πέτρας, ἀγαπῶν πάντοτε τὸν ἀναχωρητικὸν βίον. Ἐνεκα ὁμοίως τουρκικῶν ἐπιδρομῶν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος, ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Χίον καὶ Μυτιλήνην καὶ τέλος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ταπεινοφρονῶν ὁ ὄσιος Γρηγόριος δὲν ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου (1282-1328) νὰ προσέλθῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔφυγεν εἰς τὴν Σωζόπολιν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ἐκεῖθεν ἤλθεν εἰς τὸ κατὰ τὴν Θράκην ὄρος Κατακεκρωμένον, παντοῦ ἀγωνιζόμενος τὸν ἀσκητικὸν καὶ ἡσυχαστικὸν ἀγῶνα καὶ ἀντιπαλαίον πρὸς φθονερούς μοναχοὺς. Τελικῶς ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας, γενόμενος ὑπὸ τῶν Λαυριωτῶν πανηγυρικῶς δεκτός. Ἐπειτα μετέβη ἐκ νέου εἰς τὸ ὄρος Κατακεκρωμένον παρά τὰ σύνορα Βυζαντίου καὶ Βουλγαρίας, ὅπου ἴδρυσεν πολλὰ μοναστήρια, γενόμενος οὕτως εἰσηγητὴς τοῦ ἡσυχασμοῦ καὶ παρά τοῖς σλάβοις. Μετὰ μικρὰν ἀσθένειαν ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὴν 27 Νοεμβρίου τοῦ 1347, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 6 Ἀπριλίου, τῇ 27 Νοεμβρίου καὶ τῇ 11 Φεβρουαρίου. Τοῦ ὄσιου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου διεσώθησαν νηπτικὰ ἔργα δημοσιευθέντα εἰς τὸν 150 τόμον τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne καὶ εἰς τὴν Φιλοκαλίαν⁵⁴.

Εἰδικῶς περὶ τοῦ Εὐβοέως ὄσιου Γερασίμου τοῦ Σιναΐτου, μαθητοῦ τοῦ ὄσιου Γρηγορίου, διεσώθησαν πληροφορίες ἐκ τοῦ Βίου τοῦ διδασκάλου του ὄσιου Γρηγορίου, καὶ ἐξ αὐτῶν κατέστη γνωστὸς ὁ Εὐβοεὺς οὗτος ὄσιος, ὡς προαναφέρθη ἀνωτέρω. Κατὰ τὰς πληροφορίας ταύτας, ὁ ὄσιος Γεράσιμος εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης

54. Στυλ. Παπαδοπούλου, *Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ*, τόμος 4, Ἀθῆναι 1964, σσηλ. 703-707.— *Κάλλιστος ὁ Α' πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ*, τόμος 7, Ἀθῆναι 1965, σσηλ. 264-265.

τοῦ Σινᾶ πρὸ τῆς εἰς αὐτὴν μεταβάσεως τοῦ ὁσίου Γρηγορίου, ἐξ οὗ, ὡς προ-
 ανεφέρθη ἀνωτέρω, καλεῖται καὶ αὐτὸς Σιναΐτης. "Ὄταν ὁ ὅσιος Γρηγόριος
 ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ, κατὰ τὰ ἀναγραφέντα ἀνω-
 τέρω, τότε «ἐξῆλθε κρυφίως ἀπὸ τὸ μοναστήριον λαμβάνων μαζύ του καὶ τὸ ν
 σεβάσμιον ἐκεῖνον Γεράσιμον — ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸν
 Βίον—, ὁ ὁποῖος ἐκατάγετο ἀπὸ τὴν νῆσον Εὐριπον,
 καὶ κατὰ τὸ γένος ἦτον συγγενὴς μὲ τὸν Ρήγαν τὸν ἐξουσιαστὴν τῆς νήσου.
 Καταφρόνησεν ὅμως καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ εὐγένειαν, καὶ ἀρνούμενος
 ὄλον τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ἐπῆγεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐκεῖ ἐγνώ-
 ρισε καὶ τὸν θεῖον Γρηγόριον, καὶ θαυμάζων τὴν ὑπερβολικὴν του ἀρετὴν,
 ἔγινε καὶ αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του· ὅθεν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ,
 ἀνέβη εἰς μεγαλώτατον βαθμὸν πράξεως καὶ θεωρίας, ὥστε ὁποῦ καὶ ὕστερον
 ἀπὸ τὸν μέγαν Γρηγόριον αὐτὸς ἔγινεν εἰς τοὺς ἄλλους παράδειγμα ὄλων τῶν
 ἀρετῶν»⁵⁵. Κατὰ ταῦτα, ὁ ὅσιος Γεράσιμος ἦτο συγγενὴς τοῦ «Ρήγα» τῆς
 Εὐβοίας⁵⁶, καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας. Ἐποὺ δὲ κατε-
 φρόνησε πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ εὐγένειαν καταγωγῆς, ἔγινε μοναχὸς τῆς μονῆς
 τοῦ Σινᾶ καὶ μαθητῆς τοῦ ὁσίου Γρηγορίου καὶ φθάσας εἰς μέγα ὕψος ἀσκη-
 τικῆς θεωρίας καὶ πράξεως ἀπέβη συνεχιστῆς τοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου του
 καὶ παράδειγμα ὄλων τῶν νηπτικῶν ἀρετῶν. Κατὰ τὸν Βίον, ὁ ὅσιος Γεράσι-
 μος ἠκολούθησε τὸν ὅσιον Γρηγόριον εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ τὴν Κρή-
 την. Ἡ ἀναγραφή ὅμως εἰς τὸν Βίον ὅτι ὁ ὅσιος Γεράσιμος, μετὰ τὴν κοί-
 μησιν τοῦ ὁσίου Γρηγορίου, «ἔγινεν εἰς τοὺς ἄλλους παράδειγμα ὄλων τῶν
 ἀρετῶν», σημαίνει ὅτι ὁ μαθητῆς Γεράσιμος δὲν ἀπεχωρίσθη τοῦ διδασκάλου
 του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου αὐτοῦ, γενόμενος ἐν συνεχείᾳ διάδοχος
 καὶ συνεχιστῆς τοῦ ἔργου του. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ὁ ὅσιος Γερά-
 σιμος ἔζησε πέραν τοῦ ἔτους 1347, καθ' ὃ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ διδάσκαλος
 αὐτοῦ ὅσιος Γρηγόριος, καὶ φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τὸ τέλος τῆς ΙΓ'
 ἑκατονταετηρίδος.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ὡς ἄνω εἰδήσεως περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ὁσίου Γε-
 ρασίμου καὶ περὶ τῆς συνασκήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ διδασκάλου του ὁσίου Γρη-
 γορίου, εἰς τὸν Βίον καταχωρίζονται καὶ ἄλλαι χρησιμώτατοι πληροφορίαι
 περὶ τοῦ ὁσίου Γερασίου καὶ δὴ, ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ «πρῶτος» μαθητῆς
 αὐτοῦ ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν καὶ συνασκητῶν, ὅτι μεταγενεστέρως ὑπῆρξεν
 ἐπίσης καὶ «μαθητῆς χρησιμώτατος καὶ ἀξιεπαινετώτατος» τοῦ ἀγιωτάτου

55. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἁ-
 θῆναι 1892, σελ. 85.

56. Περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ «Ρήγα» τῆς Εὐβοίας ἀπαιτεῖται ἔρευνα, δεδο-
 μένου ὅτι κατὰ τὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἔζησεν ὁ ὅσιος Γεράσιμος, ἡ Εὐβοία εὕρισκτο
 ὑπὸ φραγκοκρατίαν (1205-1470).

οίκουμενικῷ πατριάρχῳ Ἰσιδώρῳ Α' (1347-1349), ὅτι ἐφθασεν «εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς» καὶ ἔγινε μιμητῆς τοῦ συνωνύμου τοῦ ὀσίου Γερασίμου τοῦ Ἰορδανίτου, τοῦ λάμπαντος ὡς ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἔρημον τοῦ Ἰορδάνου, κοιμηθέντος δὲ ἐν Κυρίῳ τὸ 475 καὶ ἐορταζομένου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῇ 4 Μαρτίου⁵⁷, ὅτι ὑπῆρξε κῆρυξ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ «εἰς τὴν Ἑλλάδα», χορτάσας τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ «ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς» καὶ τέλος ὅτι ἔγινεν ἰδρυτῆς μοναστηρίου, ἄγνωστον ποίου καὶ εἰς ποίαν περιοχὴν, καὶ ὡς ἡσυχαστῆς ἠξιώθη νὰ ἴδῃ «θείας δράσεις»⁵⁸.

Ἄλλη πληροφορία, προερχομένη ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὀσίου Γρηγορίου περὶ τοῦ ὀσίου Γερασίμου, εἶναι ὅτι ὁ προαναφερθεὶς συγγραφεὺς τοῦ Βίου αὐτοῦ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κάλλιστος, χαρακτηρίζει τὸν ὄσιον Γεράσιμον «γνησιώτατον μαθητὴν» τοῦ ὀσίου Γρηγορίου καὶ «ἅγιον» καὶ «μακάριον», εἰς ἄλλο δὲ σημεῖον τοῦ Βίου χαρακτηρίζει αὐτὸν «σεβάσιμιον», ὡς προανεφέρθη. Καταχωρίζει δὲ ὡσαύτως ὁ πατριάρχης Κάλλιστος καὶ πληροφορίας τοῦ ὀσίου Γερασίμου περὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ ὀσίου Γρηγορίου, κατὰ τὰς ὁποίας οὗτος εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ ἀπέβη κανὼν ὑπακοῆς εἰς τὸν «προεστῶτα» αὐτῆς, καὶ ὑπόδειγμα ἀδιαλείπτως καὶ νυχθημερὸν καὶ ἐν γονυκλισίαις προσευχομένου μοναχοῦ δι' ὑψώσεως τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ κελλίου του. Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας ὁ ὄσιος Γρηγόριος ἦτο φιλακόλουθος, διημερεύων σχεδὸν ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὰ διακονήματα αὐτοῦ, τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ὁποίων ἐθεώρει ὡς λειτουργίαν ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐπὶ τούτοις, σχεδὸν καθ' ἡμέραν, ἀνέβαινεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ ἦτο ἀκόρεστος μελετητῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς⁵⁹. Ὁ Συναίτης ὄσιος Γεράσιμος δὲν εἶναι γνωστὸς εἰς τὸ Ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶναι γνωστὴ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς μνήμης αὐτοῦ. Εἰς τὴν ἐν ἀγίῳ Ὄρει Ἄθῳ μονὴν τοῦ ὀσίου Γρηγορίου ὁ ὄσιος Γεράσιμος ἐορτάζεται τῇ 7 Δεκεμβρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν κτιτόρων τῆς μονῆς, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικολάου, τῆς ὁποίας ἀρχικὸς ἰδρυτῆς θεωρεῖται ὁ ὄσιος Γρηγόριος ὁ Συναίτης, ὅτε διὰ πρώτην φορὰν μετέβη ἐκ Κρήτης εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα⁶⁰.

57. Γρηγ. Νόβακ, *Γεράσιμος ὁ Ἰορδανίτης*, ἐν Ὁρθοσκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμος 4, Ἀθήναι 1964, στήλ. 319-323.

58. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθήναι 1892, σελ. 90.

59. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθήναι 1892, σελ. 84-85.

60. Πρβλ. Ὁσυμακοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Γεράσιμος ὄσιος ὁ Εὐβοεύς*, ἐν Ὁρθοσκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμος 4, Ἀθήναι 1964, στήλ. 323-324. — Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Ἀρχιεπιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἐκ-

12. Ὁσῖος Ἰωσήφ ὁ Εὐβοεὺς.

Ὁ Εὐβοεὺς τὴν καταγωγὴν ὄσιος Ἰωσήφ, ἔγινε γνωστός, ὅπως καὶ ὁ Εὐβοεὺς ὄσιος Γεράσιμος ὁ Σιναΐτης, ἀπὸ τὸν «Βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ ὄσιου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου», τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κάλλιστος Α΄ (1350-1354 καὶ 1355-1363), κατὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ τοῦ ὄσιου Γερασίμου ἐξιστορηθέντα. Εἰς τὸν Βίον τοῦτον, «δεύτερος» μαθητὴς τοῦ ὄσιου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, μετὰ τὸν πρῶτον αὐτοῦ μαθητὴν ὄσιον Γεράσιμον τὸν Εὐβοέα, ἀναγράφεται ὁ Ἰωσήφ καὶ παρέχονται περὶ αὐτοῦ ἐλάχισται πληροφορίαι ἔχουσαι οὕτω, κατὰ τὴν «εἰς τὸ ἀπλοῦν» μετάφρασιν τοῦ Βίου ὑπὸ τοῦ ὄσιου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου: «Δεύτερος μαθητὴς τοῦ ὄσιου ἦτον ὁ Ἰωσήφ, ὁ συμπατριώτης καὶ σύντροφος τοῦ Γερασίμου, ὁ ὁποῖος τόσους ἀγῶνας ὑπέφερε μεγαλοψύχως διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐναντιούμενος πολλὰ εἰς τοὺς Λατίνους καὶ τόσους πολλοὺς ἐβγαλεν ἀπὸ τὴν κακοδοξίαν τῶν Λατίνων, καὶ τοὺς ἔφερον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, μετὰ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ὁποῦ οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς ὀνομαστούς, καὶ προκομένους εἰς τὴν ἔξω σοφίαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβάλῃ τόσον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὡς τὸν Ἰωσήφ. Διότι ἀγκαλὰ καὶ ἦτον ἰδιώτης κατὰ τὴν ἔξω σοφίαν, ὅμως εἶχε τὴν ἔσω καὶ ἀληθινὴν σοφίαν, τὴν χάριν λέγω τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μετὰ τὴν ὁποίαν καὶ οἱ ψαράδες ἐκεῖνοι, οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, ἐδοξάσθησαν καὶ κατήσχυαν τοὺς ἔξω σοφοὺς. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ θαυμάσιος Ἰωσήφ ἐδοξάσθη παρὰ Θεοῦ, καὶ κατήσχυε τοὺς Λατίνους. Τὰς δὲ λοιπὰς ἀρετὰς ἐκεῖνου, καὶ τὴν περίφημον καὶ σεμνοτάτην πολιτείαν του, ποῖος δύναται νὰ τὰ διηγηθῇ, καθὼς πρέπει; Διὰ τοῦτο τὰ σιωπῶ»⁶¹.

Κατὰ τὰς ἐλαχίστας ταῦτας πληροφορίας, ὁ Ἰωσήφ ἦτο «συμπατριώτης καὶ σύντροφος τοῦ Γερασίμου», κατήγετο δηλαδὴ ἐξ Εὐβοίας, ὅπως ὁ ὄσιος Γεράσιμος καὶ ἦτο «σύντροφος» ἐκεῖνου ἦτοι συνασκητής, καὶ πιθανὸν Σιναΐτης, ἀφοῦ Σιναΐτης ἦτο ὁ Γεράσιμος. Τὸ κύριον ἔργον τοῦ Ἰωσήφ ὑπῆρξεν ἀγῶν συνεχῆς καὶ ἐπιτυχῆς κατὰ τῶν κακοδοξιῶν τῶν Λατίνων, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸν Βίον, καὶ ἂν καὶ ἦτο «ἰδιώτης κατὰ τὴν ἔξω σοφίαν», ἦτοι δὲν εἶχε γνώσεις φιλοσοφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς, ὅμως διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατετρόπωνε τοὺς κατὰ κόσμον σοφοὺς ἀντιπάλους του καὶ κατῴρθωνε νὰ φέρῃ εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τοὺς ὑπὸ τῶν Λατίνων παρασυρθέν-

κλησιαστικὰ Εὐβοϊκὰ σεμνώματα ἐν οἷς ὁ ἀοίδιμος Πενταπόλεως Νεκτάριος (ἀνάπτυον ἐκ τοῦ τόμου «Ὁ ὄσιος Νεκτάριος Κεφαλαῶς»), Ἀθῆναι 1955, σελ. 4. — Στυλ. Παπαδοπούλου, *Γρηγόριον ὄσιον Μονῆ ἐν Ἀθῶνι*, ἐν Ἐρησκειτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ, τόμος 4, Ἀθῆναι 1964, σηλ. 833-836.

61. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθῆναι 1892, σελ. 90-91.

τας χριστιανούς, πρὸς δόξαν Θεοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδοξάσθη, καὶ πρὸς κατ-
αισχύνην τῶν Λατίνων. Αἱ δὲ ἀρεταὶ αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἀναρίθμητοι.

Οἱ εἰς τὸν Βίον ἀναφερόμενοι Λατῖνοι δὲν φαίνεται πιθανὸν νὰ εἶναι οἱ παπικοὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ χρονικῆς περιόδου τῆς φραγκοκρατίας (1205-1470), ὅποτε ἡ δράσις τοῦ Εὐβοέως ὁσίου Ἰωσήφ πρέπει νὰ ἐπραγματοποιήθη ἐν Εὐβοίᾳ, ἢ ἐκτὸς αὐτῆς, ἐντὸς φραγκοκρατουμένης περιοχῆς. Ὑπὸ τοῦς Λατίνους νοοῦνται οἱ ἀντιφρονοῦντες πρὸς τὸν ἡσυχασμόν, κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα, εἰς τὸν ὁποῖον «ἀνεμίχθησαν ἄνδρες φιλοσοφικῶς μεμορφωμένοι καὶ προὔκληθησαν θεολογικαὶ ἔριδες», ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀναγραφή ἐν τῷ Βίῳ ὅτι ὁ ἰδιώτης κατὰ τὴν ἔξω σοφίαν ὄσιος Ἰωσήφ ἀπεστόμωνε «τοὺς ὀνομαστοὺς καὶ προκομένους εἰς τὴν ἔξω σοφίαν». Εἶναι ἄλλωστε γνωστὸν, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐτάχθη διὰ Συνόδων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ τοῦ ἡσυχασμοῦ καὶ κατὰ τῶν ἀντιπάλων τῶν ἡσυχαστῶν, διότι «οἱ ἡσυχασταὶ καὶ οἱ ὑποστηρικταὶ αὐτῶν ὑπεστήριζον τὴν βᾶσιν τοῦ μυστικισμοῦ, ὑπεστήριζον τὴν ἑλληνικὴν θεολογίαν κατὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς λατινικῆς θεολογίας. Ὁ ἀγὼν αὐτῶν ἦτο ἄμυνα τοῦ πνεύματος τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς εἰσχωρήσεως τοῦ πνεύματος τῆς δυτικῆς»⁶². Ὁ Ἰωσήφ, κατὰ ταῦτα, ἔζησε κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα, ἢ δὲ μνήμη αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δεδομένου ὅτι δὲν ἀναγράφεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸ Ἀγιολόγιον αὐτῆς.

13. Ὁσίου Σάββα ὁ νέος ὁ ἐν τῷ Ἀθῷ.

Τὸν «Βίον καὶ πολιτείαν τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ νέου τοῦ ἐν τῷ Ἀθῷ ὄρει ἀσκήσαντος» κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα, συνέγραψεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος ὁ Κόκκινος (1354-1355 καὶ 1364-1376), ἐδημοσίευσε δὲ αὐτόν, ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 89 κώδικος τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει μονῆς Βατοπεδίου, ὁ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, εἰς τὰ «Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας»⁶³. Ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ «θαυμασίου Σάββα τοῦ νέου», καλεῖται δὲ «νέος» ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὄσιον Σάββαν τὸν ἡγιασμένον, διαλάμψαντα ἀσκητικῶς ἐν Παλαιστίνῃ (439-5 Δεκεμβρίου 532), θεωρεῖται τὸ 1280. Κατὰ τὸν ἐκτενεῖ, ἐξ 74 παραγράφων ἀπαρτιζόμενον, ἀλλὰ καλλιπετῆ ὡς ἄνω Βίον, ὁ «θεοφόρος πατὴρ ἡμῶν Σάββας ὁ νέος» ἐγεννήθη εἰς τὴν «θαυμαστὴν καὶ μεγάλην Θεσσαλονίκην» ἐκ γονέων «εὐπατριδῶν» καὶ ἐναρέτων, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν μοναχοὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου

62. Ἀρχιμ. Βασιλείου Κ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, (Γ' ἔκδοσις), Ἀθῆναι 1970, σελ. 428-435, καὶ δὴ σελ. 431 καὶ 435.

63. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμος 5, σελ. 190-359.

των. Ὁ υἱὸς των ὠνομάσθη «φερωνύμως» Στέφανος, ὡς ἔπαθλον καὶ στέφανος αὐτῶν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν «καλοκάγαθίαν» των. Λογαρᾶς πιθανῶς, ἦτο τὸ ἐπίθετον αὐτοῦ. Ἐκ νεαρᾶς ἀκόμῃ ἡλικίας καὶ σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι ἔτυχε λαμπρᾶς παιδείας ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, τῆς ὁποίας ὁ Στέφανος ἦτο «κοινὸν καλλώπισμα», θαυμαζόμενος διὰ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ. Μόλις ἐπέρασε τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, μετέβη ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος Ἄθω, «τὴν πατρίδα τῶν μοναζόντων», καὶ ἐκάρη μοναχὸς λαβὼν τὸ ὄνομα Σάββας, ἀνεδείχθη δὲ εἰς τὴν ἀσκησιν τοῦ μοναχικοῦ βίου «πρώταθλος καὶ στεφανίτης καὶ νικητὴς ἀπαράμιλλος».

Ἀφοῦ παρέμεινεν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος ἐπὶ μίαν ἑπταετίαν, ἔφυγεν ἐκεῖθεν, κατόπιν ὑποδείξεως πρὸς τοὺς ἀγιορείτας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου (1282-1328) ἕνεκα τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Καταλωνῶν κατὰ τῆς Μακεδονίας (1307-1308). Ἀκολούθως διελθὼν ἐκ Λήμνου, Λέσβου καὶ Χίου, μετέβη εἰς τὴν Ἐφεσον, τὴν Πάτμον καὶ τὴν Κύπρον, ὅπου «ἄπολις, ἄστεγος, ἄγνωστος τοῖς πᾶσι» καὶ στερούμενος καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀκόμῃ τροφῆς, ἔζησεν εἰς τὰς ἐρήμους, τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια, διερχόμενος δὲ πόλεις καὶ χωρία τῆς μεγαλονήσου ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς «μωρὸς διὰ Χριστόν». Πολλὰ ἐν Κύπρῳ παθῶν, ἀνεκηρύχθη τελικῶς ὑφ' ἀπάντων τῶν κατοίκων αὐτῆς («μέγας ἐν ἀσκηταῖς... τῶν πάλαι θαυμαζομένων ἁγίων ὁμότροπος... τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὕφελος, ὅπερ ἀπροσδοκῆτως ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο» εἰς τοὺς Κυπρίους, ἡ δὲ φήμη τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ ἔφθασεν ἐκεῖθεν μέχρι τῆς γενετείρας του Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ ἁγίου Ὁρους. Ἐπειτα ἀνεχώρησε κρυφίως ἐκ τῆς Κύπρου καὶ ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου προσεκύνησε γονυπετῆς καὶ μετὰ θερμῶν δακρύων τὸν Τάφον τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τοὺς ἄλλους Ἀγίους Τόπους ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπάτησαν οἱ πόδες τοῦ Λυτρωτοῦ, ἐλούσθη δὲ καὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. Πεζοπορήσας ἐξ Ἱερουσαλήμ ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἔφθασεν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν καὶ κατέπληξε τοὺς ἐκεῖ ὀσίους πατέρας διὰ τῆς ἀκρας ἀρετῆς αὐτοῦ. Ἐπανελθὼν ἀκολούθως εἰς Ἱεροσόλυμα, μετέβη καὶ πάλιν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐντὸς σπηλαίου ἐπὶ τριετίαν παραμείνας, ἔφθασε διὰ τῆς νεκρώσεως τοῦ σώματος εἰς τὴν «θέωσιν» τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ εἰς τὴν ἡσυχαστικὴν «θεοφάνειαν» καὶ «θεοπτίαν» καὶ ἐγένεν ἐφάμιλλος τῶν ὁσίων Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου καὶ Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, ἐξ οὗ καὶ νέος Σάββας ἔχει προσονομασθῆ, ὡς προανεφέρθη ἀνωτέρω. Ἐκ τοῦ σπηλαίου ἐξεληθὼν, ἔμεινεν ἐπὶ τριετίαν εἰς ἄλλην ἔρημον τῆς Παλαιστίνης, μετέβη δὲ καὶ εἰς τὴν μονὴν τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ ἁγίου Σάββα. Ἐπὶ ἔτη ἀκόμῃ ἀσκητεύσας εἰς σπήλαιον, ἔζησεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν «ἀγγελικὴν καὶ ὑπερφυστάτην πολιτείαν» ὡς ἄσαρκος ἄγγελος. Ἐπειτα ἐπεσκέφθη τὸ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἀσκητήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, καὶ ἐξέπληξε καὶ πάλιν τοὺς ἐκεῖ ἀσκητάς, λάμπας ὡς «λαμπρὸς ἥλιος». Κατόπιν «θείου χρησμοῦ»,

έπορεύθη πεζοπορῶν διὰ Ἱεροσολύμων εἰς Δαμασκὸν καὶ Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας. Ἐκεῖθεν, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, λόγῳ θαλασσοταραχῆς, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Κρήτην καὶ «ὡσπερ ἄσαρκός τις» ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ μίαν διετίαν, ἄγνωστος τοῖς πᾶσι, ζῶν εἰς ἐρημίας καὶ ὄρη καὶ φάραγγας, συντηρούμενος μόνον μὲ ὕδωρ καὶ βότανα.

Ἐκ τῆς Κρήτης ἐφθασεν εἰς τὴν Εὐριπον (Εὐβοίαν). Τὰ τῆς δι ε τ ο ὕ ς ἐ ν Ε ὕ β ο ί α δι α μ ο ν ῆ ς τοῦ ὀσίου Σάββα ἐξιστοροῦνται ἐν τῷ Βίῳ ὡς ἑξῆς: «Ἀποβαίνει τῆς Κρήτης καὶ εἰς Εὐριπον ὁμοίως καταίρει, καὶ τοῖς ρηθεῖσιν ἐνιαυτοῖς ἰσαριθμοῖς κἂν τοῖς αὐτόθι διατετριφῶς ὄρεσι καὶ ταῖς ἐρημίαις, μεθ' ὁμοίας ὅτι μάλιστα τῆς διαίτης — ταῖς γὰρ αὐταῖς κἀνταῦθα δῆπου βοτάναις ὡσαύτως καὶ τῷ ὕδατι καθάπαξ ἐχρῆτο, καὶ τῶν ἀγρίων δέ φημι δένδρων, κατὰ τὸν μέγαν Βαπτιστὴν, εἶπου τοῖς ἀκροδρύοις ἐντύχοι —, ἄγνωστος διαγεγονῶς τὸ παράπαν καὶ τοῖς αὐτόθι εἰς, τὴν περιφανῆ Πελοπόννησον ἀφικνεῖται»⁶⁴. Δηλαδή, ἐκ τῆς Κρήτης μετέβη εἰς τὴν Εὐριπον (Εὐβοίαν) καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐπὶ μίαν διετίαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κρήτην προηγουμένως, καὶ ἔζησεν ἐν Εὐβοίᾳ εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρημίας αὐτῆς. Ἡ ἄπαξ τῆς ἡμέρας διατροφή αὐτοῦ ἦτο, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κρήτην, βότανα καὶ ὕδωρ καὶ καρποὶ ἀγρίων δένδρων μὲ σκληρὸν καὶ τραχὺ κέλυφος («ἀκρόδρυα»), κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἐμεινε δὲ καὶ ἐκεῖ τελείως ἄγνωστος καὶ ὡς ἓνας ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Εὐβοίας, καθ' ὅλην τὴν ἐν αὐτῇ διετῇ αὐτοῦ παραμονήν.

Ἐκ τῆς Εὐβοίας μετέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐκεῖθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐξ αὐτῶν εἰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν «Ἑλλάδα πᾶσαν», ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸν Βίον. Ἐν τέλει, διὰ Μακεδονίας καὶ Θράκης, ἐφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ μοναστήριον («φροντιστήριον») τοῦ ἁγίου μάρτυρος Διομήδους, σχολάζων εἰς τὴν ἡσυχίαν, «ἄγνωστος καὶ ἀνομίλητος καὶ τοῖς πᾶσι σχεδὸν ἀθέατος». Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔγινε ὑπὸ πάντων ἀντικείμενον σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας, ἀνεχώρησε κρυφίως ἐκεῖθεν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἔγινε ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν ἑορταστικῶς δεκτὸς καὶ ἐγκατεβίωσε εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ἐξ οὗ καὶ Βατοπεδινὸς καλεῖται. Εἰς κελλίον ἄλλωστε τῆς μονῆς ταύτης, πλησίον τῶν Καρυῶν, εἶχε παραμείνει ὅταν ἀρχικῶς μετέβη εἰς τὸν ἀγώνυμον Ἀθῶνα. Εἰς τὸν Ἀθῶνα ἐπανελθὼν, ἀνεδείχθη («κανὼν τοῦ μοναδικοῦ βίου εὐθύτατος») καὶ τῆς «ὑψηλῆς ταπεινοφροσύνης ἀκρότατος ὄρος», ἀρνηθεὶς νὰ τιμηθῆ μὲ τὴν ἱερωσύνην, καθ' ὅσον θεώρει αὐτὴν ἔργον «μέγα ὄντως καὶ θείας ἢ τέως ἀγγελικῆς ἰσχύος δεόμενον». Ἐκ τοῦ ἁγίου Ὄρους μετέβη ὡς μέλος ἀγιορειτικῆς πρεσβείας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου ΣΤ'.

64. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμος 5, σελ. 290.

τοῦ Καντακουζηνοῦ (1347-1354) κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον (1341-1347), καὶ παρέμεινεν ἕκτοτε ἐκεῖ εἰς τὴν μονὴν τῆς Χώρας «ἐν τῇ φιλησύχῳ μονώσει καὶ ἀγωγῇ». Παρὰ τὰς πιέσεις τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, δὲν ἐδέχθη νὰ ἀναλάβῃ τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα, κατὰ τὸ ἔτος 1347. Τὸν ἀσκητικὸν βίον αὐτοῦ ἐτελεύτησεν ἐν τῇ ὡς ἄνω μονῇ τῆς Χώρας ἐν ἔτει 1349. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Βίου αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὁποῦ κατεχωρίσθησαν ἀνωτέρω φράσεις καὶ λέξεις αὐτολεξεί, ἀναγράφει καὶ θαύματα τελεσθέντα ὑπὸ τοῦ ὁσίου Σάββα⁶⁵. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται ἐν ἀγίῳ Ὁρει τῇ Δευτέρᾳ Κυριακῇ τοῦ Ματθαίου, ἢτοι μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἀγίων Πάντων, κατὰ τὴν «Ἀκολουθίαν τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τοῦ Ἄθω διαλαμφάντων» (Ἀθῆναι 1976).

14. Τιμόθεος Εὐρίπου.

Δεύτερος ἅγιος ἱεράρχης τῆς νήσου Εὐβοίας, μετὰ τὸν κατὰ τὰ ἔτη 1339-1366 διατελέσαντα μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου καὶ πρόεδρον Κρήτης Ἀνθιμον τὸν ὁμολογητὴν, περὶ τοῦ ὁποῦ ἐγένετο ἀνωτέρω εἰδικὴ ἐξιστόρησις, εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Εὐρίπου Τιμόθεος. Οὗτος ἐγεννήθη, κατὰ νεωτέρας ἐρεῦνας, ἐν ἔτει 1510 εἰς τὸ χωρίον Κάλαμος τῆς Ἀττικῆς καὶ ἦτο υἱὸς ἱερέως, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Ἐκ νεαρᾶς εἰσέτι ἡλικίας διεκρίνετο «διὰ τὴν εὐκοσμίαν τοῦ ἦθους, τὸν ἀδαμάντινον χαρακτῆρα, τὴν πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν καὶ τὴν εὐσέβειαν», οἱ δὲ εὐσεβεῖς γονεῖς αὐτοῦ ἐσεμνύνοντο διὰ τὸ τέκνον των. Ὁ τότε ἐπίσκοπος Ὁρωποῦ, ἐκτιμήσας τὰς ἀρετὰς τοῦ Τιμοθέου καὶ διαβλέψας τὸ ἄριστον μέλλον αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἰδίαις δαπάναις ἀνέλαβε τὴν περὶ τὰ ἱερὰ γράμματα μόρφωσιν αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Τιμόθεος εἶχεν ἐπίδοσιν λαμπράν, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀρετὰς. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐπανῆλθε παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Ὁρωποῦ, ὅστις ἐχειροτόνησεν αὐτὸν διάκονον καὶ ἀργότερον ἱερέα, ἐκράτησε δὲ πλησίον αὐτοῦ καὶ ἤσκησεν αὐτὸν εἰς πνευματικούς ἀγῶνας διὰ τῆς νηστείας, τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς μελέτης τῶν Ἀγίων Γραφῶν, ἀπέβη δὲ ἀχώριστος σύντροφος καὶ βοηθὸς τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὸ ἐπίπονον ἔργον αὐτοῦ. Μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ προστάτου τοῦ ἐπισκόπου Ὁρωποῦ, ὁ Τιμόθεος τῇ ὑποδείξει κλήρου καὶ λαοῦ διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν διαποίμανσιν τῶν χριστιανῶν, καὶ ἀφοῦ ἐπέδειξεν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἐπισκοπικῆς σκοπιᾶς μεγάλας πνευματικὰς ικανότητας προήχθη, μετ' οὐ πολὺ, εἰς ἀρχιεπίσκοπον Εὐρίπου, κατὰ τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα τῆς ἸΣΤ' ἑκατονταετηρίδος.

65. Σταύρου Κουρούση, Σάββας ὁ νέος ὁ Βατοπεδινός, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 10, Ἀθῆναι 1967, σηλ. 1099-1100.

Κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἐν Εὐρίπω ἀρχιερατείας αὐτοῦ καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β' (1572-1579 καὶ 1580-1584) ἐξεδόθη φερμάνιον, ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ Β' (1566-1574), διὰ τοῦ ὁποῦ ἐξαπελύετο διωγμὸς κατὰ τῶν ἱερῶν ναῶν, μεταποιοιμένων δι' αὐτοῦ εἰς τζαμίαι, ὅποτε πλήθη χριστιανῶν ἀνδρῶν ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγουν εἰς τὰ ὄρη καὶ ἐκεῖ κατεσκευάσαν εὐκτηρίους οἴκους, μερικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἀργότερον ἔγιναν μοναστήρια. Ὁ καλὸς ποιμὴν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου ἀρχιεπίσκοπος Τιμόθεος ἠλεγξε μετὰ δριμύτητος καὶ παρρησίας τὸν κατὰ τῶν ναῶν καὶ τῶν χριστιανῶν διωγμὸν τοῦ σουλτάνου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν διέτρεχε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων ὑπὸ τῶν τούρκων. Τότε, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ σύζυγος τοῦ τούρκου διοικητοῦ τῆς Εὐβοίας, ἐδρεύοντος ἐν Χαλκίδι, ἡ ὁποία ἦτο ἐν κρυπτῷ χριστιανῇ, ἐνημέρωσε τὸν ἱεράρχην Τιμόθεον περὶ τοῦ ἀμέσου κινδύνου τὸν ὅποιον διέτρεχεν οὗτος καὶ παρῶτρυνεν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Εὐρίπου (Χαλκίδος), χορηγήσασα εἰς αὐτὸν καὶ μέγα χρηματικὸν ποσόν. Ὁ Τιμόθεος, ἔνεκα τῶν δεινῶν τῆς τότε περιστάσεως καὶ κυρίως ποθῶν βίον ἐρημικὸν καὶ φιλήσυχον, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ἐκ τῶν ποιμαντορικῶν καθηκόντων αὐτοῦ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς πλησίον τῆς γενετείας αὐτοῦ. Διωχθεὶς ὁμως καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ τούρκου τυράννου, κατέφυγεν εἰς τὸ ὄρος Πεντελικὸν τῆς Ἀττικῆς, τὸ ὅποιον, ἔνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἡσυχαστηρίων καὶ ἀσκητηρίων ὁσίων ἀνδρῶν, ἐκαλεῖτο «Ὅρος τῶν ἀμώμων». Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἀσκητεύων «ὁ ἀειλαμπέστατος ἐκεῖνος φωστῆρ» ἔγινε, κατόπιν θεοσημίας καὶ εὐρέσεως ἐκεῖ εἰκόνας τῆς Γλυκοφιλοῦσης Θεομήτορος, κτίτωρ τῆς μέχρι σήμερον ὑπαρχούσης μονῆς Πεντέλης (Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου) κατὰ τὸ ἔτος 1578, τῆς ὁποίας ἡ πνευματικὴ προσφορά, διὰ μέσου τῶν τεσσάρων ἑκατονταετηρίδων τοῦ βίου αὐτῆς, ὑπῆρξεν ἀξιόλογος, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ πρὸς τὸ ἔθνος συμπαράστασις αὐτῆς κατὰ τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Εἰς τὴν ἰδρυθεῖσαν μονὴν ὁ Τιμόθεος συνεκέντρωσε τοὺς ἡσυχαστὰς καὶ τοὺς ἀναχωρητὰς τοῦ Πεντελικοῦ καὶ συνεκρότησε ἱεράν μοναστικὴν ἀδελφότητα, τῆς ὁποίας ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα ὑπῆρξεν ὁ καθοδηγητὴς καὶ διδάσκαλος καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, στηρίξας τὴν μονὴν καὶ μὲ μεγάλην περιουσίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡγάπα τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἐρημικὴν ζωὴν ἀπεχώρησε τῆς μονῆς, ὡς ἔπραξαν ἅπαντες σχεδὸν οἱ «θεϊκῶ ἔρωτι πτερωθέντες» ὅσοι οἱ ἐν ἀσκήσει διαλάμπαντες, καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του ἐν Γαργητῶ καὶ εἰς ἕτερον ἡσυχαστήριον ἐν Βραῶνι τῆς Ἀττικῆς. Ἐπειδὴ ὁμως καὶ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην δὲν εὔρε τὴν ποθητὴν ἡσυχίαν, ἀνθιστάμενος κατὰ τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἡσυχαστήριόν του, καὶ διὰ τινος λέμβου, ὡς ἰστίον τῆς ὁποίας ὕψωσε τὴν ράβδον του καὶ ἐπ' αὐτῆς ἤπλωσε τὸ ράσον αὐτοῦ, ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων Κέα (Τζιὰν) καὶ ἐγκατεβίωσεν εἰς τὴν

ἐκεῖ μονὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ διὰ Κέαυ ἔσωσε κατὰ τρόπον θαυματουργικὸν τὸ τέκνον ὀθωμανίδος γυναικός, συζύγου τοῦ τούρκου διοικητοῦ τῆς περιοχῆς, τὸ ὁποῖον ἤρπασαν πειραταὶ καὶ τὸ ἐπεβίβασαν εἰς πλοῖον των, πρὸς τὸ πέλαγος ἀμέσως ἀπομακρυνθέντες. Τότε ἡ μήτηρ τοῦ ἀπαχθέντος παρεκάλεσε μετὰ δακρῶν τὸν ὄσιον ἱεράρχην νὰ σώσῃ τὸ τέκνον αὐτῆς. Ἡ θερμὴ προσευχὴ τοῦ ἀγίου ἐπέφερεν ἄμεσον ἀπειλητικὴν θαλασσοταραχὴν, ἡ ὁποία ἠνάγκασε τοὺς πειρατὰς νὰ ἐπαναστρέψουν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ ἀφήσουν τὸ παιδίον ἐλεύθερον εἰς τὴν στοργὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν Κέαυ ὁ ἅγιος Τιμόθεος ἱδρυσεν ναὸν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος, περὶ τὸν ὁποῖον συνεστήθη ἀργότερον εἶδος μοναστηρίου, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ ἐν ἔτει 1626 ἐκδοθὲν σιγίλλιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως (1620-1638), κατὰ τὸ ὁποῖον «ὁ ὀσιώτατος ἐν μοναχοῖς κύρ Φιλῶθεος καὶ σύγγελλος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ντζίας καὶ Θερμίων... εὗρεν ἔνδον τῆς αὐτῆς νήσου, κατὰ τὸ ὄρος τοῦ καλουμένου Ἑλληνικόν, ναὸν κτισθέντα παρὰ τοῦ πάλαι μητροπολίτου Εὐρίπου, κυροῦ Τιμοθέου, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τοῦ ἀγίου ἐνδόξου καὶ ἱαματικοῦ Παντελεήμονος, σεσαθρωμένον καὶ πεπαλαιωμένον, ὃν θείῳ ζήλῳ καὶ ἔρωτι τρωθεὶς ἰδίῳ ἀναλώμασι βούλεται ἀνακτίσαι καὶ οἰκοδομῆσαι καὶ μονῆδριον ἀποκαταστήσαι παντοίοις ἀναθήμασι καὶ ἱεροῖς σκεύεσι καὶ λοιποῖς κτήμασι ἐπὶ μνημοσύνῳ τοῦ τε κτήτορος ἐκείνου, καὶ τούτου χάριν...»⁶⁶. Εἰς τὸν περίξ τοῦ ναοῦ τούτου μοναστικὸν χώρον παρέμεινεν ὁ ὄσιος ἐν ἱεράρχαις Τιμόθεος, ὁ πρῶην Εὐρίπου, καὶ ἐκεῖ ἐτελεῦτησεν ἐν εἰρήνῃ τὸν ἅγιον αὐτοῦ βίον εἰς γῆρας βαθύ, περὶ τὸ ἔτος 1590, τὸ δὲ ἀσκητικόν του σκῆνωμα ἐνεταφιάσθη ἐντὸς τοῦ ὡς ἄνω ναοῦ τοῦ ἱαματικοῦ Παντελεήμονος. Μέχρι δὲ τῆς σήμερον δεικνύεται κάτωθι τοῦ μοναστικοῦ χώρου σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Τοῦ Καλογήρου», εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἀσκητὴς ἱεράρχης ἀνεδείχθη καλλίνικος πνευματικὸς ἀγωνιστής. Τὸ ἱερὸν καὶ θαυματουργικὸν λείψανον τοῦ ἀγίου μετεκομίσθη ἀργότερον ἐκ Κέας εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν μονὴν Πεντέλης, κατὰ δὲ τὴν μεταφορὰν αὐτοῦ ἀπεκόπη ἡ ἅγια κάρα τοῦ λοιποῦ σώματος, περισωθεῖσα μόνον αὐτὴ μέχρι σήμερον ἐν τῇ μονῇ Πεντέλης. Καὶ τοῦτο διότι, πρὸ τῆς Ἑπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶχε ζητηθῆ αὕτη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Αἰγίνης πρὸς ἀποτροπὴν λοιμικῆς νόσου, ἣτις καὶ ὄντως ἐπραγματοποιήθη. Κατὰ δὲ τὴν μεγάλην ἐκείνην Ἑπαναστάσιν, ὅτε εὐρίσκετο εἰσέτι εἰς τὴν Αἰγίναν ἡ ἅγια κάρα, τόσον τὸ λείψανον τοῦ ἀγίου ὅσον καὶ ἄλλα ἅγια λείψανα καὶ κειμήλια τῆς μονῆς, τὰ ὁποῖα εἶχον μετακομισθῆ ἐκ τῆς μονῆς εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις μετόχιον αὐτῆς τῆς Ἀγίας Δυνάμεως, διηρπάγησαν καὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν

66. Fr. Miklosich-Jos. Müller, *Acta et Diplomata*, Vindobonea, τόμος 6, σελ. 296-297.

τούρκων, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν πολιορκίαν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Τιμοθέου, τιμωμένου καὶ ὡς διώκτου τῆς πανώλους, ἑορτάζεται τῇ 16 Αὐγούστου, τῇ ἐπομένῃ δηλαδὴ τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁποίας, ὡς προαναφέρθη ἀνωτέρω, τιμᾶται ἡ μονὴ τῆς Πεντέλης, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον πανηγυρικώτατον ἐν αὐτῇ, εἰς τὴν ὁποίαν σῶζεται καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον τοῦ ἁγίου⁶⁷. Εἰς τὰς ἁσματικὰς Ἀκολουθίας ὁ ἅγιος Τιμόθεος γεραίρεται ὡς «καταφωτίζων περίχωρον Εὐρίπου πάσης» (Κεκραγάριον Β'), «ποιμάνας θεαρέστως Εὐρίπου τὸ ποιμνιον» (Γ' Ἰδιόμελον Λιτῆς), «Εὐβοίας φωστήρ, Καλάμου τὸ βλάστημα, εὐσεβείας ὁ πρόμαχος, τῶν θαυμάτων ἀείρροος ποταμὸς» (Δοξαστικὸν Λιτῆς), «σοφὸς ἱεράρχης καὶ Εὐρίπου πρόεδρος, τοῦ Καλάμου γόνος, μονῆς Πεντέλης ἔφορος» (Ἀπολυτίκιον), τοῦ ὁποίου ἡ «πάντιμος κάρα βρῦει τοῖς πιστοῖς τὰ ρεῖθρα τῶν ἰάσεων» (Ὡδὴ Γ', τροπ. 1), κατὰ τὴν παλαιότεραν ἁσματικὴν Ἀκολουθίαν, καὶ γεραίρεται ὡσαύτως ὡς «θεῖος ἱεράρχης καὶ ποιμὴν θεόληπτος Εὐρίπου» (Κεκραγάριον Β'), «Καλάμου ὁ θεῖος γόνος, ὁ τῆς Εὐρίπου ποιμὴν, Ἀττικῆς δὲ πάσης πυρρὸς πάμφωτος» (Ἀπόστιχον Α'), «καὶ μονῆς Πεντέλης δομήτωρ» (Ἀπολυτίκιον), τοῦ ὁποίου «τὰ κατορθώματα τῆς πολιτείας» αὐτοῦ κηρύττουν «ὁ Κάλαμος», ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγετο, ἡ «Εὐρίπος», τὴν λογικὴν ποιμνὴν τῆς ὁποίας ἐποίμανε, καὶ ἡ μονὴ τῆς «Πεντέλης», ἀλλὰ καὶ ἡ νῆσος «Κέα», εἰς τὴν ὁποίαν «θείως κεκοίμηται» (Κάθισμα μετὰ τὸν Πολυέλεον) κ.λ.π. κατὰ τὴν νέαν ἁσματικὴν Ἀκολουθίαν⁶⁸.

67. Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμος Η' — Αὐγουστος, ὑπὸ Ματθαίου Λαγγῆ, Ἀθῆναι 1980, σελ. 293-297. — Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθῆναι 1952, σελ. 32-33. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησιαστικὰ Εὐβοϊκὰ σεμνώματα ἐν οἷς ὁ αἰδιόμιμος Πενταπόλεως Νεκτάριος (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τόμου «Ὁ ὅσιος Νεκτάριος Κεφαλαῖς»), Ἀθῆναι 1955, σελ. 5-6. — Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπισκοπικὸὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθῆναι 1975, σελ. 293. — Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Τιμοθέου Ἀρχιεπισκόπου Εὐρίπου καὶ κτίτορος τῆς ἐν Πεντέλῃ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Θαυματουργοῦ, ποιηθεῖσα ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπὸ Γερασίου Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδίδεται μετὰ τοῦ Βίου αὐτοῦ καὶ ἱστορικοῦ σημειώματος περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἐπιμελεῖα Ἀρχιμ. Γεωργίου Προκόπη Ἠγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, Ἀθῆναι 1966. — Γεωργίου Προκόπη (νῦν Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ), Πεντέλης Μονή, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 10, Ἀθῆναι 1967, στήλ. 278-284. — Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Φεφῆ Ἠγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, Ὁ βίος τοῦ ἁγίου Τιμοθέου (1510-1590) (Ἰδρυτοῦ Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης), Ἀθῆναι 1972. — Ἰωάννου Βολανάκη Ἀρχαιολόγου, Ὁδηγὸς τοῦ Μουσείου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης, Πεντέλη 1973.

68. Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης, Τιμοθέου τοῦ ἐν ὀσίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀρχιε-

15. Ὁσῖος Συμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων.

Κατὰ τὸ Συναξάριον, ὁ «ὄσιος καὶ ὑπερθαύμαστος πατὴρ ἡμῶν καὶ διδάσκαλος, ὁ νεοφανῆς λαμπτήρ τοῦ Γένους... τὸ ἀμάραντον ἄνθος τοῦ οὐρανόου λειμῶνος» Συμεὼν ὁ «ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων» ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1480-1490 εἰς τὸ πλησίον τῆς Θεσσαλικῆς Ἀγυιᾶς Βαθὺ Ρεῦμα (Βαθύρρεμα), τοῦ ὁποῦλου σώζονται σήμερον ἐλάχιστα εἰρεπία. Ἦτο υἱὸς εὐσεβῶν γονέων, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Ἀνδρέας ἦτο ἱερεὺς, ὅστις καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν ἀγωγὴν τοῦ Συμεὼν καὶ διὰ τὴν περὶ τὰ ἱερὰ γράμματα μόρφωσιν αὐτοῦ. Εἰς ἡλικίαν δέκα πέντε ἐτῶν ὁ Συμεὼν ἐγκατέλειπε τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ἐκ πόθου ἀσκήσεως. Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς γενετείρας αὐτοῦ μετέβη εἰς τὸν τότε ἐπίσκοπον Δημητριάδος Παχώμιον, ἱεράρχην ἐνάρετον κατὰ πάντα, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ὁποῦλου ὑπήγετο τὸ Βαθὺ Ρεῦμα, ὅστις ἔκειρεν αὐτὸν μοναχὸν καὶ τὸν ἐχειροτόνησε διάκονον. Ἐπειτα μετέβη εἰς τὴν μονὴν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου — Ἀγίου Δημητρίου Οἰκονομείου ἢ Κομνηνείου εἰς τὸν Κίσσαβον, ὅπου, κατὰ τὸ Συναξάριον, οὗτος «διεπέρνα τὴν ζωὴν του με διάφορον σκληραγωγίαν, τὸ πρῶτον νηστείαν πολλήν, ἀγρυπνίαν ἄμετρον, στάσιν ὀλονύκτιον, ἀνυπόδητος, μονοχίτων, με ἓνα φόρεμα καὶ ἐκεῖνο παλαιὸν καὶ ἐσχισμένον...», ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη «ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων». Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς μονῆς ταύτης πρὸς μείζονα ἄσκησιν, μετέβη εἰς τὴν ἐν ἀγίῳ Ὅρει μονὴν τῆς Λαύρας τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, ἐνθα ἐχειροτονήθη ἱερεὺς. Ἐκ τῆς μονῆς τῆς Λαύρας ἀπελθὼν, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἀγιορειτικὴν μονὴν Φιλοθέου, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινε παράδειγμα μιμήσεως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, τῆς ὁποίας μάλιστα ἀνεδείχθη ἡγούμενος τῆ παρακλήσει αὐτῶν.

Ἐκ τῆς μονῆς Φιλοθέου ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῆ ἕνεκα ἀσεβειῶν τῆς συμπεριφορᾶς μοναχῶν αὐτῆς, ἧτις ἐφθασε μέχρι φυλακίσεως αὐτοῦ εἰς τὸν πύργον τῆς μονῆς, καὶ ἤλθεν εἰς τὸ Πήλιον ὄρος, τὸ ὁποῖον τότε ἐκαλεῖτο Ζαγόριον. Ἐκεῖ, εἰς τὴν θέσιν Φλαμούριον, ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ μοναστήριον. Πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτοῦ ὁ ὄσιος παρέμεινεν ἀσκητεύων εἰς τὸ ὑπαιθρον ἐπὶ μίαν τριετίαν κάτωθι μιᾶς μηλέας, ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τῶν τριῶν ἐτῶν τῆς σκληρᾶς ἀσκήσεώς του, ἐνδυναμούμενος ὑπὸ τῆς χειρὸς καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ «ὅπου τὸν ἐσκέπαζε καὶ τὸν διεφύλαττε». Ἐκ θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας πρὸς τὸν θαυμασιὸν τοῦτον ἀσκητὴν προσῆλθον

πισκόπου Εὐδρίπου καὶ κτίτορος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, Ἀκολοουθία ἐπὶ τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τὴν 16 Αὐγούστου. Ἐκδίδεται δαπάναις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Ἐν Ἀθήναις 1927.— Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Τιμοθέου Ἀρχιεπισκόπου Εὐδρίπου καὶ κτίτορος τῆς ἐν Πεντέλῃ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ θαυματουργοῦ, ποιηθεῖσα ἐν Ἀγίῳ Ὅρει ὑπὸ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας... Ἀθῆναι 1966.

μερικοί εις τὸν τόπον ἐκεῖνον τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀγώνων καὶ παρέμειναν μετ' αὐτοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ προϊόντι, ὁ ὅσιος Συμεὼν ἀνήγειρεν ἐκεῖ ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ περίεξ αὐτοῦ κελλία, συγκροτηθείσης οὕτω, κατὰ τὸ ἔτος 1583, τῆς μέχρι σήμερον ὑπαρχούσης μονῆς τοῦ Φλαμουρίου. Εἰς πατριαρχικὸν σιγίλλιον τοῦ ἔτους 1593, κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν, καθ' ὅσον ὁ ὑπογράφων τοῦτο οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' (1572-1579 καὶ 1580-1584) δὲν ἐπατριάρχευε τότε, ἀναγράφονται περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς μονῆς ταύτης τὰ ἑξῆς: «Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ ἐν ἱερομονάχοις ὀσιώτατος Κύρ Συμεὼν, θεοφιλεῖ κινήθει γνώμη, ἐξ ἰδίων ἀναλωμάτων, τὰ δὲ καὶ ἐξ ἐλεημοσυνῶν τῶν φιλοθέων Χριστιανῶν ἃς ἰδίᾳ ἐπαναγκάσει καὶ κόπῳ καὶ μόχθῳ αὐτοῦ πολλῶ ἐσυναξεν, ἀνήγειρεν καὶ συνεστήσατο εἰς δόξαν Θεοῦ μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς Μεταμορφώσεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δημητριάδος, ἐν τῷ Ζαγορίῳ ὄρει, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Φλαμουρίου, καὶ τοῦτο ἐκ θεμελιῶν αὐτῶν καὶ βάθρων ἀνωκοδομήσας, ἀδείᾳ ἡμετέρα σταυρὸν ἱερὸν ἐπήξατο καὶ σταυροπήγιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι... ἐν ᾧ καὶ ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς συνῆξε καὶ ὡς δυνατὸν αὐτῷ παντοίοις σκεύεσιν ἱεροῖς καὶ βιβλίοις, ἀμπελῶσι τε καὶ χωραφίοις καὶ ἄλλοις πολλοῖς κτήμασι καὶ μετοχίοις κατεπλούτισε, ταῦτα πάντα προσηλώσας αὐτῷ, ὅπως οἱ εἰς δόξαν Θεοῦ συναθροισθέντες ἱερομόναχοι καὶ μοναχοί, ἔχοντες τὰ πρὸς ζωάρκειαν, διατροφάς φημι καὶ σκεπάσματα, ἐν ἡσυχίᾳ ζῶσι καὶ Θεῷ μόνῳ δουλεύωσι καὶ δέωνται διηνεκῶς ὑπὲρ τε τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ παντὸς τοῦ κόσμου εἰρηναίας διαμονῆς καὶ καταστάσεως»⁶⁹.

Ρυθμίσας τὰ τῆς μονῆς καὶ καταστήσας αὐτὴν κοινόβιον καλῶν μοναχῶν, ἀφῆκε τὴν ἐν αὐτῇ ἡσυχίαν καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν κόσμον, πρὸς τοὺς ὑποδούλους εἰς τοὺς τούρκους χριστιανούς, πρὸς τὸ Γένος, ἀναλαβὼν ἔργον ἱεραποστολικὸν καὶ ἐθνικὸν συνάμα. Μετέβη εἰς τὰ περὶ χώρα τῆς Ἀγυαῖς κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐκῆρυξεν εἰς τὴν Λάρισαν μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα τοῦ κηρύγματός του. Ἐπειτα εὐηγγελίσθη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Τύρναβον καὶ ἐστήριξε πολλοὺς εἰς τὴν πίστιν, διότι ἐκεῖ ἦσαν ἄνθρωποι ἀμαθεῖς, καὶ περιῆλθεν ὅλην τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν, «ὅλα τὰ βουνα ὅπου λέγονται Καλάνδρομα». Ἐπῆγεν εἰς τὰ Σέρβια, τὰ Γρεβενά, τὰ Ἀγραφα, τὸ Ζητοῦνι (Λα-

69. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ νέου καὶ θαυματουργοῦ τοῦ ἀνυποδότηου, ψαλλομένη τῇ ΙΘ' Ἀπριλίου. Συντεθεῖσα παρὰ Γερμανοῦ Ἱερομονάχου, ἔκδοσις τρίτη (ἐκ τῆς πρώτης ἐν Σμύρνῃ ἐκδόσεως τῷ 1764) ἐκ τοῦ τυπογραφείου υἱῶν Σωτ. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ 1970, σελ. 3.—Ἐπισκόπου Θαυμαχοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία* (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας), Ἀθῆναι 1965, σελ. 99.—Ἀποστόλου Κωνσταντινίδου, *Ἡ Μονὴ Φλαμουρίου*, ἐν Θεσσαλικὰ Χρονικά, τόμος Ε', Ἀθῆναι 1936, σελ. 164-177.

μία) καὶ τὰς Θήβας καὶ ἐδίδασκε τοὺς ὑποδούλους "Ἐλληνας τῶν περιοχῶν αὐτῶν «να ἀπέχουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰς κλοπὰς, καὶ νὰ μὴν καταδίδῃ ἓνας τὸν ἄλλο, νὰ μὴν ἀδικῇ, νὰ μὴν πηγαίνωσιν εἰς τοὺς μάντεις νὰ μαντεύωνται καὶ παραδίδωνται τῷ Διαβόλῳ, καὶ ἀπὸ ὅσα εἶναι τοιαῦτα ἄτοπα καὶ παράνομα ἔργα νὰ ἀπέχωσιν, καὶ τὸ περισσότερον ἀπὸ ὅλα τοὺς ἐδίδασκε νὰ τιμῶσι τὴν ἁγίαν Κυριακὴν μετὰ δοξολογίας καὶ ὕμνων καὶ νὰ σχολάζουν τὰς ἑορτὰς καὶ πάντοτε νὰ συντρέχουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁷⁰. Αὐτὰ τὰ ἐπίκαιρα θέματα τοῦ κηρύγματος τοῦ ὁσίου Συμεῶν τὰ ἐπανελάβε πρὸς τὸ ὑπόδουλον Γένος καὶ ὁ ἱερομάρτυς καὶ ἰσαπόστολος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς (1714-1779) μετὰ δύο ἑκατονταετηρίδας, προοίμιον, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ὁποίου εἰς τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ ὅσιος Συμεῶν. Καὶ τοῦ μὲν ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ διεσώθησαν Διδαχαί, Ἐπιστολαὶ καὶ Προφητεῖαι⁷¹, ἐνῶ τοῦ ὁσίου Συμεῶν περιεσώθησαν μόνον λείψανα διδασκαλίας αὐτοῦ εἰς τὸ Συναξάριον, ἥτοι τὴν σύντομον βιογραφίαν του. Ἐκ τῆς Βοιωτίας ὁ ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ ἱεράρχης τῆς πόλεως ταύτης Λαυρέντιος (1528-1550) ἐδεξιώθη καὶ ἐτίμησε τὸν ὅσιον, ὅστις κάθε Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν ἐδίδασκε καὶ ἐνουθέτει τοὺς Χριστιανούς καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἔθαυματουργεῖ, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα μέρη θεραπεύων διαφόρους ἀσθενείας.

Ἐξ Ἀθηναίων μετέβη εἰς τὴν Εὐρίπῳν (Χαλκίδα), ἐνθα διεβλήθη τὸ κήρυγμα αὐτοῦ καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ὑφίστατο τὸ διὰ πυρᾶς μαρτύριον. Συγκεκριμένως τὸ Συναξάριον ἀναφέρει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἐν Χαλκίδι (Εὐρίπῳ) κηρυγματικῆς δράσεως τοῦ ὁσίου Συμεῶν καὶ τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς. Τὸ κήρυγμα τοῦ ἁγίου ἦτο παραινετικὸν καὶ ἐστήριζε τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὃ δὲ ἐργάτης τοῦ κηρύγματος ἐτιμήθη πολὺ ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν του. Συνετέλεσε μάλιστα ἡ ἀπήχησις τῶν λόγων αὐτοῦ ὥστε νὰ καταργηθῇ ἐν Χαλκίδι τὸ «παζάριον», τὸ ὁποῖον καθ' ἑκάστην Κυριακὴν, ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, ἐπραγματοποιεῖτο καὶ ἀπέβαιεν εἰς βᾶρος τῆς ἀργίας τῆς ἡμέρας ταύτης. Οἱ κατακτητὰι τοῦρκοι, ἐφθόνησαν τὴν παρρησίαν τοῦ ἁγίου, ὡς καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὴν εὐλάβειαν τὴν ὁποίαν οἱ χριστιανοὶ ἀπέδιδαν εἰς αὐτὸν καὶ συνομίλουν μετὰ καυχήσεως περὶ αὐτοῦ, δεδομένου μάλιστα ὅτι «ἀσθενεῖς καὶ κληνῆρες» ἐρχόμενοι πρὸς αὐτὸν ἐθεραπεύοντο, τὸ δὲ πλῆθος ἔτρεχε πλῆσιον του διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ ὠφελεῖτο πνευματικῶς. Κατηγορήθη λοιπὸν ὁ ὅσιος Συμεῶν ὑπὸ τῶν τούρκων εἰς τὸν Κεχαγιᾶν, ἥτοι τὸν ἐπίτροπον τοῦ πασᾶ τοῦ Εὐρίπου, ὅτι ἐδίδασκε καθημερινῶς τοὺς ὁμοπίστους των νὰ ἐγκα-

70. Κωνσταντίνου Δουκᾶκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθήναι 1892, σελ. 251.

71. Ἐπισκόπου Αὐγουστίνου Καντιώτου Μητροπολίτου Φλωρίνης, *Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός*, Ἀθήναι 1977, σελ. 99 κ.έ.

ταλείψουν τὴν ἰδικὴν των πίστιν ὡς ψευδῆ καὶ πεπλανημένην καὶ νὰ γίνουν χριστιανοί, καὶ κατ' ἀκολουθίαν κινδυνεύουν νὰ γίνουν ὅλοι οἱ τοῦρκοι χριστιανοί.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψευδοῦς ταύτης κατηγορίας ἦτο νὰ συλληφθῆ ὁ ὅσιος, νὰ ἀλυσοδεθῆ καὶ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὸ μέσον τοῦ «παζαρίου», ὅπου τὸ πλῆθος τῶν τούρκων ἤρχισε νὰ συγκεντρώνη ξύλα διὰ νὰ τὸν καύσῃ, ὅστις καίτοι ἀλυσοδεμένος προσεπάθει νὰ ρίψῃ καὶ αὐτὸς ξύλα εἰς τὸν σωρόν. Τότε ὁ κρατῶν τὴν ἄλυσον ἐπληροφόρησε τὸν ἅγιον, ὅτι τὰ ξύλα τὰ ὁποῖα συγκεντρώνονται προορίζονται διὰ νὰ καῖ ἐπ' αὐτῶν ὁ ἴδιος. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ ἅγιος ἐδήλωνεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι ἐπιθυμία του νὰ καῖ ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἂν εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἕνας Ἕραψ καὶ μερικαὶ γυναῖκες, ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ καὶ τῇ ἐτοιμασίᾳ καύσεως τοῦ ἁγίου, ἔσπευσαν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Κεχαγιά καὶ τὴν παρεκάλεσαν νὰ σώσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ θανάτου. Ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις τῆς μητρὸς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Κεχαγιά, αἱ παραίνεσις αὐτῆς καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ψεύδους ὅτι ὁ κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου παρεκίνει τοὺς τούρκους νὰ γίνουν χριστιανοὶ καὶ τέλος ὁ ἐκφοβισμὸς αὐτῆς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς ὅτι, ἂν θανατώσῃ τὸν ἅγιον, θὰ συμβῆ εἰς αὐτὸν κακὸν καὶ τότε αὕτη θὰ πνιγῆ, εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κληθῆ ὁ ἅγιος Συμεὼν ἐνώπιον τοῦ Κεχαγιά πρὸς ἀπολογία.

Κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Συναξαρίου, ὡς ἐξῆς διεξήχθη ἡ διαδικασία τῆς ἀπολογίας, μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπελευθέρωσις αὐτοῦ καὶ ἡ σωτηρία του ἐκ τοῦ βεβαίου θανάτου: «Τότε παρευθὺς ἔστειλεν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἔφερον μὲ τὴν ἄλυσον δεμένον, καὶ καθὼς τὸν εἶδεν ἀνυπόδητον, γυμνόν, μὲ ἕνα παλαιόρασον μόνον, καὶ ὄχι ἄλλο, εὐλαβήθη τὸν ἅγιον καὶ τοῦ λέγει μὲ ἡμερον βλέμμα: Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ ἀκούω διὰ σέ; Τώρα ἐσὺ θέλεις νὰ μᾶς βγάλῃς ἀπὸ τὴν πίστιν μας καὶ νὰ μᾶς κάμῃς χριστιανούς; Λέγει του ὁ ἅγιος: Ἐγὼ, αὐθέντη πολυχρονεμένη, τοὺς χριστιανούς διδάσκω νὰ κάμουν καθὼς διορίζει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη: Καὶ τί λέγει τὸ Εὐαγγέλιον; Καὶ ὁ ἅγιος: Προστάζει νὰ μὴν κλέπτουν, νὰ μὴν πορνεύουν, νὰ μὴν ἐπιθυμοῦν τοῦ γείτονός των τὸ ἀμπέλι, ἢ τὸ χωράφι, ἢ κανένα ἄλλο πρᾶγμα ξένον, νὰ μὴν καταδίδῃ ἕνας κατὰ τοῦ ἄλλου, νὰ μὴν γελοῦν τὸν αὐθέντην των εἰς τὰ βασιλικά δοσίματα, καὶ νὰ κρατοῦν στερεῶς τὴν πίστιν των, καὶ νὰ φυλάττωνται νὰ μὴν δουλεύωσι τὴν Κυριακὴν, ἐπειδὴ εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα ὅπου ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀνεστήθη ὁ Χριστὸς, καὶ μὲ τὸ νὰ εἶναι χριστιανοί, ἀνάγκη εἶναι νὰ τιμοῦν καὶ τὸν αὐθέντην Χριστὸν μὲ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Λέγει του ὁ ἄρχων: Τὴν Παρασκευὴν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἢ τὴν Κυριακὴν; Καὶ ὁ ἅγιος λέγει: Τὴν Κυριακὴν ἄρχισε τὰ ποιήματά του, καὶ τὴν Παρασκευὴν τὰ ἐτελείωσε, καὶ τὴν Παρασκευὴν τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τὴν Κυριακὴν ἀνέστη καὶ διὰ τοῦτο τοὺς διδάσκω νὰ τιμοῦν τὴν ἡμέραν ὅπου διεφύλαξε καὶ ἐπροτίμησε ὁ Θεὸς νὰ τὴν

τιμῶμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι»⁷². Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπολογίας του ταύτης ἦτο νὰ ἀφεθῆ ἑλεύθερος καὶ νὰ κηρύττῃ ἑλευθέρως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀναχωρήσας μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξ Εὐρίπου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Φλαμουρίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκοινοβίασαν καὶ μερικοὶ ἐξ Εὐρίπου, προσελκυσθέντες ἀπὸ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ. Ὅταν δέ, μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ὁσίου καὶ τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων αὐτοῦ, πατέρες τῆς μονῆς Φλαμουρίου ἔφεραν τμῆμα λειψάνου του εἰς τοὺς ἐν βορείῳ Εὐβοίᾳ Ὁρεοὺς (τὸν ἀρχαῖον Ὁρεόν), καὶ δι' αὐτοῦ ἔγινε θαυματουργικῶς θεραπεία ὑδρωπικοῦ, ἀνηγέρθη ἐκ δωρεῶν τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν μετόχιον τῆς μονῆς Φλαμουρίου ἐν βορείῳ Εὐβοίᾳ, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ταῦτισθῆ πρὸς τὸν παρὰ τοὺς Ὁρεοὺς καὶ τὴν Ἰστυαίαν ναδὸν τῆς Παναγίας Διυιοῦς, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ βορειοευβοϊκὸν προσκύνημα⁷³.

Ἐκ τῆς μονῆς του καὶ πάλιν ἐξελθὼν, μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα συνέχισε τὸ ἔργον τοῦ κήρυκος τοῦ θείου λόγου, καὶ τοῦ ἐξομολόγου, καὶ ἐκεῖ εὕρισκόμενος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τῇ 19 Ἀπριλίου 1594, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν τελεῖται ἡ μνήμη αὐτοῦ, καὶ ἐνεταφιάσθη εἰς τὸν ναδὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς νήσου Χάλκης. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων αὐτοῦ ἐγένετο ὑπὸ μοναχῶν τῆς μονῆς του, ταῦτα δέ, πλήρη εὐωδίας ἀρρήτου, μετεφέρθησαν εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ⁷⁴. Εἰς τὴν ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν τῆς μνήμης αὐτοῦ ὁ ὅσιος Συμεὼν ἐγκωμιάζεται, πλὴν ἄλλων, καὶ ὡς «ἄκακος, πρᾶος ἡσύχιος, εὐθύς, ἡδύς, καὶ χρηστός» (Κεκραγάριον Γ'), «Θεσσαλίαν ἀστήρ

72. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθῆναι 1892, σελ. 252.

73. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Παναγία Διυιοῦς*, Βόλος 1949.— Τοῦ αὐτοῦ, *Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία*, (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς), Ἀθῆναι 1965, σελ. 89-102. — Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθῆναι 1892, σελ. 254.

74. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής* — Ἀπρίλιος, Ἀθῆναι 1892, σελ. 237-261 (Ἀκολουθία — Βίος καὶ Πολιτεία — Κανὼν Παρακλητικός).— Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ νέου καὶ θαυματουργοῦ τοῦ ἀνυπόδητου, ψαλλομένη τῇ ΙΘ' Ἀπριλίου. Συνθεθεῖσα παρὰ Γερμανοῦ Ἱερομονάχου, ἔκδοσις τρίτη (ἐκ τῆς πρώτης ἐν Σμύρνῃ ἐκδόσεως τῷ 1764) ἐκ τοῦ τυπογραφείου υἱῶν Σωτ. Σχοινᾶ. Ἐν Βόλῳ 1970. — Γιάννη Σακελλίωτος, *Ἐξαρσις ὁσίου Συμεῶν τοῦ ἀνυπόδητου καὶ μονοχίτωνος διδασκάλου τοῦ γένους*, Ἀθῆναι 1971. — Ὅσιος Συμεῶν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτωνος (Ἱστορικὸν ἀφήγημα) ὑπὸ Θεοδώρου Χατζημιχάλη, Εἰσαγωγὴ-σχόλια-ἐπιμέλεια Γιάννη Σακελλίωτος, Ἀθῆναι 1974 (Ἐκκλησιαστικαὶ ἐκδόσεις Ἐθνικῆς Ἐκατονπεντηκονταετηρίδος). — Σημειωτέον ὅτι, εἰς τὰ δύο ὡς ἄνω τελευταῖα βιβλία, περιλαμβάνεται «στοματικὴ παράδοση καὶ ἀναφέρεται στὴν παιδική, τὴν ἐφηβικὴ καὶ τὴ νεανικὴ ἡλικία» τοῦ ἁγίου. — Μητροπολίτου Δημητριάδος Ἰωάνεϊμ, *Ἀνευρέθη ἡ ἁγία κἀρα τοῦ ὁσίου Συμεῶν τῆς Μονῆς Φλαμουρίου*, Ἐφημερὶς Βόλου Θεσσαλίας τῆς 27 Αὐγούστου 1950.

χρυσανγέστατος», ὁ ὁποῖος «κατεφώτισεν Ἑλλάδος τὸ ἔδαφος» (Α' Ἰδιό-μελον Λιτῆς), καὶ ἠκολούθησε «τὸν βίον τοῦ Βαπτιστοῦ τὸν ἰσαγγέλον» καὶ τὸν βίον τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, «γυμνός, ὀρεσίτροφος, ξένος, παρεπίδημος ἐν τῷ κόσμῳ διαιτῶμενος» (Ὡδὴ ΣΤ', τροπ. 1), καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι «τερπνὸν τῆς Εὐρώπης κλέος» (Οἶκος), ἡ δὲ θῆκη τῶν λειψάνων αὐτοῦ «ὡς ποταμὸς ἐκβλύζει τῶν ἰάσεων ρεῖθρα καὶ πάντων καταρδεύει τῶν εὐσεβῶν τὰς καρδίας καὶ τὰ πρόσωπα» (Αἵνων Β' Προσόμοιον).

16. Ὅσιος Δαυὶδ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ.

Τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Δαυὶδ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ ἀσκήσαντος συνέγραψεν ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Χριστοφόρος, μοναχὸς τῆς παρὰ τὰ Βαρδούσια ὄρη, μεταξὺ Ναυπακτίας καὶ Δωρίδος, ἱστορικῆς μονῆς Βαρνάκοβας, ἰδρυθείσης ἐν ἔτει 1077. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἐλειτούργησεν Ἑλληνικὸν σχολεῖον (ΙΣΤ'-ΙΖ' ἑκατονταετηρίς) εἰς τὸ ὁποῖον ὁ μοναχὸς Χριστοφόρος ἐδίδασκε (1595)⁷⁵. Κατὰ τὸ ἔτος 1819 ἐδημοσιεῦθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ «Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Δαυὶδ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ νήσῳ ἀσκήσαντος, ἣτις διορθωθείσα, ἀνακαθαρθεῖσά τε καὶ εἰς φῶς ἀχθεῖσα, κατὰ τὸν ἐνόντα τρόπον παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ταπεινοῦ ἐπισκόπου Ταλαντίου Νεοφύτου τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν... διὰ συνδρομῆς καὶ ἀναλωμάτων τοῦ πανοσιωτάτου καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ταύτης κυρ. Ἰωακείμ καὶ τῶν λοιπῶν συνασκουμένων πατέρων»⁷⁶. Εἰς τὴν ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν ταύτην ἐδημοσιεῦθη καὶ ὁ Βίος τοῦ ὁσίου, ὁ ὁποῖος ἀνεδημοσιεῦθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Δουκάκη εἰς τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν αὐτοῦ, ἄνευ ὅμως τῆς ἀσματικῆς Ἀκολουθίας⁷⁷.

Δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον τὸ ἔτος γεννήσεως τοῦ ὁσίου Δαυὶδ. Ἐὰν ὅμως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ἀφ' ἐνὸς μὲν, ὅτι οὗτος ἐσπούδασεν ἐν Κερκύρα πλησίον τοῦ ἐκ τῆς νήσου ταύτης καταγομένου λογίου θεολόγου κληρικοῦ Ἰουστίνου Δεκαδύου, γεννηθέντος ἐν ἔτει 1472⁷⁸, καὶ μετὰ ταῦτα (1500) ἐφοίτησεν εἰς τὸν ἐν Ναυπάκτῳ διδάσκαλον «εὐγενέστατον» Ἀνδρέαν Ἀρνήν⁷⁹, ἀφ' ἐτέ-

75. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής — Νοέμβριος*, Ἀθήναι 1895, σελ. 63. — Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, τόμος 16, Ἀθήναι 1962, σελ. 24. — Πέτρος Καλονάρου, *Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἢ ἐπιλεγομένη Βαρνάκοβα*, Ἀμφισσα 1957, σελ. 99.

76. Γ. Φουσάρα, *Εὐβοϊκὴ Βιβλιογραφία*, Ἀθήναι (1955), σελ. 46 (136-137).

77. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής — Νοέμβριος*, Ἀθήναι 1895, σελ. 59-77.

78. Δεκαδὸς Ἰουστίνος, ἐν Ἐρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 4, Ἀθήναι 1964, σελ. 998.

79. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής — Νοέμβριος*, Ἀ-

ρου δέ, ὅτι ὁ πνευματικός του πατὴρ ὀνόματι Ἀκάκιος διετέλεσε μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης κατὰ τὰ ἔτη 1516-1520⁸⁰, καὶ ὅτι ὁ ὅσιος ἡγουμένευσεν εἰς τὴν μονὴν Βαρνάκοβας κατὰ τὰ ἔτη 1520-1532 (ἢ 1539)⁸¹, πρέπει ὁ ὅσιος Δαυτὶδ νὰ ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. Γενέτειρα αὐτοῦ εἶναι ἡ Γαρδινίτσα τῆς Λοκρίδος, τὸ σημερινὸν Κυπαρίσιον. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Χριστόδουλος καὶ ἦτο ἐνάρετος ἱερεὺς, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἦτο ἐπίσης «δῶρον καθαρὸν» εἰς τὸν Θεόν. Ἀπέκτησαν τέσσαρα τέκνα, δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα. Ὁ Δαυτὶδ, τὸ καλλίτερον ἐκ τῶν τέκνων των, εἰς ἡλικίαν τριῶν ἀκόμη ἐτῶν, κατόπιν ὄνειρου καὶ τρόπου θαυμαστοῦ, εὐρέθη εἰς ναὸν τοῦ τιμίου Προδρόμου πλησίον τῆς γενετείρας αὐτοῦ, καὶ ἀνευρέθη ἔπειτα ἀπὸ τινος ἡμέρας ὑπὸ τοῦ πατρός του, μεταβάντος εἰς τὸν ναὸν διὰ τὴν τέλεσιν ἐσπερινοῦ. Ὅταν ἔφθασεν εἰς κατάλληλον ἡλικίαν, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατρός του πρὸς σπουδὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων καὶ γνῶσιν τῶν θείων Γραφῶν. Εἰς ἡλικίαν δέκα πέντε ἐτῶν, κατόπιν θερμῆς προσευχῆς, ἐγκατέλειπε τὴν γενέτειραν αὐτοῦ καὶ συνήνητησεν ἄνθρωπον πεπειραμένον εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς, ὅστις ἦτο «πολὺς εἰς τὴν σοφίαν καὶ παιδείαν» καὶ ὠφελιμώτατος κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Οὗτος ὀνομάζετο Ἀκάκιος, ἀπέβη δὲ διὰ τὸν Δαυτὶδ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ πατὴρ καὶ διδάσκαλος, καὶ ἐκεῖνος ὁ ὑποδειγματικὸς (ὑποτακτικὸς) του. Κατὰ τὸ Συναξάριον, ὁ Ἀκάκιος ἔφερε τὸν Δαυτὶδ εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ τὸν ἔκειρε μοναχόν. Τὸ ὄνομα καὶ ὁ τόπος τοῦ μοναστηρίου τούτου, εἶναι ἄγνωστα. Χάριν μείζονος πνευματικῆς ὠφελείας, ὁ Ἀκάκιος παραλαβὼν τὸν ὑποτακτικὸν αὐτοῦ μοναχὸν Δαυτὶδ, ἐπεσεκέφη μετ' αὐτοῦ ἀσκητήρια καὶ μονὰς καὶ τελικῶς ἔφθασαν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Κισσάβου τῆς Θεσσαλίας μονὴν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου — Ἀγίου Δημητρίου Οἰκονομείου ἢ Κομνηνείου, ὅπως πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ ὅσιος Συμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων, κατὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ ἐξιστορηθέντα. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην, ἕνεκα τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ κατόπιν ἀπαιτήσεως τῶν συνασκουμένων πατέρων αὐτῆς, χειροτονήθη ὁ Δαυτὶδ διάκονος. Ἐκ τῆς μονῆς Οἰκονομείου, χάριν καὶ πάλιν γνωριμίας μετ' ἀσκητὰς καὶ πνευματικῆς ὠφελείας παρ' αὐτῶν, ὁ Ἀκάκιος μετέβη μετὰ τοῦ διακόνου Δαυτὶδ εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος. Καὶ ὁ μὲν Δαυτὶδ ἐγκατεβίωσε καὶ ἡσικήτευεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, ὁ δὲ Ἀκάκιος, ὅστις ἦτο «σκεῦος τῆς ἀκακίας» καὶ εἶχε βίον καθαρὸν καὶ ἐνάρετον, μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐξελέγη μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ

θῆναι 1895, σελ. 66. — *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* (Ἰε κ δ ο τ ι κ ῆ Ἀ θ η ν ῶ ν), τόμος Γ', σελ. 371.

80. Β α σ ι λ ε ῖ ο υ Ἀ τ έ σ η Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, *Ἐπισκοπικαὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, Ἀθήναι 1975, σελ. 197.

81. Π έ τ ρ ο υ Κ α λ ο ν ἄ ρ ο υ, *Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐπιλεγμένη Βαρνάκοβα*, Ἀμφισσα 1957, σελ. 202, καὶ σελ. 98-99.

Ἄρτης, καὶ διεποίμανε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ μίαν τετραετίαν (1516-1520), κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα.

Ἐκ τοῦ ἀγίου Ὁρους ὁ Δαυῖδ μετέβη εἰς τὴν Ναύπακτον, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ του πατρός, μητροπολίτου ἤδη Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Ἀκακίου. Ὁ Δαυῖδ, ὁ ὁποῖος ἐκ παιδικῆς ἀκόμῃ ἡλικίας ἐκαλεῖτο Γέρων διὰ τὴν μεγάλην φρόνησιν αὐτοῦ, παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου νὰ δεχθῆ ἀνάδειξιν αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον, ἠρνήθη ἔνεκα μεγάλης ταπεινοφροσύνης, παρέμεινε ὅμως παρὰ τῷ διδασκάλῳ του ἱεράρχῃ Ἀκακίῳ, ἐπιτείνων τὴν ἀσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις παλαίσμασιν αὐτοῦ περιεπάτει ἀνυπόδητος, ὅπως ὁ προαναφερθεὶς ἀνωτέρω ὄσιος Συμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μονοχίτων. Κατόπιν, χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος, ἀνέλαβε μετὰ πολλὰς παρακλήσεις τὴν ἡγουμενίαν τῆς προαναφερθείσης μονῆς Βαρνάκοβας κατὰ τὰ ἔτη 1520-1532 (ἢ 1539). Ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας αὐτοῦ, καὶ δὴ ἐν ἔτει 1530, ἐπεσκέφη τὴν μονὴν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰερεμίας Α΄ (1522-1545), ἔχων ὡς συνοδὸν του τὸν σοφὸν ρήτορα Ἐμμανουήλ, ἦτοι τὸν Μέγαν Χαρτοφύλακα, Μανουήλ Ξανθινόν, ὅστις μίαν ἡμέραν εἶδε τὸν ἡγούμενον ὄσιον Δαυῖδ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς τελέσεως τῆς προσκομιδῆς, νὰ περιβάλλεται ὑπὸ θείου φωτὸς καὶ νὰ ἴσταται ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ βεβρεγμένον ἀπὸ δάκρυα. Εἰς παράκλησιν δὲ τοῦ πατριάρχου νὰ δεχθῆ ὁ ὄσιος τὴν ἀνάδειξιν του εἰς ἐπίσκοπον, οὗτος ἠρνήθη καὶ πάλιν τὴν ὑψίστην ταύτην ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν. Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς μονῆς Βαρνάκοβας, ἔνεκα πικριῶν προελθουσῶν ἐκ τῶν μοναχῶν αὐτῆς, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ὄρος «Στεῖρι» μεταξὺ Ἐλικῶνος καὶ Παρνασσοῦ, καὶ ἤσκητευσεν ἐκεῖ μετ' ἄλλων συνασκητῶν, τοὺς ὁποῖους συνεκέντρωσεν ὁ ἴδιος. Ἐνεκα ὅμως βασιανιστηρίων, τὰ ὁποῖα ὑπέστη ἀπὸ ἀνθρώπων τῆς ἐν Λεβαδείᾳ τουρκικῆς ἐξουσίας, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς εἰς τὸ «Στεῖρι» ἀσκήσεως αὐτοῦ καὶ, διερχόμενος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐφθασεν εἰς τὴν νῆσον Εὐριπὸν (Εὐβοίαν).

Εἰς τὴν Εὐβοίαν ἐλθὼν ὁ ὄσιος Δαυῖδ, ἀνεῦρε τόπον κατάλληλον διὰ τοὺς ἀσκητικὸς αὐτοῦ ἀγῶνας πλησίον τοῦ χωρίου «Ὁροβιαῖς» (Ροβιές) εἰς τὴν θέσιν Καβαλάρης ἐπὶ τοῦ Ἐηροῦ ὄρους τοῦ τέως δήμου Αἰγιαίων, ἐγγὺς τῆς Λίμνης, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἀνήγειρεν ἐκ νέου καὶ ἐκαλλώπισεν αὐτόν, τὸν κατέστησε κέντρον μονῆς, τῆς ὁποίας ἔγινε κτίτωρ, κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἐκατονταετηρίδος. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἐγκατεβίωσαν ἐνάρετοι κατὰ πάντα μονασταί, ἔχοντες ἄριστον πνευματικὸν διδάσκαλον καὶ ὁδηγὸν τὸν Γέροντα Δαυῖδ. Ἐκατὸν περίπου ἔτη μετὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς μονῆς, καὶ δὴ τὸ 1638 ἐπὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Α΄ τοῦ Λουκάρεως (1620-1638), ἐξεδόθη σιγίλλιον, τῇ αἰτήσῃ «ἀπαξάπαντων» τῶν πατέρων τῆς μονῆς, διὰ

τοῦ ὁποίου καθωρίσθη «ἵνα τὸ σεβάσμιον αὐτὸ μοναστήριον... ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἢ πατριαρχικόν, ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον, καὶ παντελεύθερον, οὐδενὶ οὐδὲν τελοῦν, εἰ μὴ που, ὑποταγῆς χάριν τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, φλωρίον ἔν κατ' ἔτος χρυσοῦν...». Εἰς τὸ σιγιλλιον ἀναγράφονται καὶ τινες ἀξιόλογοι πληροφορίες περὶ τοῦ μοναστηρίου τούτου, καὶ δὴ: «Κατὰ τὴν νῆσον τῆς Εὐρίπου καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἐπισκοπῆς τῶν Καναλιῶν, κεῖται μοναστήριον τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν τοῦ Γέροντος καλοῦμενον, ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τιμώμενον, ὠραῖον καὶ κεκοσμημένον ποικίλοις ἀφιερώμασιν, ἱεροῖς σκευέσι, καὶ πολλοῖς ἀμφίοις, κτήμασί τε, καὶ πράγμασι κινήτοϊς τε, καὶ ἀκινήτοϊς, καὶ μετοχίοις μερικοῖς τῆς τε Παναγίας τοῦ Δαμιᾶ, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ τιμίου Προδρόμου, καὶ τῆς Παναγίας τῶν Καλογραίων... Οἱ ἐν αὐτῷ ἐνασκούμενοι πατέρες κοινῶ βίῳ ζῶντες, καὶ τὸν τῆς ἀσκήσεως δρόμον διώκοντες, ταῖς διαταγαῖς τοῦ ἁγίου ἐκείνου Γέροντος ἐμμένοντες ἐν εἰρήνῃ τε, καὶ ἡρεμίᾳ πολλῇ, ἐξ ὅτου τὸ μοναστήριον αὐτὸ ὠκοδομήθη τὸν ἑαυτὸν βίον διάγοντες...»⁸². Ἡ ἐν τῷ σιγιλλίῳ ἀναφερομένη ἐπισκοπὴ τῶν Καναλιῶν, δηλαδὴ τῆς σημερινῆς Λίμνης τῆς Εὐβοίας, ὑφίστατο ἀπὸ τῆς ΙΓ' μέχρι τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος⁸³. Ἡ μονὴ ἀκμάζει ἔκτοτε μέχρι σήμερον, σεμνυνομένη ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κτίτορός της ὁσίου Δαυὶδ τοῦ Γέροντος⁸⁴.

Μετὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνθησιν τῆς μονῆς του ταύτης, ὁ ὁσιος Δαυὶδ, κατὰ παρόμοιον τρόπον μὲ τὸν τοῦ ὁσίου Συμεῶν τοῦ ἀνυποδήτου καὶ μονοχίτωνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἐξιστόρησις ἀνωτέρω, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν τῆς μονῆς καὶ ἐπορεύθη πρὸς τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ χριστιανούς τοὺς ὑποδούλους εἰς τοὺς τούρκους, καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς καὶ ἐφιλανθρωπεύετο πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ἐπιτελῶν τὰ θεάρεστα ταῦτα ἔργα, τὰ ὅποια ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπεσφράγιζε διὰ θαυμάτων, πρὸς μαρτυρίαν τῆς ἀγιότητος τοῦ ὁσίου πατρὸς. Οὕτω μετέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Δημητριάδος, ὅπου ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον καὶ ἐξομολόγησε χριστιανούς. Ἐκεῖθεν ἐπεσεκέφθη

82. Δ. Ζακυθηνοῦ, *Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας* (1593-1798), ἐν *Ἐλληνικά*, τόμος 2 (1928), Ἀθήναι, σελ. 152-154.

83. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη *Ἀρχιεραγματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου* (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Αἱ Ἐπισκοπαὶ Πορθμοῦ, Αὐλώνας, Αἰδηψοῦ Ζάγκων καὶ Καναλιῶν*, (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας), Ἀθήναι 1954, σελ. 20-24.

84. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστῆς — Νοέμβριος*, Ἀθήναι 1895, σελ. 67-68. — Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Μονὴ Δαυὶδ ὁσίου ἐν Εὐβοίᾳ*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ*, τόμος 4, Ἀθήναι 1964, σελ. 878-879. — Ε. Ρούσσου, *Ἱστορικὰ Εὐβοϊκῶν μονῶν*, ἐν *Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν*, τόμος Β', Ἀθήναι 1937, σελ. 18-19. — Γιάννη *Ἀναστασοπούλου*, *Ἱστορία τῶν Εὐβοϊκῶν μονῶν*, Ἀθήναι 1967, σελ. 63-82.

τὴν ἐπαρχίαν Λαρίσης, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Νεοφύτου⁸⁵, ὠφελήσας τοὺς χριστιανοὺς διὰ τῆς «μελιρρύτου» διδασκαλίας του. Ἐπειτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μονὴν του, φιλανθρωπεύμενος μετὰ δακρῶν συμπαθείας πρὸς πτωχοὺς χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὀθωμανοὺς ἀπόρους, θεωρῶν τὴν μονὴν του ὡς «μοναστήριον τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῶν πτωχῶν». Εἰς τὸ Συναξάριον τοῦ ὁσίου καταχωρίζονται θαύματα τελεσθέντα ὑπ' αὐτοῦ, διὰ χριστιανούς καὶ ὀθωμανούς, εἰς τὸν Δύστον τῆς Καρυστίας, εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λαμίας. Ἡ φήμη τοῦ ἁγίου καὶ τῆς μονῆς αὐτοῦ ἐξῆλθον τῶν ὁρίων τῆς Εὐβοίας, ὃ δὲ ὄσιος ἐκλήθη ὑπὸ ἱεραρχῶν τῆς Πελοποννήσου πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Καὶ μετέβη ὄντως εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τινων «μαθητῶν» του, παρὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ βαθὺ γῆρας αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀτελεύτητον ἄσκησιν ἐν πολλαῖς νηστεαῖς καὶ ἀγρυπνίαις. Ἀφοῦ ἐπετέλεσε τὸ ἔργον αὐτοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριόν του. Προϊδὼν τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἔδωκε πατρικᾶς συμβουλᾶς εἰς τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς του, καὶ προσευχόμενος ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ 1 Νοεμβρίου, περὶ τὸ τέλος τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐνεταφιάσθη εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν φυλάσσονται τὰ ἱερὰ λείψανά του, ὡς ἐπίσης τὸ ἐπιτραχήλιόν του, ἡ ἡγουμενικὴ ράβδος καὶ τὸ θυμιατήριον αὐτοῦ. Θαυματουργεῖ δὲ καὶ μετὰ τὴν ὁσίαν κοίμησιν αὐτοῦ. Ἡ μνήμη του τελεῖται τῇ 1 Νοεμβρίου ἐν τῇ μονῇ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ μονὴ πανηγυρίζει τῇ 6 Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καθ' ὅσον, ὡς προανεφέρθη ἀνωτέρω, ὃ ὄσιος Δαυτὶδ ἐλθὼν εἰς τὴν Εὐριπον εὔρε τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ περίεξ αὐτοῦ, ἐκ θεμελίων ἀνεγερθέντος ἐκ νέου, συνεκρότησε τὸ ἱερὸν μοναστήριόν του⁸⁶. Ὑπὸ τοῦ παλαιότερου ὕμνογράφου ὃ ὄσιος Δαυτὶδ ὕμνολογεῖται ὡς «μέγα κλέος» τῆς Εὐβοίας (Ἀπολυτίκιον), καὶ ὡς «ἀρωγὸς ἐν κινδύνοις» αὐτῆς (Ἦδὴ Ζ', τροπ. 3), ὑπὸ δὲ τοῦ νεωτέρου ὕμνογράφου του ὡς «τῆς Λοκρίδος τὸ βλάστημα καὶ Εὐβοίας τὸ καύχημα» (Κεκραγάριον Γ'), καὶ «μέγας τῆς Εὐβοίας προασπιστῆς» (Ἦδὴ Θ', τροπ. 4) καὶ «Εὐβοίας κοσμήτωρ, καὶ θεῖος ἀντιλήπτωρ, καὶ βοηθὸς ἐν ἀνάγκαις» αὐτῆς (Ἐξαποστειλάριον)⁸⁷.

85. Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν μητροπολιτῶν Λαρίσης μὲ τὸ ὄνομα Νεοφύτος, τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ὃ μὲν εἰς ἀρχιεράτευσεν κατὰ τὰ ἔτη 1542-1569, ὃ δὲ ἕτερος ἐν ἔτει 1584. Ἐὰν ὁ μητροπολίτης ὃ ἐν τῷ Συναξαρίῳ ἀναφερόμενος εἶναι ὃ τοῦ ἔτους 1584, τότε ὃ ὄσιος Δαυτὶδ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο. (Βασιλίου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι 1975, σελ. 136 καὶ 137).

86. Κωνσταντίνου Δουκάκη, Μέγας Συναξαριστῆς — Νοέμβριος, Ἀθήναι 1895, σελ. 59-76. — Δαβὶδ ὄσιος ὃ ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ, τόμος 4, Ἀθήναι 1964, στήλ. 878.

87. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφρόνου πατρὸς ἡμῶν Δαβὶδ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ τῇ νήσῳ

17. Ὅσιομάρτυς Γεράσιμος ὁ Μεγαλοχωρίτης.

Ὁ ὀσιομάρτυς Γεράσιμος ὁ Μεγαλοχωρίτης ἐσχετίσθη μετὰ τῆς Εὐβοίας, διελθὼν ἐξ αὐτῆς πρὸ τῆς ἀμετακλήτου ἀποφάσεως αὐτοῦ νὰ ὁμολογήσῃ μέχρι μαρτυρίου τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τὴν ὁποίαν ὄλως τυχαίως ἀπηρνῆθη εἰς παιδικὴν ἡλικίαν. Κατὰ τὸν Βίον, τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ «γέροντας» καὶ συμπολίτης αὐτοῦ ἐνάρετος ἱερομόναχος Κύριλλος Καστανοφύλλης, ὁ ὀσιομάρτυς Γεράσιμος ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1787 εἰς τὸ Μέγα ἢ Μεγάλον Χωρίον τοῦ Καρπενησίου ἐκ γονέων εὐσεβῶν καὶ φιλοχρίστων, λαβὼν κατὰ τὸ βάπτισμά του τὸ ὄνομα Γεώργιος. Εἰς ἡλικίαν ἑνδεκά ἐτῶν μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ του Ἀθανασίου, ὅπου προσελήφθη ὡς ὑπηρέτης ὑπὸ τινος ὁμοχωρίου τοῦ παντοπώλου, ἔχοντας τὸ παντοπωλεῖον αὐτοῦ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Κερατίου κόλπου, εἰς θέσιν καλουμένην τουρκιστὶ Ἰππ. Τυχαῖον γεγονός κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπηρετικῶν του καθηκόντων, συνετέλεσεν ὥστε νὰ παραληφθῇ ὁ μικρὸς Γεώργιος ὑπὸ τινος ὀθωμανίδος, κυρίας ὀθωμανοῦ μεγιστάνος. Μετὰ δέμηνον παραμονὴν αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ τούρκου μεγιστάνος, καὶ κατόπιν βίας καὶ πολλῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ καὶ τῆς κυρίας του, περιετμήθη ὁ νεανίσκος Γεώργιος καὶ οὕτω ἀλλαξοπιστήσας προσῆλθεν εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Ἀφοῦ ἐπὶ ἕξ ἔτη παρέμεινε πλησίον τῶν ὀθωμανῶν κυρίων αὐτοῦ, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ μεγιστάνος εἰς ἄλλον ὀθωμανόν. Οὗτος, ἔνεκα σουλτανικῆς ἀποστολῆς, περιώδευσε τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Βοσνίαν, τὴν Πελαγονίαν (Βιτώλια), τὴν Λάρισαν καὶ τὴν Εὐβοίαν, ἐπιστρέψας μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην συνώδευσεν αὐτὸν καὶ ὁ Γεώργιος.

Μετ' ὀλίγον ὁ Γεώργιος συναισθανθεὶς τὸ μέγιστον ἀμάρτημα αὐτοῦ, τῆς ἀρνήσεως δηλαδὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ μετανοήσας μετὰ πολλῶν δακρῶν, ἐδραπέτευσεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέ-

ἀσκήσαντος κ.λ.π. Χαλκίς 1912. — Ἀκολουθία τοῦ ὀσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Δαυὶδ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ τῇ νήσῳ ἀσκήσαντος, μετὰ Κανόνος Παρακλητικοῦ. Τυποῦται τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. κ. Γρηγορίου, δαπάναις τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν Μαλεσίνης Λοκρίδος, τῇ φροντίδι τοῦ Παν. Καθηγουμένου Ἀρχιμ. Νικοδήμου Ὁωμᾶ, Ἀθῆναι 1960. — Ἐπιμελεῖα Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Χρυσικοῦ Πρωτοσυγκέλλου Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἱερὰ Μονὴ ὀσίου Δαυὶδ Γέροντος. Περιέχει 1. Στοιχεῖα τινὰ περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. 2. Ἀκολουθίαν πανηγυρικὴν καὶ Κανόνα Παρακλητικὸν εἰς τὸν ὀσιον, ὑπὸ μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. 3. Σύντομον Βιογραφίαν τοῦ ὀσίου Δαυὶδ Γέροντος. Ἐκδίδεται ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εὐλογία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου, τῇ εὐσεβεῖ φροντίδι τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀρχιμ. Ἰακώβου Τσαλίκη. Ἐκδοσις Ἱ. Μονῆς ὀσίου Δαυὶδ Γέροντος, Ἀθῆναι 1976.

τειραν αὐτοῦ, ὅπου ἐπὶ μίαν τριετίαν ἔζησε βίον νηστειῶν, ἀγρυπνιῶν καὶ θερμῶν δακρύων, ἕνεκα τῆς συμφορᾶς εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασεν ἀρνηθεὶς τὴν πίστιν του. Ἔιχε μίαν ὄλως ἰδιάζουσαν εὐλάβειαν πρὸς τὸν συνώνυμόν του μεγαλομάρτυρα ἅγιον Γεώργιον, τὸν ὁποῖον ἰκέτευε νὰ τὸν ἀξιῶσῃ ὥστε νὰ μαρτυρήσῃ καὶ αὐτὸς διὰ τὸν Χριστόν. Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ὁ Γεώργιος μετέβη, μετὰ τινος μοναχοῦ Γερασίμου τῆς ἐν Εὐρυτανία μονῆς τοῦ Προυσοῦ, εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος καὶ ἐγκατεβίβασεν εἰς τὴν Σκήτην τῆς μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου, τὴν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐκεῖ ἔμεινεν εἰς τὴν μοναχικὴν ὑποταγὴν τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ ἐναρέτου ἱερομονάχου Κυρίλλου Καστανοφύλλη, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκάθη μοναχὸς τῇ Β' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, ὀνομασθεὶς Γεράσιμος. Μετὰ τὴν κουράν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ συνεχῆ τρία ἔτη παρεκάλει μετὰ δακρύων τὸν «γέροντα» αὐτοῦ ἱερομόναχον Κύριλλον νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἄδειαν διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐκεῖ ὑποστῇ μαρτυρικὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ἐπόθει «καταφλεγόμενος τὴν καρδίαν, καὶ κεντούμενος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ... τυπτόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως», κατὰ τὸν Βίον. Ἄλλ' ὁ «γέροντας» αὐτοῦ ἠμπόδιζεν αὐτόν, φοβούμενος μήπως ἕνεκα τῶν βασάνων τοῦ μαρτυρίου ἀρνηθῆ καὶ αὖθις τὸν Χριστόν, ὑπενθύμιζε δὲ εἰς αὐτὸν ὅτι καὶ ὁ μοναχικὸς βίος θεωρεῖται μαρτύριον ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς τοιοῦτο βραβεύεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ δὲ παρέμεινεν εἰς τὰς ἀγιορειτικὰς μονὰς Κουτλουμουσίου, Δοχειαρίου καὶ Γρηγορίου, εὔρε κατάλληλον πρόφασιν καὶ ἔτυχεν ἀδείας παρὰ τοῦ «γέροντός» του ἱερομονάχου Κυρίλλου, ἀντὶ δὲ μεταβάσεως εἰς τὴν γενέτειράν του, ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ἐλθὼν, μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄλλοτε κυρίου του ὀθωμανοῦ μεγιστᾶνος καὶ ἐδήλωσεν εἰς αὐτὸν ὅτι, ἕνεκα τῆς μικρᾶς του ἡλικίας, ἀπατηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς κυρίας του, ἠρνήθη τὴν πίστιν του καὶ ὅτι ἤλθε διὰ νὰ μαρτυρήσῃ ὑπὲρ Χριστοῦ, διότι «Χριστιανὸς ἐγεννήθη, Χριστιανὸς εἶναι καὶ Χριστιανὸς θὰ ἀποθάνῃ». Παρὰ τὰς κολακείας καὶ τὰς ἀπειλάς, ὁ Γεράσιμος ἔμεινεν ἀκλόνητος καὶ ἀμετακίνητος εἰς τὴν εἰς Χριστόν πίστιν του. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμερονύκτια ὑπεβλήθη εἰς μυρίους βασανισμοὺς καὶ μυρίας κακώσεις καὶ τιμωρίας, τέλος, βλέπων γονυκλινῆς πρὸς ἀνατολάς, καθ' ὅσον ἐξ ἀνατολῶν προῆλθεν ὁ Κύριος, καὶ τὸ «Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» λέγων, ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν εἰκοσιπέντε ἐτῶν, τῇ 3 Ἰουλίου τοῦ 1812, ἡμέρα Τετάρτη, εἰς τόπον πλησίον τῆς πλατείας τοῦ περιωνύμου ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας. Τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ὀσιομάρτυρος παρελήφθη ὑπὸ εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν νῆσον Πρώτην καὶ ἐνεταφιάσθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς ἐκεῖ μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Μετὰ πάροδον τριετίας ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ λειψάνων ὑπὸ τοῦ «γέροντός» του ἱερομονάχου Κυρίλλου Καστανοφύλλη, ὁ ὁποῖος μετεκόμισε ταῦτα εἰς τὴν μονὴν Προυσοῦ Εὐρυτανίας,

διανεμειθέντα ἔκτοτε πολλαχού. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 3 Ἰουλίου, τὴν δὲ ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος, συντάξεν ὁ ὡς ἄνω ἱερομόναχος Κύριλλος Καστανοφύλλης, (γέροντας) τοῦ ὁσιομάρτυρος κατὰ τὰ προαναφερθέντα, μετὰ τοῦ ἀναγνώστου Γεωργίου Ἰατρίδου, κατὰ τὰ ἔτη 1815-1822, ἐξεδόθη δὲ αὕτη τὸ 1902. Νεωτέρα ἀσματικὴ Ἀκολουθία, μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος καὶ Εἰκοσιτεσσάρων Οἴκων, συνέγραψεν ὁ μοναχὸς Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, ὑμνογράφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας⁸⁸.

18. Νεκτάριος ὁ Πενταπόλεως.

Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Νεκτάριος μητροπολίτης Πενταπόλεως ὁ θαυματουργός, ἐσχετίσθη μετὰ τῆς νήσου Εὐβοίας διότι διετέλεσεν ἱεροκῆρυξ ἐν αὐτῇ ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ ἔτη. Ὁ σύγχρονος θαυματουργὸς οὗτος ἅγιος, «Ὁ ἅγιος τοῦ αἰῶνα μας», ὡς ἔχει ὀνομασθῆ, ἐγεννήθη ἐν Σηλυβρία τῆς Θράκης τῇ 1 Ὀκτωβρίου τοῦ 1846. Οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς αὐτοῦ ὠνομάζοντο Δῆμος καὶ Μαρία Κεφαλαῖ. Κατὰ τὸ θεῖον βάπτισμα ὠνομάσθη Ἀναστάσιος. Ἀπὸ μικρᾶς εἰσέτι ἡλικίας ἐφαίνετο ὅτι προωρίζετο διὰ νὰ ἀναδειχθῆ ἐκλεκτὸς καὶ πολύτιμος πνευματικὸς μαργαρίτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ἔτυχεν ἐγκαίρως «παιδείας καὶ νοθεσίας Κυρίου» ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς του, αἱ δὲ παιδικαὶ του ἀσχολίαι ἦσαν προτυπωτικαὶ τῆς ἱερᾶς δράσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦ ἁγίου βίου του. Εἰς ἡλικίαν δέκα τεσσάρων ἐτῶν ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, προσληφθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τινος συγγενοῦς του ὡς ὑπάλληλος εἰς τὸ κατὰ-

88. Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής — Ἰούλιος*, Ἀθῆναι 1893, σελ. 26-34.—Εὐρυτανικὸν Λειμωνάριον, ἤγον ἀσματικαὶ Ἀκολουθίαι τῶν ἐνδόξων Ἐδρυτάνων ἁγίων Μιχαὴλ, Δαμιανοῦ, Σεραφεῖμ ἐπισκόπου Φανουρίου, Νικολάου, Κυπριανοῦ, Ρωμανοῦ, τοῦ ἰσαποστόλου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, Γερασίμου, τοῦ ὁσίου Ἀκακίου τοῦ νέου, ἔτι δὲ καὶ τῶν Συνάξεων τῶν ἱερῶν καὶ θαυματουργῶν εἰκόνων Παναγίας τῆς «Προουσιώτισσης» καὶ Παναγίας «Ταταρνωτίσσης-Φανερωμένης», ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἐνδόξου νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ ἐκ Κονίτσης, ποιηθεῖσαι — πλὴν τῆς Παναγίας «Προουσιώτισσης» — ὑπὸ Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου ὕμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἐκιδιδόμεναι ἐγκρίσει μὲν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προνοία δὲ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπакτίας καὶ Εὐρυτανίας κυρίου Δαμασκηνοῦ, τῇ ἐπιστάσι τῶν Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Δ. Βαστάκη, δαπάναις τοῦ Συνδέσμου τῶν Μεγαλοχωριτῶν «Ἡ ἁγία Παρασκευή», εἰς κοινὴν πάντων τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν ὠφέλειαν, Ἀθῆναι 1978, σελ. 135-155, καὶ σελ. 250-253, ἔνθα πλήρης καὶ ποικίλη βιβλιογραφία. — Γερασίμου Μικραγιαννανίτου, *Γεράσιμος ὁσιομάρτυς*, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 4, Ἀθῆναι 1964, στλ. 342-344.

στημα αὐτοῦ. Καίτοι δὲ εἰργάζετο εἰς αὐτό, ἐφρόντιζε νὰ μελετᾷ συγγράμματα ἀγίων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς ψυχικὴν δὲ ὠφέλειαν τῶν ἀγοραστῶν κατέγραφε ρητὰ καὶ ἀποφθέγματα ἐκ τῆς πατερικῆς σοφίας καὶ διδασκαλίας ἐπὶ τῶν σακκιδίων καὶ τῶν ἐκ χάρτου περιτυλιγμάτων τῶν ἀγοραζομένων εἰδῶν τοῦ καταστήματος, ὥστε ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀγορᾶς τῶν εἰδῶν, νὰ μελετοῦν οἱ ἀγορασταὶ καὶ τὰ πατερικὰ διδάγματα. Ἦτο φιλακόλουθος καὶ ἐσύχναζε καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς τὸν ναόν. Ἐκ τοῦ καταστήματος ἀναχωρήσας, εἰργάσθη ὡς παιδονόμος εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπελθὼν, καὶ ἄγων τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, μετέβη εἰς τὴν νῆσον Χίον, εἰς τὸ χωρίον Λίθειον τῆς ὁποίας διωρίσθη δημοδιδάσκαλος, ἡ δὲ βιοτῆ αὐτοῦ ὑπῆρξε παραδειγματικῆ, μὲ ἀδιάλειπτον προσευχὴν καὶ μελέτην καὶ ἄσκησιν. Ἡ κλίσις αὐτοῦ πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον ἀπὸ νεαρᾶς εἰσέτι ἡλικίας, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα, ἀρχικῶς μὲν νὰ ἐπισκέπτεται τὴν ἐν Χίῳ μονὴν τῶν Ἀγίων Πατέρων, ἀκολουθῶς δὲ νὰ καρῆ μοναχὸς ἐν τῇ Νέᾳ Μονῇ Χίου τῇ 7 Νοεμβρίου 1876, ὀνομασθεὶς Λάζαρος. Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1877 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χίου Γρηγορίου (1860-1877), λαβὼν κατὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ τὸ ὄνομα Νεκτάριος. Εὐσεβὴς καὶ πλούσιος κάτοικος τῆς Χίου, ὁ Ἰωάννης Χωρέμης, ἀνέλαβε τὴν δαπάνην φοιτήσεως τοῦ Νεκταρίου εἰς Γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου οὗτος ἀποφοιτήσας, μετέβη εἰς τὸν τότε πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιον Δ' (1870-1899), ὅστις ἀνέλαβε τὴν φροντίδα φοιτήσεως τοῦ Νεκταρίου εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Θεολογικὴν Σχολήν. Ἐν ἔτει 1885 ἔλαβε τὸ πτυχίον τοῦ προλύτου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀλεξανδρείαν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω πατριάρχου Σωφρονίου Δ' πρεσβύτερος τῇ 23 Μαρτίου 1886 καὶ προεχειρίσθη μετ' ὀλίγον εἰς ἀρχιμανδρίτην, ἀναλαβὼν ἀμέσως καθήκοντα ἱεροκήρυκος καὶ γραμματέως τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καὶ πατριαρχικοῦ ἐπιτρόπου ἐν Καίρω. Ἡ εὐδοκίμησις αὐτοῦ εἰς τὰς ἀναθεθείσας αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰς ταύτας ὑπηρεσίας ὑπῆρξεν ἀρίστη, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ὁσία αὐτοῦ βιοτῆ καὶ πολιτεία. Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1889 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμφάσης ἐν Αἰγύπτῳ μητροπόλεως Πενταπόλεως, καὶ ἐπὶ τὴν λυχνίαν ταύτην τῆς ἀρχιερατικῆς περιωπῆς ἀναχθεὶς, ἀπέβη πρότυπον ταπεινόφρονος καὶ ὑποδειγματικοῦ ἐπισκόπου καὶ ποιμένος ψυχῶν, ἀγαπηθεὶς ὑπερβαλλόντως ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Ἐνεκα ὁμως φθονερῶν εἰσηγήσεων παρὰ τῷ πατριάρχῳ Σωφρονίῳ Δ', τὸν ὁποῖον ὁ Νεκτάριος ἠγάπα καὶ ἐσέβετο ὡς εὐεργέτην αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐν ἔτει 1889, μὴδὲν ἔχων κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀντιμετωπίζων ἐν ἀνεξικακίᾳ καὶ καρτερίᾳ τὴν δοκιμασίαν ταύτην. Ἐπὶ μίαν διετίαν διαμένων ἐν Ἀθήναις ἐστερεῖτο καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἔργου, καθ' ὅσον ἦτο πτωχὸς καὶ δὲν εὐρισκεν ἐργασίαν ἀνταξίαν τοῦ λειτουργήματος αὐτοῦ πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς

τὸ ζῆν. Ἄλλ' ἢ πρόνοια τοῦ Θεοῦ δὲν ἀφῆκε τὸν ἐκλεκτὸν αὐτὸν καὶ ὅσιον ἱεράρχην εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν ἔνδειαν, οὐδὲ μακρὰν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας του, διὸ καὶ παρουσίασεν ἐνώπιον αὐτοῦ στάδια ἱερῶν ἔργων καὶ ἀγίας δραστηριότητος. Πρῶτον δὲ στάδιον τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος τοῦ ὁσίου Νεκταρίου ὑπῆρξεν ἡ Εὐβοία, εἰς τὴν ὁποίαν διωρίσθη ἱεροκέρυξ ἐν ἔτει 1891.

Συγκεκριμένως ὁ ἅγιος Νεκτάριος, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον ΨΜΖ' τῆς 13 Δεκεμβρίου τοῦ 1878, κατὰ τὸν ὅποιον, εἰς ἕκαστον νομὸν τοῦ κράτους διωρίζετο εἷς ἱεροκέρυξ, διωρίσθη καὶ διετέλεσεν ἱεροκέρυξ τοῦ νομοῦ Εὐβοίας ἀπὸ τῆς 15 Φεβρουαρίου τοῦ 1891 μέχρι τῆς 19 Αὐγούστου τοῦ 1893, ἥτοι ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ ἔτη, ὡς προαναφέρθη ἀνωτέρω. Κατὰ τὰ ἔτη τῆς κηρυγματικῆς αὐτοῦ ἐν Εὐβοίᾳ διακονίας ἱεράρχαι τῆς νήσου ταύτης ἦσαν, Χαλκίδος μὲν ὁ Χριστοφόρος Σταματιάδης (1882-1892), Καρυστίας δὲ ὁ Μακάριος Καλλιάρχης (1852-1896). Ὁ ταπεινὸς καὶ ἡσύχιος μητροπολίτης ὅσιος Νεκτάριος, ὡς ἱεροκέρυξ, εἰργάζετο ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ψυχῶν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Εὐβοίας, λάμπων ἐν ἐναρέτῳ καὶ ἀγίῳ βίῳ καὶ πείθων διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ περιείχετο χάρις Θεοῦ. Περιήρχετο τὰς πόλεις, τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία τῆς ἐκτεταμένης νήσου, κηρύσσων Χριστὸν ἐσταυρωμένον κατὰ τρόπον ἀποστολικόν. Ἠγαπήθη δὲ υπερβαλλόντως ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο, ὅταν κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1893 μετετέθη διὰ νὰ ἐργασθῆ ὡς ἱεροκέρυξ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ὁ Εὐβοϊκὸς λαὸς ἐλυπήθη σφόδρα. Πολυτίμους πληροφορίας περὶ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ πνευματικοῦ ἔργου τοῦ ὁσίου Νεκταρίου, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀγίας προσωπικότητος αὐτοῦ, παρέχει ἡ ἐν Χαλκίδι ἐκδιδομένη τότε ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς «Εὐριπος», ἐκ τῆς ὁποίας καταχωρίζονται τινες ἐξ αὐτῶν τῶν πληροφοριῶν.

Ἡ ἀφιξίς τοῦ ὁσίου Νεκταρίου εἰς τὴν Χαλκίδα χαιρετίζεται διὰ τῶν ἐξῆς: «Ὁ ἀρτίως ἱεροκέρυξ τοῦ νομοῦ Εὐβοίας διορισθεὶς Νεκτάριος Κεφαλᾶς, ἀφίκετο ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος. Ὁ σεβάσμιος οὗτος ἱεροκέρυξ φέρει τὸ ὑψηλὸν ἱερατικὸν ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως, χρηματίσας ὡς τοιοῦτος μητροπολίτης Πενταπόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας· καθ' ἃς ἔχομεν δὲ πληροφορίας εἶναι ἀρχιερεὺς εὐπαίδευτος... περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς μεταβήσεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καρυστίας, ὅπου θέλει κηρύξει ἐπίσης τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅπου συνάμα ἐπετράπη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀγίου Καρυστίας, καθ' ὃ συνοδικῷ, ἢ ἄδεια τῆς τελέσεως ἀρχιερατικῶν ἱεροτελεστιῶν καθ' ἄπαυσαν τὴν ἐπαρχίαν...»⁸⁹. Ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ διὰ τὸ ἐν

89. Ἐφημερὶς Εὐριπος τῆς Χαλκίδος, τῆς 16 Μαρτίου 1891, ἀριθ. φύλλου 1303, σελ. 3.

Καρυστία κήρυγμα ἐγράφησαν ταῦτα: «Ἀπῆλθε προχθές εἰς Καρυστίαν, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁ σεβασμιώτατος ἱεροκήρυξ τοῦ νομοῦ Εὐβοίας καὶ πρῶν ἐπίσκοπος Πενταπόλεως Νεκτάριος Κεφαλάς. Ὁ εὐπαίδευτος οὗτος κληρικὸς ἐπανειλημμένως κηρύξας ἐν τοῖς ἐνταῦθα (Χαλκίδι) ἱεροῖς ναοῖς καὶ τοῖς σχολείοις ἐφέιλκυσε τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολιτῶν, προθύμως συρρευσάντων, ἵνα ἀκούσωσι καὶ διδαχθῶσι πολλὰ παρὰ τοῦ σεμνοῦ ἱεροκήρυκος, οὗ τὸ σθένος τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ἡ πρόχειρος εὐγλωττία λίαν ἐπήνθησαν»⁹⁰. Διὰ τὸ κήρυγμά του καὶ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποῖαν ἀφῆκεν ὁ ἅγιος οὗτος ἱεράρχης ἐν Κύμῃ, σημειοῦνται ταῦτα: «Οἱ ψυχαφελεῖς αὐτοῦ λόγοι, σαφεῖς καὶ ἀπέριττοι τὴν ἔκφρασιν, μετὰ περισσῆς πρακτικότητος καὶ εὐρέων ἐπιστημονικῶν γνώσεων, συνεκίνουν μέχρι τῶν μυχαιατῶν τῆς καρδίας, ἐξ ἴσου πάντας καὶ εἰς ἀληθῆ τὸν φιλόχριστον τῆς Κύμης λαὸν ἤγον συναίσθησιν. Καὶ πῶς ἠδύνατο ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἄλλοιους νὰ παραγάγη καρπούς, ἀφ' οὗ, ὡς υπογραμμὸν καὶ παράδειγμα ἑαυτὸν παρεῖχε, πατρικὴν ὄντως στοργὴν καὶ Χριστιανικὴν ἀληθῶς συμπεριφορὰν ἀδιακρίτως πρὸς πάντας ἐπιδεικνύμενος»⁹¹. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1892, ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ ὅτι ὁ ὅσιος οὗτος ἱεροκήρυξ θὰ μετετίθετο ἐξ Εὐβοίας εἰς τὴν Λακωνίαν, 509 «πολιταὶ τῆς Χαλκίδος» ὑπέγραψαν καὶ ἀπέστειλαν αἴτησιν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, διὰ τῆς ὁποίας παρεκάλουν καὶ ἰκέτευσον νὰ μὴ στερηθῇ ἡ πόλις, καὶ γενικώτερον ἡ Εὐβοία, τῆς παρουσίας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός. «Ὅτε δέ, κατόπιν τῆς ἐνεργείας ταύτης, ἐματαιώθη ἡ μετάθεσις αὐτοῦ, τὸ γεγονός τοῦτο ἐχαιρετίσθη καὶ ἐπανηγυρίσθη ἐν Χαλκίδι. Τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1892 ὁ ὅσιος Νεκτάριος μετέβη διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου εἰς τὰς βορείως τῆς Εὐβοίας σποράδας νήσους Σκίαθον, Σκόπελον καὶ Σκῦρον»⁹². Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἐξέδωκε, δι' ἰδίων δαπανῶν καὶ διένειμε δωρεὰν πρὸς φωτισμὸν καὶ διδασκαλίαν τῶν χριστιανῶν, τὸ βιβλίον αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ», τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε «Τοῖς Χαλκιδεῦσι καὶ Κυμαίοις» ἐξ ἀγάπης πρὸς αὐτούς⁹³. Τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1892 μετέβη εἰς τὸ Ξηροχώριον (Ἰστιαίαν) τῆς βορείου Εὐβοίας, ἐνθα ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χαλκίδος Χριστοφόρου Σταματιάδου (1882-1892), χριστιανοὶ τῆς «Ἀρχιεπισκοπῆς» Χαλκίδος ἐζήτησαν δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν, ὅπως ποιμενάρχης των ἐκλεγῇ ὁ ζηλωτὴς καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀγαπώμενος ἱερακὴρυξ των Νεκτάριος. Τότε ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Χαλκίδι Ἱερατικοῦ Σχολείου ἀρχιμ. Χρῆσανθος Ἀντωνιάδης ἐδημοσίευσε μελέτην εἰς τὴν προανα-

90. Ἐφημερὶς Εὐριπίου τῆς 30 Μαρτίου 1891, ἀριθ. φύλλου 1305, σελ. 4.

91. Ἐφημερὶς Εὐριπίου τῆς 4 Ἰανουαρίου 1892, ἀριθ. φύλλου 1340, σελ. 8.

92. Ἐφημερὶς Εὐριπίου τῆς 13 Ἰουνίου 1892, ἀριθ. φύλλου 1362, σελ. 3.

93. Ἐφημερὶς Εὐριπίου τῆς 11 Ἰουλίου 1892, ἀριθ. φύλλου 1365, σελ. 4.

φερθεῖσαν ἐφημερίδα τῆς Χαλκίδος «Εὐριπος», ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέτη ἐπὶ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», διὰ τῆς ὁποίας μελέτης ἀντετάχθη, ἀπὸ κανονικῆς δῆθεν ἐπόψεως, εἰς τὴν τυχὸν ἐκλογὴν τοῦ ἱεροκλήρυκος Εὐβοίας μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν διὰ δημοσιευθείσης ἀναφορᾶς αὐτῶν χριστιανοὶ τῆς τότε χηρευούσης «ἀρχιεπισκοπῆς» Χαλκίδος. Ὁ ἅγιος ἱεράρχης δὲν ἀπήντησεν εἰς τὴν μελέτην ἐκείνην, Χαλκίδος δὲ ἐξελέγη τότε ὁ Εὐγένιος Δεπάστας (1893-1902). Ἐξ ἄλλου, ὁ ἀρχιμανδρίτης Χρῦσανθος Ἀντωνιάδης δὲν ἐφθασεν εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, καίτοι ἔξ ἑξ ἑξ ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ τριπρόσωπον ψηφοδέλτιον δι' ἀρχιερατείαν, καὶ δὴ διὰ τὰς ἐπισκοπὰς Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων (1901), Χαλκίδος καὶ Καρυστίας (1906), Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας (1912), Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας (1914), Γυθείου καὶ Οἰτύλου (1914) καὶ Αἰτωλοακαρνανίας (1922)⁹⁴. Ὁ ὄσιος Νεκτάριος συνέχισε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν Εὐβοίᾳ ὡς ἱεροκλήρυξ, περιοδεύων ἀνελλιπῶς ἀνά τὴν νῆσον. Κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1893 ἀνεχώρησεν ἐκ ταύτης, μετατεθείς ὡς ἱεροκλήρυξ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἡ ἀναχώρησίς του ἐδημιούργησε μεγάλην λύπην εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Εὐβοίας, χαρακτηριστικῶς δὲ ὁ τότε δήμαρχος Κύμης Κ. Σαραφιανός, εἰς ἔγγραφον αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀποχωροῦντα ὄσιον ἱεράρχην, ἔγραφε καὶ ταῦτα: «Ἡ ἡμετέρα πόλις, μεθ' ὅλης τῆς Ἐπαρχίας, ἐκφράζει δι' ἐμοῦ πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα τὴν λύπην ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει Αὐτῆς ἐκ τοῦ νομοῦ Εὐβοίας... Ἡ ἐκδηλωθεῖσα παρ' ὅλης τῆς Ἐπαρχίας γενικὴ εὐνοια πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα καὶ ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς, οὐ ἀπολαύει ἀπὸ πάσης ἡλικίας, εἶναι ἐνδείξεις τῶν αἰσθημάτων τῶν καρδιῶν ἀπάσης τῆς Ἐπαρχίας, ἃς διὰ τῶν κηρυγμάτων της καὶ τῆς χριστιανικῆς πολιτείας της κατέκτησεν. Ἡ Κύμη καὶ μετ' αὐτῆς ἅπασα ἡ Ἐπαρχία Καρυστίας, ἡδέως πάντοτε θὰ ἀναμνησκηται τῆς μεταξὺ ἡμῶν παρουσίας της· τῆς τοσοῦτον καταστάσης προσφιλοῦς· αἱ ἐναπολειφθεῖσαι αὐτῇ ἱεραὶ συγγραφαὶ της, ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐξεπόνησεν καὶ ἐδημοσίευσεν, ἔσσονται ἐνδελεχεῖς ἀφορμαὶ πρὸς ἀνάμνησιν... Παρακαλοῦμεν δέ, ὅπως ἡ Ὑμετέρα Σεβασμιότης μὴ διαλείπῃ εὐχομένη ὑπὲρ ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἐντεύξεσιν Αὐτῆς...»⁹⁵.

94. Χρυσοστόμου Θέμελη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Ἡ ἐν Χαλκίδι Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις*, Ἀθήναι 1974, σελ. 28-31 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς).

95. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη Ἀρχιεραμματοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἐκκλησιαστικὰ Εὐβοϊκὰ σεμνώματα ἐν οἷς ὁ αἰδίδμος Πενταπόλεως Νεκτάριος*, Ἀθήναι 1955, σελ. 6-17 (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ βιβλίου, Ὁ ὄσιος Νεκτάριος Κεφαλᾶς Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846-1920), εὐλογία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Ὡς ἱεροκέρυξ εἰς τὸν νομὸν Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος ὁ ἅγιος Νεκτάριος παρέμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους 1894, ὅτε ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διεύθυνσις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐκκλησιαστικῆς Ριζαρείου Σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινε ἐπὶ δέκα ἕξ ἔτη, ἕτοι μέχρι τῆς 7 Δεκεμβρίου τοῦ 1908, ὅτε παρητήθη διὰ λόγους ὑγείας. Ἐν τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ ὁ ὅσιος Νεκτάριος ἐπετέλεσεν ἔργον μεγάλης πνευματικῆς σπουδαιότητος, διὰ δὲ τῶν κηρυγμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Σχολῆς καὶ ἐν ναοῖς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς συνετέλεσεν εἰς τὴν θρησκευτικὴν τῶν χριστιανῶν ἀναγέννησιν καὶ καρποφορίαν, τοῦ ἰδίου θεωρηθέντος ὡς εὐλογίας Θεοῦ καὶ ὡς θείας ἐπισκέψεως κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον. Ἐπεσκέφθη τὸ ἅγιον Ὅρος θαυμασθεὶς ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐγένετο εἰς αὐτὸν πρότασις νὰ ἐκλεγῆ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, εἰς διαδοχὴν τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ πατριάρχου Σωφρονίου Δ' (1899), ὁ Νεκτάριος ἀπέφυγε τὴν ἐκλογὴν, λόγῳ ταπεινοφροσύνης καὶ διότι ἤθελε νὰ ἀποσυρῆ εἰς μονὴν πρὸς ἄσκησιν πνευματικὴν. Διατελῶν εἰσέτι διευθυντῆς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς ἵδρυσεν ἐν ἔτει 1904 τὴν ἐν Αἰγίνῃ γυναικείαν μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκατεβίωσε μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἐκ τῆς διευθύνσεως τῆς Σχολῆς ταύτης, καὶ ἔζησε βίον αὐστηρῶς ἀσκητικὸν καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἰσάγγελον, χαριτωθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐτέλει θαύματα ἔτι ζῶν. Ἐνεκα ὀδυνηρᾶς ἀσθενείας, μετεφέρθη ἐκ τῆς μονῆς εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἀρεταίειον νοσοκομεῖον, ὅπου τῇ 9 Νοεμβρίου τοῦ 1920 παρέδωκεν «εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος» τὴν μακαρίαν ψυχὴν αὐτοῦ, τὸ δὲ σκῆνωμά του μετεφέρθη εἰς τὴν ὡς ἄνω μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐνεταφιάσθη εἰς τὸ προαύλιον αὐτῆς. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν μυροβολούντων λειψάνων του ἐγένετο τῇ 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1953, θαύματα δὲ πλεῖστα ὅσα ἔχουν πραγματοποιηθῆ καὶ μετὰ τὴν ὄσιαν τελευτὴν αὐτοῦ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῇ πρὸς αὐτὸν μεσιτείᾳ του.

Ὁ ὅσιος Νεκτάριος ἀφῆκεν, ἐπὶ τούτοις, καὶ ἀξιόλογον ψυχωφελὲς συγγραφικὸν ἔργον καὶ δὴ: 1) «Δέκα λόγοι Ἐκκλησιαστικοὶ διὰ τὴν Μεγάλην

κ. κ. Προκοπίου, ἐπιμελεῖα Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου, Ἀθῆναι 1955, σελ. 111-125).

Σημειωτέον ὅτι, ἐνῶ οἱ Εὐβοεῖς ἐδέχθησαν τὸν ὅσιον Νεκτάριον ὡς ἱεροκέρυκα αὐτῶν μετὰ αἰσθημάτων ἀπολύτου σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης καὶ προσέτρεχον εἰς τὰ κηρύγματα καὶ τὰς ἱεροτελεστίας αὐτοῦ, ἐλυπήθησαν δὲ ἐπὶ τῇ μεταθέσει του, κατὰ τὰς λεπτομερεῖς καὶ συγχρόνους πληροφορίας τῆς ἐφημερίδος «Εὐρύπος», ὡς ἀνωτέρω ἐξιστορήθη, ὁ Σῶτος Χονδρόπουλος εἰς τὸ βιβλίον αὐτοῦ «Ὁ ἅγιος τοῦ αἰῶνα μας (Ὁ ὅσιος Νεκτάριος Κεφαλαῆς) «Ἀφηγηματικὴ βιογραφία», τρίτη ἐκδοσις, Ἐκδοσις Ἱερᾶς Κοινοβιακῆς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος («Ἅγιος Νεκτάριος) Αἰγίνης, σελ. 71 καὶ ἐξῆς, παραδόξως παρουσιάζει χριστιανούς ἐν Χαλκίδι νὰ συμπεριφέρονται ἀσεβῶς πρὸς τὸν ὅσιον, κατὰ τὰ δύο πρῶτα κηρύγματα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἡ «ἀφηγηματικὴ» εἰδησις αὕτη, ἀποβλέπουσα εἰς λογοτεχνικὴν σκοπιμότητα τὸ ὡς ἄνω βιβλίον, εἶναι τελείως ἀντίθετος πρὸς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα.

Τεσσαρακοστὴν» (1885). 2) «Περὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ περὶ τῶν δύο πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων» (1888, Β' ἔκδοσις 1892). 3) «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἀχιλλοπουλεῖφ Παρθεναγωγείφ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν» (1889). 4) «Τὰ ἱερὰ μνημόσυνα» (1892). 5) «Περὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ» (1892) 6) «Ὑποτύπωσις περὶ ἀνθρώπου» (1893). 7) «Ἱερῶν καὶ φιλοσοφικῶν λογίων θησαύρισμα» δύο τεύχη (1895, 1896). 8) «Ἐγχειρίδιον Χριστιανικῆς Ἠθικῆς» (1897). 9) «Μαθήματα Ποιμαντικῆς» (1898). 10) «Ὁρθόδοξος Ἱερὰ Κατήχησις» (1899). 11) «Χριστολογία» (1901). 12) «Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ ἱερῶν μνημοσύνων» (1901) Β' ἔκδοσις. 13) «Εὐαγγελικὴ ἱστορία δι' ἁρμονίας τῶν κειμένων τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων» (1903). 14) «Περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας» (1904). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1904 ἐξεδόθησαν αἱ ἡθικοθησκευτικαὶ μελέται: 15) «Κατανυκτικὸν προσευχητῆριον» ὡς καὶ 16) «Γνώθι σαυτόν», εἰς τὰς ὁποίας ἐπισυνάπτεται καὶ 17) «Ἐπιστολιμαία διατριβὴ πρὸς Εὐσεβίαν μοναχὴν περὶ παρθενίας». 18) «Περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως». 19) «Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας». 20) «Πανδέκτης τῶν θεοπνεύστων Ἀγίων Γραφῶν Ἀντιόχου τοῦ μοναχοῦ τῆς Λαύρας τοῦ Ἀγίου Σάββα τοῦ Ζ' αἰῶνος» (1906) 21) «Ἱερατικὸν ἐγκόλπιον» (1907). 22) «Τριαδικὸν ἦτοι ᾠδαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν» (1909). 23) «Κεκραγῆριον τοῦ θεοῦ καὶ ἱεροῦ Αὐγουστίνου» (1910). 24) «Μελέτη ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος» (1911-1913), δίτομον. 25) «Μελέται δύο. Α'. Περὶ τῆς μιᾶς ἀγίας καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Β'. Περὶ τῆς Ἱεραῶς Παραδόσεως» (1913). 26) «Περὶ τῶν θείων μυστηρίων» (1915). 27) «Περὶ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ». 28) «Περὶ τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ». 29) «Περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων». 30) «Περὶ τῶν ἁγίων λειψάνων». 31) «Περὶ νηστειῶν», καὶ λοιπά. Πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων τούτων ἔχουν ἀναδημοσιευθῆ. Ἐπίσης ἄρθρα αὐτοῦ ἔχουν δημοσιευθῆ εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις περιοδικὰ «Ἱερὰς Σύνδεσμοις» καὶ «Ἀνάπλασις».

Ὁ ὅσιος Νεκτᾶριος ἀνεκνήρυχθη ἐπισήμως ἅγιος, διὰ τῆς ἀπὸ 20 Ἀπριλίου 1961 Πράξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος, «ὀσιότῃτι μὲν καὶ ἀγιότητι βίῳ διακριθεὶς καὶ τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἀρετῆς καὶ ἐγκρατείας καὶ ἀγαθοεργίας ἑαυτὸν παραστήσας καὶ ζῶν δὲ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ χαρίσματος τῆς τῶν θαυμάτων ἐνεργείας παρὰ Θεοῦ ἀξιωθεὶς...), συνηριυμῆθη «τοῖς ὀσίοις καὶ ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, τιμώμενος παρὰ τῶν πιστῶν καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος τῇ Θ' τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου, ἐν ἧ ὀσίως τὸν μετὰ σώματος βίον ἐτερμάτισεν». Ἐκτὸς δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης (9 Νοεμβρίου) καθ' ἣν τελεῖται ἡ μνήμη αὐτοῦ, ἑορτάζεται ὡσαύτως καὶ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ἱερῶν λειψάνων αὐτοῦ τῇ 3 Σεπτεμβρίου. Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ἐγκωμιάζεται, σὺν ἄλλοις πολλοῖς, καὶ ὡς «τοῦ Θεοῦ θεῖος θεράπων καὶ τῶν ἀρετῶν τὸ κειμήλιον, τῆς θεολογίας ἡ κιθάρα, ὁ ἄρτι τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναβλύ-

σας τὸ νέκταρ τῆς εὐσεβείας τὸ οὐράνιον» (Κεκραγάριον Β', Προσόμοια "Ἐτερα), ὡς ἀστήρ οὐρανόφωτος... νοῦς θεόληπτος φωτὸς θείου ἔμπλεως... λύχνος ὁ παμφαέστατος» ('Απόστιχον Α'), καὶ ὡς «Σηλυβρίας ὁ γόνος καὶ Αἰγίνης ὁ ἔφορος... ἀρετῆς φίλος γνήσιος» ('Απολυτίκιον), τὰ δὲ ἱερὰ λειψάνα αὐτοῦ «νοσήματα παύει χαλεπά, καὶ ὑγίαιν καὶ λύτρωσιν... νέμει ἀεὶ, ἐνεργεῖα τῇ τοῦ Πνεύματος» (Πασαπνοάριον Β')⁹⁶.

19. Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος ὁμολογητής.

Ἡ ἐν ἔτει 1924 γενομένη, ἔνεκα τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς (1922), ἀνταλλαγῇ τῶν πληθυσμῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, συνετέλεσεν ἐκτὸς ἄλλων ἀπροόπτων γεγονότων, νὰ μετακομισθῇ τὸ ὄλοσμον καὶ ἀδιάφθορον ἱερὸν λείψανον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, ἀπὸ τὸ Προκόπιον τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, εἰς τὸ Νέον Προκόπιον (Ἀχμέτ Ἀγᾶ) τῆς βορειοκεντρικῆς Εὐβοίας, καὶ νὰ σχετισθῇ τοιοῦτοτρόπως ὁ ὅσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος μετὰ τῆς νήσου ταύτης, ἔνεκα ἀκριβῶς τῆς μετακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ λειψάνου του, παραμένοντος

96. Ἰωακεῖμ Σπετσιέρη Ἀρχιμανδρίτου, *Βιογραφικὴ σκιαγραφία τοῦ ἐν ὄσιος ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν καὶ ποιμενάρχου Νεκταρίου Μητροπολίτου Πρ. Πενταπόλεως, κτήτορος τῆς ἐν Αἰγίνῃ Ἱ. Γυναικείας Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος* ('Ἐκδοθεὶς δαπάνῃ Ἀρχιμανδρίτου κ. Θεοδ. Παπακωνσταντίνου). Ἐν Ἀθήναις 1929.— Ἀρχιμ. Θεοδοσίου Παπακωνσταντίνου, *Ἀκολουθία, βίος καὶ θαύματα τοῦ ἐν ὄσιος πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Μητροπολίτου Πενταπόλεως, κτήτορος τῆς ἐν Αἰγίνῃ Κοινοβιακῆς Μονῆς γυναικῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος*, Ἀθῆναι 1937 (ἔργον τοῦ Μοναχοῦ Γερασίου Μικραγιαννανίτου). — Ὁ ὅσιος Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846-1920). *Ἐβλογία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. κ. Προκοπίου, ἐπιμελεῖα Ἀρχιμ. Τίτου Μαθθαϊάκη*, Ἀθῆναι 1955. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο δημοσιεύεται (σελ. 111-125) καὶ ἡ μετέρα μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐκκλησιαστικὰ Εὐβοϊκὰ σεμνῶματα ἐν οἷς ὁ αἰδίδιμος Πενταπόλεως Νεκτᾶριος*». — Κίτρος Βαρνάβα, *Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς, Μητροπολίτης Πενταπόλεως, ὄσιος*, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 9, Ἀθῆναι 1966, σσηλ. 397-399. — Σώτου Χονδροπούλου, *Ὁ ἅγιος τοῦ αἰῶνα μας (Ὁ ὄσιος Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς)*, Ἀφηγηματικὴ βιογραφία, τρίτη ἐκδοσὴ διορθωμένη. Ἐκδοσις Ἱερᾶς Κοινοβιακῆς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος (Ἁγιος Νεκτᾶριος) Αἰγίνης. — Ἀκολουθία καὶ βίος τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Ἐπισκόπου Πενταπόλεως τοῦ θαυματουργοῦ, μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος, Χαιρετισμῶν καὶ Ἐγκωμίων, ποιηθέντα ἅπαντα ὑπὸ Γερασίου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς ἐν Αἰγίνῃ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, προνοία μὲν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Ἱεροθέου, ἐπιμελεῖα δὲ τοῦ Ἀρχιμ. Συμεῶν Π. Κούτσια. Ἐν Ἀθῆναις 1976.

μέχρι σήμερον εἰς τὸ ὡς ἄνω χωρίον τοῦ Νέου Προκοπίου ἢ ἀπλῶς Προκοπίου, ἄλλοτε καλουμένου Ἀχμέτ Ἀγᾶ, τοῦ ὀνόματος προελθόντος ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν Εὐβοίᾳ τουρκοκρατίας.

Ὁ, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ὁμολογητὰς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, νέος ὁμολογητὴς τῆς πίστεως ὅσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος ἐγεννήθη ἀπὸ εὐλαβεῖς γονεῖς, πιθανὸν κατὰ τὸ ἔτος 1690, εἰς ἓν χωρίον τῆς Μικρᾶς Ρωσίας, ἐπὶ τοῦ τσάρου Πέτρου Α' τοῦ μεγάλου (1682-1725). Κατὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1711 ὁ Ἰωάννης ὑπηρέτει εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν, καὶ συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς τατάρους, μετ' ἄλλων ρώσων αἰχμαλώτων, ἐπωλήθη εἰς ὀθωμανὸν ἀξιωματικὸν Ἴππαρχον, ὅστις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν γενέτειράν του Προκοπίον τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Καισαρείας τῆς Καππαδοκείας. Πολλοὶ ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ρώσων μεταφερθέντες, ὡς ὁ Ἰωάννης, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἠναγκάσθησαν, λόγῳ ἀφορήτων καταπιέσεων, νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν πίστιν αὐτῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Ἰωάννην. Οὗτος, ὑπὸ δουλείαν εὐρισκόμενος καὶ καταπιεζόμενος ὑπὸ τοῦ αὐθέντου τοῦ Ἰππάρχου, ὑβριζόμενος δὲ ὡς «κιαφίρης», δηλαδὴ ἄπιστος, καὶ ἐπὶ πλέον ὑπὸ τῶν χριστιανομάχων Γενιτσάρων χλευαζόμενος ἐν Προκοπίῳ, ἔνθα οὗτοι εἶχον τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἤρνεϊτο νὰ ἀρνηθῆ τὴν Χριστιανικὴν του πίστιν. Ρητῶς μάλιστα ἐδήλωσεν, ὡς νέος ὁμολογητὴς, εἰς τὸν ἀγᾶ Ἴππαρχον, τὸν κύριόν του: «Ἐὰν μὲ ἀφήσης ἐλεύθερον εἰς τὴν θρησκείαν μου, θὰ εἶμαι πολὺ πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς σου. Ἀμὴ ἂν μὲ βιάσης νὰ ἀλλαξοπιστήσω, γινώριζε ὅτι σοῦ παραδίδω τὴν κεφαλὴν μου, παρὰ τὴν πίστιν μου. Χριστιανὸς ἐγεννήθην καὶ Χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω». Ὁ Ἴππαρχος ἐκάμφθη ἀπὸ τὴν εὐθαρσῆ ταύτην τοῦ Ἰωάννου ὁμολογίαν, καὶ ἐκτιμήσας τὴν ταπεινωσιν καὶ τὴν πραότητα αὐτοῦ, δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὰς πιέσεις αὐτοῦ ἵνα ὁ Ἰωάννης ἀλλάξῃ τὴν πίστιν του, ἀντιθέτως μάλιστα ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν φύλαξιν τῶν ζώων του εἰς τὸν σταῦλον τῆς οἰκίας αὐτοῦ. Ὁ ὁμολογητὴς Ἰωάννης, διαμένων εἰς μίαν γωνίαν τοῦ σταύλου, ἐφρόντιζε μετὰ στοργῆς τὰ ζῶα τοῦ κυρίου του, τὰ ὅποια προσέβλεπον πρὸς αὐτὸν μὲ ἐκδήλωσιν ἀγάπης. Καίτοι ἀπέκτισε τὴν ἀγάπην τοῦ ἀγᾶ Ἰππάρχου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ διὰ τὴν ταπεινωσιν καὶ τὴν πραότητά του, καὶ διετέθη ὑπ' αὐτῶν οἰκίσκος πλησίον τοῦ σταύλου, ὁ Ἰωάννης ἐπροτίμησε νὰ παραμῆνῃ ἐντὸς τοῦ σταύλου τούτου μετὰ τῶν ζώων, μεταβαλὼν τὸν χῶρον τῆς δυσσομίας εἰς τόπον ἀσκητικῶν ἀγῶνων καὶ ἀδιαλείπτων ὁσιακῶν προσευχῶν καὶ ψαλμωδιῶν, διὰ τῶν ὁποίων διήρχετο τὸν ἅγιον καὶ εὐδὴ βίον αὐτοῦ, κατὰ τὰ παραγγέλματα τῶν ὁσίων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὡσαύτως, κατὰ τὴν νύκτα μετέβαινεν εἰς τὸν νάρθηκα ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ἐκτισμένου ἐντὸς βράχου πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου του, καὶ προσήχετο ὀρθοστατῶν καὶ ἀγρυπνῶν, ἐκοινωνεὶ δὲ κατὰ Σάββητον τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Θαυματουργήσας κατὰ τὸ εἰς

Μέκκαν ταξίδιον τοῦ κυρίου του ἀγῶ Ἰππάρχου, ἔγινε σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς καὶ συνέχισε τὸν σκληρὸν ἐν ἀσκήσει βίον αὐτοῦ. Προαισθανθεὶς τὸ μακάριον τέλος τῆς ἐπιγείου βιοτῆς αὐτοῦ, ἐζήτησε νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς φοβηθεὶς νὰ ἔλθῃ μὲ τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τὸν σταῦλον, ἕνεκα φανατικῶν τούρκων, ἐτοποθέτησε αὐτὴν εἰς ἐσωτερικὴν κοιλότητα ἐνὸς μήλου, τὸ ὁποῖον ἀπέστειλεν εἰς τὸν ὄσιον Ἰωάννην, ὅστις κοινωνήσας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖον ἐδόξασε διὰ τῆς ὁμολογίας, τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ βίου του, παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀγίαν ψυχὴν αὐτοῦ τῇ 27 Μαΐου τοῦ 1730.

Ὁ ὄσιος Ἰωάννης, κατὰ τὸν σύντομον Βίον τὸν ὁποῖον συνέταξεν, ὡς καὶ τὴν ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν αὐτοῦ, ὁ ἱεροδιδάσκαλος Ἰωσήφ, καταγόμενος ἐκ Κερμίρης τῆς Καππαδοκίας, «γράφματα πολλὰ δὲν ἐγνώριζεν, τὰς πονηρίας τοῦ κόσμου δὲν τὰς ἤξευρε. Ἐζῆσε μακρὰν ἀπὸ τὰ πολὺπλοκα συστήματα τῆς δαιμονικῆς γνώσεως, ἀπλοϊκός, πτωχὸς τῷ πνεύματι, καὶ διὰ τοῦτο πλήρης πίστεως. Μέσα εἰς τὴν καρδίαν του ἔκατοίχησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ καταφρονεμένον καὶ τυραννισμένον σῶμα, μέσα εἰς ἐκεῖνον τὸν ὀλιγομιλοῦντα καὶ ρακενδύτην δοῦλον, ἔκαιε ὁ μυστικὸς σπινθήρας τῆς πίστεως». Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου του κατέπληξε τοὺς πάντας, καθ' ὅσον εὐρέθη ἀδιάφθορον, ὀλόσωμον καὶ ἀκέραιον καὶ πλήρες θείας χάριτος, εἰς μαρτύριον τῆς ἀγιότητος τοῦ νέου τούτου ὁμολογητοῦ καὶ ἐν ὄσις λάμπαντος Ἰωάννου τοῦ Ρώσου. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 27 Μαΐου, ἡμέρᾳ τῆς ἐν εἰρήνῃ τελειώσεως αὐτοῦ. Ὑπὸ τοῦ ὑμνογράφου του ὁ ὄσιος Ἰωάννης ἐπαινεῖται, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ὡς «ἄγγελος ἐπίγειος», ὁ ὁποῖος ἐμάρανε τὸ σῶμα του ἀγρυπνίαις καὶ στάσεσι παννύχιοις» (Κεκραγάριον Β'), καὶ ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ «πλοῦτον ἀναφαίρετον τῶν Προκοπέων» (Κεκραγάριον Β', "Ἔτερα Προσόμοια), καὶ εἶναι « τὸ τῆς Ρωσίας κάλλιστον θρέμμα καὶ τῶν πιστῶν ἀπάντων τὸ σεμνολόγημα» (Γ' τροπάριον Λιτῆς), ἡ δὲ λάρναξ τῶν λειψάνων αὐτοῦ «ιάματα πηγάζει τοῖς πιστοῖς» (Β' τροπάριον Λιτῆς)⁹⁷.

Ἦως ἀνωτέρω ἀνεγράφη, κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1924 γενομένην ἀνταλλαγὴν

97. Βίος καὶ ἀσματικὴ Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ νέου ὁμολογητοῦ τοῦ Ρώσου τοῦ ἐν Προκοπίῳ τῆς Καππαδοκίας ἐνασκήσαντος, τοῦ ὁποίου τὸ ἱερὸν λειψάνον ἀκέραιον ὅλως, μετακομισθὲν ἀπὸ τοὺς πρόσφυγας Προκοπίου, εὑρίσκεται εἰς Προκόπιον τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἑορτὴ τελεῖται τῇ 27ῃ Μαΐου. Μετὰ παραρτήματος περὶ τῆς μετακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ λειψάνου αὐτοῦ ἐκ Μ. Ἀσίας εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ ἀναγραφῆς θαυμάτων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου τελεσθέντων. Ἐπιστάσις Φωτίου Κόντογλου - Κυδωνιέως († 1965). Ἐκδόσις Ἱεροῦ Προσκυνηματος ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου. Προκόπιον Εὐβοίας 1970. — Στυλ. Γ. Παπαδοπούλου, Ἰωάννης ὁ Ρώσος ὁμολογητῆς καὶ ὄσιος, ἐν Ὁρθοσκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ, τόμος 7, Ἀθῆναι 1965, στήλ. 41-43.

τῶν πληθυσμῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, μετεκομίσθη ἀπὸ τὸ Προκόπιον τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, ὑπὸ προσφύγων ἐξ αὐτοῦ, τὸ ἀκέραιον ἱερὸν λείψανον τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκατεστάθησαν οἱ ὡς ἄνω πρόσφυγες. Συγκεκριμένως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1924, διὰ τοῦ πλοίου «Βασίλειος Δεστούνης», μεταφέροντος μέρος τῶν προσφύγων κατοίκων τοῦ Προκοπίου εἰς τὴν Εὐβοίαν, μετεκομίσθη τὸ σεπτὸν σκῆνωμα τοῦ ὁσίου. Ἐνῶ τὸ πλοῖον παρέπλεε τὴν Ρόδον, δὲν προχωροῦσε, τῆδε κακεῖσε περιστρεφόμενον, καὶ ἐπὶ τῇ γνωστοποιήσει πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου ὅτι εἰς τὸ κῆτος αὐτοῦ εὐρίσκεται τὸ λείψανον τοῦ ὁσίου Ἰωάννου, διετάχθη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου ἢ μεταφορὰ αὐτοῦ εἰς τὸν εὐκτῆριον χῶρον τοῦ πληρώματος, ὅπου ἀνήφθη ἀκοίμητος κανδήλα. «Ὅταν τὸ πλοῖον ἐφθασεν εἰς τὴν Χαλκίδα, ὁ μητροπολίτης Χαλκίδος Γρηγόριος (1922-1968) μετὰ τοῦ νομάρχου Εὐβοίας, τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν χριστιανῶν ὑπεδέχθησαν τὸ ἱερὸν λείψανον, τὸ ὁποῖον ἐναπετέθη προσωρινῶς εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ κοιμητηρίου Χαλκίδος. Ὅτε δὲ ἐν ἔτει 1925 ἐθεμελιώθη εἰς τὸ χωρίον Ἀχμέτ Ἀγᾶ τῆς βορειοκεντρικῆς Εὐβοίας ὁ προσφυγικὸς συνοικισμὸς διὰ τοὺς ἐκ Μ. Ἀσίας Προκοπιεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων μετωνομάσθη τὸ ὡς ἄνω χωρίον Ἀχμέτ Ἀγᾶ εἰς Νέον Προκόπιον, τότε μετεκομίσθη, ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ κοιμητηρίου Χαλκίδος, καὶ τὸ ἐντὸς ἀργυρᾶς καλλιτεχνικῆς λάρνακος ἱερὸν λείψανον τοῦ ὁσίου καὶ ἐναπετέθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τοῦ χωρίου Ἀχμέτ Ἀγᾶ.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1930 ἤρχισεν ἡ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀνέγερσις περικαλλοῦς ναοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ ἔτος 1951 ἐγένετο, ἀπὸ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, μετακομιδὴ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ὅπου μέχρι σήμερον εὐρίσκεται, ἦτοι εἰς τὸ ἀριστερὸν κλιῖτος καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν δυτικὴν εἴσοδον αὐτοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος, μετὰ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ὁσίου Ἰωάννου, ἀπετέλεσε ἔκτοτε τὸ κέντρον μεγάλου προσκυνήματος, εἰς τὸ ὁποῖον καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους συρρέουν ἄπειρα πλήθη χριστιανῶν, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὁ ὁσίου Ἰωάννης ὁ Ρῶσος θαυματουργεῖ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου πανηγυρίζεται τῇ 27 Μαΐου μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸ Προκόπιον (Ἀχμέτ Ἀγᾶ), ὑπὸ δὲ τοῦ συγχρόνου ὑμνογράφου του ἐξαίρεται τὸ γεγονός τῆς ἐν Εὐβοίᾳ μετακομιδῆς καὶ ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ὁσίου, σὺν ἄλλοις, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς: «Χαίρει ὡσπερ θεῖον θησαυρόν, νῆσος τῆς Εὐβοίας δεχθεῖσα τὸ θεῖον σκῆνος σου, ἐξ Ἑώας ὅσιε» (Κεκραγάριον Δ' Μικροῦ Ἑσπερινοῦ). «Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ ἡ νῆσος Εὐβοία, λαμπруνομένη τοῖς θαύμασιν Ἰωάννου τοῦ ὁσίου...» (Α' τροπάριον Λιτῆς). «Καππαδοκία τὸ πάλαι

τῷ θείῳ σκῆνει σου, ἔχαιρεν Ἰωάννη, νῦν δὲ Εὐβοία πᾶσα, χορεύει δεξαμένη τοῦτο πιστῶς ὡς θησαύρισμα ἁγίων...» (Πασαπνοάριον Δ')⁹⁸.

Σημειώσεις: Ὁ μητροπολίτης Χαλκίδος Νικόλαος (1968-1974) δι' Ἀποφάσεως αὐτοῦ ἐν ἔτει 1970 (19 Ἀπριλίου—Κυριακὴ τῶν Βαίων), καθώρισεν «ἐν τῇ ποιμαντικῇ ἐξουσίᾳ» αὐτοῦ «κοινὴν ἑορτὴν πάντων τῶν ἐξ Εὐβοίας καταγομένων ἢ ὁπωσδήποτε διὰ τῆς παρομονηστικῶν μετὰ τῆς Εὐβοίας συνδεομένων ἁγίων μαρτύρων καὶ ὁσίων». Ἡ κοινὴ αὕτη ἑορτὴ τῶν «Εὐβοέων ἁγίων» καθιερώθη ὑπ' αὐτοῦ ὅπως τελεῖται τῇ Δ' Κυριακῇ ἀπὸ τοῦ Πάσχα, ἤτοι τῇ Κυριακῇ τοῦ Παραλύτου. Διὰ πρώτην φοράν ἡ μνήμη τῶν Εὐβοέων ἁγίων ἐωρτάσθη τῇ 17 Μαΐου 1970 (Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου) ἐν τῷ ἐν Χαλκίδι ναῶ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Χαλκίδος, Ἰστιαίας (Ξηροχωρίου) καὶ Βορείων Σποράδων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἑορτασμοῦ τούτου, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὡς ἄνω μητροπολίτου, ἐξεδόθη κατὰ τὸ ἔτος 1972 εἰδικὴ «Ἀκολουθία πάντων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ διαλαμφάντων ἁγίων». Κατὰ τὸ ἔτος 1971 (9 Μαΐου — Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου), μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν τῆς ἑορτῆς ταύτης, ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ναοῦ πάντων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ διαλαμφάντων ἁγίων, παρὰ τὴν παραλιακὴν ἐν Χαλκίδι θέσιν «Μάνικα» εἰς τὴν ἐκ βορρᾶ εἴσοδον τῆς πόλεως, ἐπὶ οἰκοπέδου δωρηθέντος ἀπὸ εὐσεβῆ χριστιανόν, τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ, ὡς ἔχει προγραμματισθῆ, μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τούτου συνεχιζομένης μέχρι σήμερον. Εἰς τὴν ἀνωτέρω Ἀπόφασιν τοῦ μητροπολίτου Χαλκίδος Νικολάου ἀναγράφονται 12 ἅγιοι ἐν Εὐβοίᾳ καὶ δῆ: 1) Πη-

98. *Βίος καὶ ἄσμητικὴ Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ρώσου τοῦ νέου ὁμολογητοῦ τοῦ ἐν Προκοπίῳ τῆς Καισαρείας ἀσκήσαντος.* Ἔκδοσις ἱεροῦ Προσκυνηματοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, Προκόπιον Εὐβοίας, 1974. (Ἐποιήθησαν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπὸ Γερασίμου Μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας).

Σημειωτέον ὅτι, ὁ ἐν Προκοπίῳ ναὸς τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου ὁμολογητοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἐγένετο προσκυνηματικὸς. Εἰς τὸ ἄρθρον 140 τοῦ ἀναγκαστικοῦ νόμου 4149 «Περὶ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων» καθορίζεται ὅτι: «Ὁ ἐν Προκοπίῳ Εὐβοίας ἱερός ναὸς τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκειμένου ἱεροῦ λειψάνου αὐτοῦ, μετατρέπεται εἰς προσκυνηματικὸν ναόν, ἀποτελῶν Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου. Τὰ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, τῆς διαχειρίσεως καὶ τῆς διαθέσεως τῶν πόρων αὐτοῦ ρυθμισθῆσονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, δημοσιευομένης διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκδιδουμένης μετὰ γνώμην τοῦ οἴκειου Μητροπολίτου καὶ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου». (Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως, τεύχος Α', ἀριθμ. φύλλου 41 τῆς 16 Μαρτίου 1961, σελ. 475.— Ὑπ' ἀριθμ. 77090/1962 Ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, τεύχος Β', ἀριθμ. φύλλου 263, τῆς 30 Ἰουλίου 1962, σελ. 2049-2053). Ἐν ἔτει 1973 ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιαστικὴ ἢ «Κανονιστικὴ Διάταξις ὑπ' ἀριθμ. 46» τῆς 20 Φεβρουαρίου «Περὶ διοικήσεως, διαχειρίσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἐν Προκοπίῳ Εὐβοίας Ἱεροῦ Προσκυνηματοῦ «Εὐαγῆς Ἰδρυμα Ὁσίου Ἰωάννης ὁ Ρώσος». (Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως, τεύχος Α', ἀριθμ. φύλλου 56 τῆς 14 Μαρτίου 1973, σελ. 477-481. Ἐκκλησιαστικὴ, τεύχος Β', ἀριθμ. φύλλου 2, τῆς 16 Δεκεμβρίου 1973, σελ. 38-43).

γίνος ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος τῆς νήσου Σκοπέλου. 2) "Όσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε». 3) Εὐθύμιος καὶ Δανιὴλ οἱ ὁσώτατοι μοναχοὶ ἐν Εὐβοίᾳ. 4) "Όσιος Γεράσιμος ὁ Εὐβοσεύς. 5) "Όσιος Δαυὶδ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 6) "Όσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης. 7) Τιμόθεος Εὐρίπου. 8) "Όσιος Συμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μοναχίτων. 9) "Όσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος. 10) "Όσιος Ἰερόθεος ὁ ἐκ Καλαμάτας. 11) "Όσιος Νεκτάριος ὁ Πενταπόλεως. Εἰς δὲ τὴν προαναφερθεῖσαν ἄσματος ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ διαλαμπάντων ἁγίων» συμπεριλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτῆς μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου 14 ἄγιοι, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει «Δεκατετράριθμον ὀμήγηυριν» καὶ δὴ 3 ἱεράρχαι καὶ 11 ὄσιοι, ὡς ἀκολουθῶς: 1) Πηγῖνος ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος τῆς νήσου Σκοπέλου. 2) Τιμόθεος Εὐρίπου. 3) "Όσιος Νεκτάριος ὁ Πενταπόλεως. 4) "Όσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε». 5) "Όσιος Χριστόδουλος ὁ ἐν Πάτμῳ. 6) "Όσιος Εὐθύμιος ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 7) "Όσιος Δανιὴλ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 8) "Όσιος Γεράσιμος ὁ Εὐβοσεύς. 9) "Όσιος Δαυὶδ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 10) "Όσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης. 11) "Όσιος Συμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μοναχίτων. 12) "Όσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος. 13) "Όσιος Ἰερόθεος ὁ Ἰβηρίτης ὁ ἐκ Καλαμάτας. 14) "Όσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης. Σημειώτεον ὅτι, α) ὁ ἱερομάρτυς Πηγῖνος ἐπίσκοπος τῆς παρὰ τὴν Εὐβοίαν νήσου Σκοπέλου, β) ὁ ὄσιος Ἰερόθεος ὁ Ἰβηρίτης ὁ ἐκ Καλαμάτας, κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ ἐν τῇ παρὰ τὴν Εὐβοίαν νησίδι Γυάρῳ καὶ γ) ὁ ὄσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης, παραμείνας εἰς τὴν ὡσαύτως παρὰ τὴν Εὐβοίαν νησίδα Σκυροπούλαν, καταχωρίζονται ἀνωτέρω ἕνεκα τοῦ ὅτι ἡ νήσος Σκόπελος καὶ αἱ νησίδες Γυάρος καὶ Σκυροπούλα, συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰς Βορείους Σποράδας, ἀνήκουν ἐκκλησιαστικῶς, ὡς ἐν ἀρχῇ (ὑπόσημ. 6) ἀνωτέρω ἐσημειώθη, εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Χαλκίδος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀνά χεῖρας μελέτη ἀναφέρεται εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν, ἤτοι μόνον τῆς νήσου Εὐβοίας, Ἄγιολογίαν, δὲν κατεχρήσθησαν οἱ τρεῖς οὗτοι ἅγιοι εἰς αὐτήν. Ὁ κατάλογος τῆς Εὐβοϊκῆς ταύτης Ἀγιολογίας περιλαμβάνει, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα, 19 ἐν συνόλῳ ἁγίους, σχετισθέντας μόνον μετὰ τῆς νήσου Εὐβοίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἶναι πληρέστερος τῶν προαναφερθέντων ἀνωτέρω δύο ἀγιολογικῶν καταλόγων. Συγκεκριμένως ἀπὸ τὸν πρῶτον κατάλογον ἐλλείπουν οἱ ἐξῆς 9 ἅγιοι: 1) Ἀπόστολος Παῦλος. 2) Μεθόδιος ὁ Ὀλύμπου. 3) "Όσιος Χριστόδουλος ὁ ἐν Πάτμῳ. 4) "Όσιος Γρηγόριος ὁ ἐν Στρογγυλῇ τῶν Λιχάδων. 5) Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ὁ Χαλκιδεύς (ἄγιος παρὰ τοῖς σλάβοις). 6) Ἀνθιμος Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου καὶ πρόεδρος Κρήτης ὁ ὁμολογητής. 7) "Όσιος Ἰωσήφ ὁ Εὐβοσεύς. 8) "Όσιος Σάββας ὁ νέος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ. 9) Ὁσιομάρτυς Γεράσιμος ὁ Μεγαλοχωρίτης. Ἀπὸ δὲ τὸν δεῦτερον κατάλογον ἐλλείπουν οἱ ἐξῆς 8 ἅγιοι: 1) Ἀπόστολος Παῦλος. 2) Μεθόδιος Ὀλύμπου. 3) "Όσιος Γρηγόριος ὁ ἐν Στρογγυλῇ τῶν Λιχάδων. 4) Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ὁ Χαλκιδεύς (ἄγιος παρὰ τοῖς σλάβοις). 5) Ἀνθιμος Ἀθηνῶν καὶ Εὐρίπου καὶ πρόεδρος Κρήτης ὁ ὁμολογητής. 6) "Όσιος Ἰωσήφ ὁ Εὐβοσεύς. 7) "Όσιος Σάββας ὁ νέος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ. 8) Ὁσιομάρτυς Γεράσιμος ὁ Μεγαλοχωρίτης. Σημειώτεον ἐν τέλει, ὅτι εἰς τὴν ἐκδοθεῖσαν εἰκόνα τῶν ἐν Εὐβοίᾳ διαλαμπάντων ἁγίων ζωγραφίζονται 14 μόνον ἅγιοι, ἐν οἷς οἱ ὡς ἄνω τρεῖς οἱ σχετισθέντες μετὰ τῶν Βορείων Σποράδων. Ζωγραφίζονται διπλαθὴ μόνον οἱ ἐν τῇ ἄσματος ἀκολουθίᾳ τοῦ ὁμογράφου Γερασίμου μοναχοῦ τοῦ Μικραγιαννανίτου ἀναφερόμενοι ἦτοι: 1) "Όσιος Δαυὶδ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 2) Πηγῖνος ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος τῆς νήσου Σκοπέλου. 3) "Όσιος Νεκτάριος ὁ Πενταπόλεως. 4) "Όσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος. 5) "Όσιος Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε». 6) Τιμόθεος Εὐρίπου. 7) "Όσιος Χριστόδουλος ὁ ἐν Πάτμῳ. 8) "Όσιος Νικόλαος ὁ Σικελιώτης. 9) "Όσιος Συμεὼν ὁ ἀνυπόδητος καὶ μοναχίτων. 10) "Όσιος Ἰερόθεος ὁ Ἰβηρίτης ὁ ἐκ Καλαμάτας. 11) "Όσιος Γεράσιμος ὁ Εὐβοσεύς. 12) "Όσιος Εὐθύμιος ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 13) "Όσιος Δανιὴλ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ. 14) "Όσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης. Τὸ ἐν τῇ ἄσματος ἀκολουθίᾳ πάντων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ διαλαμπάντων ἁγίων» πρῶτον Ἀπολυτίκιον, ψαλλόμενον καθ' ἐκά-

στην θείαν Λειτουργία εἰς ἅπαντας τοὺς ναοὺς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἱστυαίας (Ξηροχωρίου) καὶ Βορείων Σποράδων, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τὸν ὑπέρτιμον δῆμον τῶν ἁγίων τιμήσωμεν, Εὐβοέων χορεῖαι ὡς ἡμῶν ἀντιλήπτορας, Ὀσίων ἑνδεκάριθμον χορόν, τριάδα δὲ κλειῶν Ἱεραρχῶν, τοὺς λαμπρύναντας τὴν Εὐβοίαν ἀρεταῖς, συμφώνως ἀνακράζοντες· δόξα τῷ ἐνισχύσαντι ὑμᾶς, δόξα τῷ θαυματώσαντι, δόξα τῷ χορηγοῦντι δι' ὑμῶν, ἡμῖν πταισμάτων ἄφεσιν»⁹⁹.

99. Ἀκολουθία πάντων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ διαλαμψάντων ἁγίων, ποιηθεῖσα ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπὸ μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκδίδεται ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εὐλογία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. κ. Νικολάου, ἐπιμελεῖα τοῦ Ἀρχιμ. Βασίλειου Οἰκονόμου Ἱεροκλήρου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος. Ἐκδοσις Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος, ὑπὲρ ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῶν Εὐβοέων ἁγίων. Ἐν Ἀθήναις 1972. — Εἰς τὴν Ἀκολουθίαν ταύτην καταχωρίζεται καὶ τὸ ἱστορικὸν τῆς καθιερώσεως τῆς ἐορτῆς τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἁγίων, ἡ εἰκὼν αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς σελ. 13-14 καὶ 34-36 οἱ δύο ἐλλιπεῖς κατάλογοι τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἁγίων. Ὡσαύτως, ἐλλιπεῖς εἶναι καὶ οἱ κατάλογοι τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἁγίων, οἵτινες, ὑπὸ τὸν τίτλον Τοπικὴ Ἀγιολογία, ἔχουν δημοσιευθῆ εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) τῶν ἐτῶν 1962-1971, καὶ 1975-1979, ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος.